BREVE OG AKTSTYKKER

ANGAAENDE

TYGE BRAHE

OG HANS SLÆGTNINGE

SAMLEDE OG UDGIVNE

AF

F. R. FRIIS

KJØBENHAVN

ANDR. FRED. HØST & SØNS FORLAG

1875

I. Cohens Bogtrykkeri.

BREVE OG AKTSTYKKER

ANGAAENDE

TYGE BRAHE

OG HANS SLÆGTNINGE

Forord.

Da Tyge Brahe paa sin Reise i Aaret 1575 kom til Basel, fandt han saa stort Behag i denne By, at han besluttede for Fremtiden at bosætte sig her eller i den nærmeste Omegn, og hvis denne Bestemmelse var bleven fulgt, vilde Byen maaskee efter hans Død være kommen i Besiddelse af hans Haandskrifter. Disse maa derimod nu, forsaavidt som de ere bevarede, søges paa mange forskjellige Steder, men en ikke ringe Deel af dem findes dog i den store Autografsamling, som tilhører Universitetsbibliotheket i Basel. Denne Autografsamling blev først anlagt af en ellers ikke meget bekjendt Dr. juris Werner Huber, som skal være død 1755; den tilhørte senere den lærde Boghandler Johannes Schweighauser i Basel, og først i Aaret 1806 kom det nævnte Bibliothek, rimeligviis ved Kjøb, i Besiddelse af den. I Samlingen findes to Foliobind, af hvilke det ene indeholder 90 Breve fra Tyge Brahe, og det andet 40 Breve til ham, samt nogle Epigrammer. Alle Brevene ere særdeles vel bevarede, og de ere indfattede paa en meget hensigtsmæssig Maade. De ere nemlig — ethvert Blad eller Halvark for sig — fastgjorte i Rammer af stærkt Papir, og det Hele indbundet i Læderbind.

Brevene til Tyge Brahe ere alle Originaler, i Reglen med Udskrift og Segl. Brevene fra ham ere derimod deels Concepter og deels Reenskrifter, men intet heraf er skrevet med hans egen Haand, undtagen nogle af Rettelserne, samt de Underskrifter, som findes. Men Underskriften mangler somoftest, hvorimod flere af de reenskrevne Breve have modtaget saa mange Forandringer, at de ikke mere vare skikkede til at afsendes. Det er vel muligt,

at ikke alle de Breve, hvoraf her findes Copier, ere blevne afsendte; men i al Fald er det vist, at Tyge Brahe har modtaget og afsendt mange Breve, som nu aldeles ikke kjendes. De to nævnte Bind indeholde danske, tydske og latinske Breve; de sidstnævnte ere de talrigste, og heraf kunne nogle faa nærmest kaldes Forretningsbreve, medens de øvrige ere af historisk, og tildeels astronomisk Indhold.

De nævnte Manuskripter var jeg i Efteraaret 1873 saa heldig at kunne afskrive paa det store kongelige Bibliothek i Kjøbenhavn, idet Forbundsregeringen i Schweiz havde givet den fornødne Tilladelse til Udlaanet. At denne Tilladelse blev udvirket og at jeg blev sat i Stand til at udgive endeel af Brevene, skyldes forøvrigt Hs. Excellence Udenrigsminister, Kammerherre, Lensbaron O. D. Rosenørn-Lehn, samt flere Medlemmer af den Bille-Brahe'ske Familie, hvorfor jeg herved bevidner min Erkjendtlighed.

Nærværende Samling indeholder kun nogle af de latinske, men derimod alle de danske og tydske Breve, som findes i de to omtalte Bind. At enkelte Efterretninger undertiden gjenfindes i flere af Brevene, især i de danske, er vistnok ingenlunde af saa stor Betydning, at der kunde være Grund til at forkorte eller udelade noget. Ligeledes er her medtaget nogle Breve m. m., som ere hentede fra Manuskriptsamlingen i det k. k. Hofbibliothek i Wien og fra Arkiverne i Kjøbenhavn. Det er i Anmærkningerne angivet, hvorfra ethvert Stykke hidrører.

Hvis dette Arbeide maatte finde en velvillig Modtagelse, er det Hensigten at udgive flere af Tyge Brahes Breve.

Kjøbenhavn, i Oktober 1874.

F. R. Friis.

1.

1590. 6. Marts. Brev fra Dronning Sofie til Tyge Brahe.

Tyge Brahe fick breff, ett aff Hans Børnn anrørenndis, vt sequitur.

Sophia.

Wor gunst thilfornn; wider, att ssom I wnderdannigst lader giffue thilkiennde, att ssom I epther thennd Sthormegthigste hogbornne første och herris her Fredrich thend annden, Danmarckis, Norgis etc. Konning, wor kierre Sallig affganngnne here och Gemhals Begierre, epther thennd Naade och Begaffuede forstanndtt, ssom I mett Synderlig flid och Sthuderinng, Icke wden stor omkostning, haffuer forhuerffuitt wdj thennd Lofflige Astronomiæ Konnst, haffuer paa thennd Inssel Huen anretthitt och fulddreffuitt enn ahnssehelig bygning, och ther wdinnden ssynderlig ny och fornemme Instrumennther thill ssamme lofflig Astro[no]miæ Konnstis Instauration och forbedrinng haffuer forhuerffuitt och ther thill forordnitt, Saa att hogbe^te^ wor kierre ssalig herre haffuer haffdt thill sslig ethers flitthig forneme och Lofflig Konnst, en Synderlig gefallenn och welbehag, Och epther att ssamme Lofflige Konnst er aff ether ther paa Lannditt anretthitt och fuldkommitt, haffuer I althiid[1] att epther ethers Dødtt och affganng enn aff ethers egnne wdj Synderlighed, ssom wdj ssamme Lofflig Konnst kunde findis schickelig och Dueligh, motthe ther thill forordnnis, och

[1] Her maa være glemt *ønsket*, eller lignende.

ssamme Inssell mett hues ther paa anretthett, stiffthett och fuldkommitt er, Niude och Beholde, och therforre haffuer haffd wdj achtt och forssett, hoes hogbe^{te}- wor kierre Sallige Herre att wille paa thett wnderdannigst forhuerffuitt hanns Kierl. thilladellsse, att ther ssom nogen aff ethers egne Børnn kunde kiendis ther thill Duelig och Skickeligh, thennd tha for andre ssamme Inssell Huenn mett hues ther anretthitt er, att schulle werre Nest att Bekomme, Och ther for er aff oss wnnderdannigst Begierrendis, att wij Naadigst wille Bekiennde och ssige huess wij haffue hørtt aff hogbe^{te} wor kierre Sallige herre om ssamme ethers forsset och menning; Tha wille wij paa sslige ethers wnnderdannigste Begierre Naadigst Icke forholde, att wij weed oss Naadigst att Erindre och er aldellis wittherlig, att wij haffue hørtt aff hogbe^{te} wor kierre Sallige herre, nogenn thiid for hans Kierl. dødelig affganng, attj hannss Kierl. thett schall haffue forgiffuitt, att wille Instituere enn aff ethers egnne Børnn, ssom schulle findis schichelig och duelig wdj ssamme Loffiig Astronomiæ Konnst, huilcke wij well Innd nu kannd thilssinde føre och er achte, och haffue hørtt, att hogbe^{te} wor kierre Sallige herre, Och wille ssligtt paa ethers wnnderdannigst anlangende ether Naadigst Icke for enntt-holde, Och althiid ellers mett ald gunst och Naade ether werre Beuogenn etc. Befal: Actum Haffniæ thend 6 Martij Anno 1590.

Afskrift i Dronning Sofies Kopibog 1588—92 i D. K. H. i Geheimearkivet. — I samme Bog findes et Brev af 17. Juni 1589 til Henrik Gyldenstjerne, om Betalingen af 3000 Daler, som sidstnævnte var Dronningen skyldig, og derefter anføres: „Udi lige Maade fik Tyge Brahe et Brev, at hendes Maj. haver og opskrevet hannem 1000 Dl. Datum ut supra.“ I Bogen findes to Breve til Tyge Brahe om 1000 Daler, hvormed Dronningen havde forstrakt ham. Det ene Brev er dateret Kolding den 18. Juli 1590. Han havde efter Ansøgning faaet Henstand til Dagen efter Pindsedag sidst forgangen; men Pengene maatte

nu endelig betales til den forestaaende Herredag i Kolding. Tyge Brahe søgte dog atter om Henstand, og ved et Brev af 9. August 1590 gav Dronningen ham derfor Henstand indtil 14 Dage efter Michaelis førstkommende.

2.

1591. 21. Juni. Brev fra Tyge Brahe til Dr. med. Anders Christensen.

Min gandske wenlig hølsen nu oc altidt forsendt med vor Herre. Magnifice Domine Rector, oc kiere Doctor Andres, synderlig gode Wen. Nest min wenlig tacksigelse for alt beuist gode, huilcket ieg aff formuen wil findis willig at forskylde. Er min gandske wenlig bøn til eder, at i will well giøre, oc lade vocire oc fordre for eder, oc andre flere aff eders Collegis, hederlige oc høglerde Professoribus, eders Collegam, hederlig oc høglerdt Mand Doctor Nielss Crage, oc der till medt oc saa M. Nielss Colding, om hand er nogen stedts at finde der vdi Byen, oc lade dennom i min Fogits, wed naffn Christen Judes Neruerelse, huilcken ieg der paa fuldmact giffuit haffuer, effter som hand paa mine wegne eskendis worder, bestaa oc bekiende, alt, hues de wide sig i sandhed at haffue tildraget, den tidt, min tiener Rasmus Persøn, som nu er vdi Gunsøgaard, haffde vdsendt vdi forgangne Sommer to Mend aff Roschild til mig, Borgemester Christen Skyt, oc en anden, wed naffn Peder Swerdtfeger, effterdi de war da her tilstede hoss mig, at de derfor enten samptligen, eller huer i seer for sig, windne och offentlich vdi alle eders Neruerelse bekiende oc bestaa, saa widt, som de wide, at denne handell anrørendis er, oc kunde medt en gode Conscientz for Gud oc dennom sielff wide oc bestaa, at were i sandhed tilgangen, oc ydermere for øffuerigheden, der som behoff gioris, bekiender.

Oc er her till lougligen steffnt oc kaldit for^{ne} Rasmus Persen, ocsaasaa at tage forbemelte Mend medt sig, om de haffuer noget heri at sige, som i kunde forfare aff den Steffning oc Kaldsbreff, min Fogit haffuer ladet lesst for hannom, Paa huilcken hand oc sielff Paaskreffuit haffuer. Oc møder ocsaa der hoss mine Kaldtsmend, som haffuer her offuer werit, oc wille bestaa det i eders Paahør, enten Rasmus møder sielff, heller oc hans fuldmectige medt de andre to, eller oc icke. Er der for min gandske wenlige bøn til eder, at i wille well giøre, oc lade mig widerfaris her vdj hues billigt oc ret er, oc Landzens skick oc brug medbringer. Oc at ieg kand faa alltingst nu strax beskreffuit, oc vnder Vniuersitetens segel bekrefftigit. Forseendis mig till eder oc de andre eders Collegis, at i her vdi giørendis worder, saa at ieg icke skal haffue mig der vdoffuer at beklage, men tacke eder for eders Vmage oc gode wilge vdi alle maade: Huilcken ieg oc saa altidt will findis, saa widt mig mugligt kand were, at forskylle gandske godtwillig oc tilgnegt. Oc will hermedt nu oc altidt haffue eder Gud Almectigste befalendis. Datum Vraniburg den 21 Junij Anno 1591.

Tyghe Brahe
Egen hand.

(Udskrift:) Magnifico Domino Rectori, Hederlig oc høglerdt Mand, Doctor Anders Christensøn, Medicinæ Professori vdi Kiøbenhaffns Vniuersitet. Min synderlig gode Wen, gandske wenlig tilschreffuit.

(Paaskrift:) Tyge Brahes breff om D. Niels Kragis och M. Niels Koldings vindsbyrdt.

Original med Segl, i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 185. Kun Underskriften er egenhændig. Jvf. Danske Magazin II, 271, 274 fg. og Tyge Brahes meteorologiske og historiske Dagbog S. 153.

3.

1592, 14. Marts. Brev fra Dronning Sofie til Tyge Brahe.

Tyge Brahe fick Breff Nogen Smerlle annrørenndis vt sequitur.

Sophia.

Wor gunnst thilfornn. Wider, att Høgborne Første och Herre her Wllrich, herre och Første thill Meckelborg etc., Vor kierre herre fader, haffuer weed hanns schriffuellse aff oss werritt Begierrenndis, att wi Naadigst wille hanns F. Naade forschaffe enn Prøffue aff thennd Jord, som kallis Smerle, som glasbrenndere allthiid leyer(!), och nu nyligenn paa Huenn schulle werre funndenn, Thi Bede wi ether och begierre, attj oss wille Vnnde och schiche enn ottinng fuld aff for^ne^ Smerlle, huilched wi sidenn hanns Kierl. wille thillsennde; Sammeledis giffue wi ether och Naadigst att wide, att wi iche synnderligtt mere haffue aff thennd Brennd Antimonium, som i oss senniste gaffue och thillschichede, Bedenndis ether ther forre och begierre, attj oss endnu nogett aff for^ne^ Brennt Antimonium wille giffue, huorudinndeu i giør oss enn Synderlig thienniste och Vellgefallenn. Befallenndis etc. Actum Fredrichsborg thennd 14 Martij Anno 1592.

Afskrift i Dronning Sofies Kopibog 1588—92, i D. K. H. i Geheimearkivet.

4.

1594. Februar. Brev fra Sofie Brahe (Urania) til Erik Lange (Titan).

Urania Titani.

Venit ab Urania, quam cernis epistola. Titan;[1]
    Nil sibi rescribi, te sed adesse cupit.
Littera multa quidem perarata est, multa supersit,
    Ast cum te caream, quid tua charta juvat?
Te retinet nimium nostris ars invida votis,[2]
    Non Hermes tanti, nec tota Chymia foret.[3]
Ars vana et linquens vacuatas aere crumenas,
    Quam propter vacuo linquor et ipsa thoro;
Quam propter sine sole dies, sine sidere noctes
    Orba traho, quod abes Solque Jubarque meum;
Ars utinam tenebris, unde orta, perisset Averni,
    Quae mihi tot nitidos abstulit atra dies.
Jure vocanda atra est, quia fit carbonibus atris,
    Non decuit niveas res ita nigra manus.
Ast ego quod linquar, modicum est, tu laederis inde;
    Aegra fit hinc tua mens, hinc male corpus habet.
Quando etenim curis nimiis noctesque diesque
    Carperis, ut votis ars sit amica tuis,
Et tandem inventum Nihil est, quod et usque requiris,
    Nonne animus tanta spe cecidisse dolet?
Dum per anhela trahis foedos spiracula fumos,
    Quos simul et carbo materiesque parit;

---

[1] Denne Linie er i den benyttede Afskrift tilskrevet af Tyge Brahe i Stedet for:
Haec tua ab Urania tibi fertur Epistola Titan,

[2] Denne Linie er tilføiet af Tyge Brahe i Stedet for følgende, som er overstreget:
Detinet Ars nimium nostris inimica lacertis,

[3] Resenii Inscript. Hafn. p. 412 har:
Crede mihi haud tanti tota Chymia foret.

Nonne tenella tibi languescere pectora sentis,
    Pectora pectoribus quae magis apta meis?[1]
Quae comperta loquor, quia et ipsa sat omnia novi
    Quot vestrae species, quot mala carbo, ferant.
Ah quoties faciem spurcas, quotiesque labella,
    Qvae servanda mihi bella labella forent.
Saepe cutis toto maculis tibi corpore livet,[2]
    Mollior ante nova candidiorque nive.
Nuper enim Stygias satagenti impellere lymphas
    Cum tonitru Nitrum vincula rupit atrox,
Foetor et hinc fusus vitalem polluit auram,
    Semianimes socios quo cecidisse liquet.
Tu licet elapsus (precibusque hoc accipe nostris)
    Crebra tuo tamen hinc corpore sparsa nota est.
Talia namque meo, de te modo qvaerere jusso,
    Rettulerat nato Bangus,[3] at ille mihi.
Hinc ego concepi majora pericula veris,
    O fons solliciti plene timoris, amor!
Sulphura mox timui, timui Arsenicalia monstra
    Et Salia et Stibium Mercuriosque vafros.
Denique quicquid erat, quod Carbonaria fallax
    Suppetit, id totum causa timoris erat.
At nostro affulsit Veneris bene Sidus amori;
    In cineres abiit, sospite, carbo, viro.
Retulit ille etiam, prope quod Schonburgica rura
    Effraenes per equos versa quadriga tua est,
Teque genu lapsum laesisse atrociter, inde
    Sub medicaque diu decubuisse manu.

---

[1] Denne Linie mangler ganske i Resenii Inscript. Hafn, hvor den følgende begynder med: *Explorata loquor*.

[2] Tyge Brahe har rettet *spargit* til *livet*.

[3] Formodentlig Peder Bang, der i Danske Magazin IV, 261 nævnes som Erik Langes Fuldmægtig.

Quae licet huc misso haud prorsus celata ministro,
    Ne mihi forte alias cresceret inde dolor,
Tu tamen astute damnum molemque pericli
    Texisti in propriis ingeniose malis.
At mea, quae eventum perraro insomnia fallunt,
    Obvenisse istud, praemonuere satis.
Cor mihi namque, velut currenti, e corpore lapsum,
    Parte sui visum est inferiore premi.
Mox ego sic, Genio, nondum experrecta, monente,
    Vociferor; Titan, cor mihi, sicne cadis?
Sed bene tunc Phoebus, Medicae qui praesidet arti,
    Subveniens, nostri fautor amoris erat.
Attulit is pedibusque tuis genibusque, redires
    Quo citius, nec te plus remorentur, opem.
Hunc nondum ob casum mea sollicitudo remisit,
    Cum penetrat gravior corda priore dolor.
Diceris isse etenim, famulo comitatus ab uno,
    Per juga praeruptis Alpibus alta nimis,
Et Venetum aurivoras cupide sectarier offas,
    Quas fallax istic ars et ubique coquit.
Tene viae placuit temere committere tantae?
    Quam bene cautus abis, quam memor ante mei?
Nonne brevi id decuit prius admonuisse litura,[1]
    Saltem ut votivis te sequerer lachrymis?
Fallar, et haec potius vanescat fama sub auras;
    Laetabor, modo te Teutonis ora tenet,
Hinc quia spes aliqua est de te resciscere quicquam,
    Et capere, atque animi mittere sensa, notas.
At cur te cupiam Germano limite claudi?
    Heu nimium limes latus et iste patet,
Cum non scire licet, qua tandem parte moraris
    Teutoniae, vel qua conditus urbe lates.

---

[1] Resenii Inscript. Hafn. p. 414 har:
Idne prius brevibus decuit monuisse tabellis,

Lentus abes, neque nota mihi sat causa morandi,
Aut quae te nimium terra vel unda tenet.
Quisquis ab Austrino veniens vada Baltica tangit
Littore, non de te pauca rogatus, abit.
Traditur et nostris charta huic signata labellis,
Si forte audierit, quo tibi danda loco.
Heu mihi, coelestis quod cernitur undique Titan,
Terrestrem, huncque meum, non reperire datur!
Saepe Ducem Ulricum te detinuisse putavi,
Caussa tuae forsan nec fuit ille morae.
Saepe etiam timui, te, dum freta Baltica tranas,
More tuo infesto vela dedisse mari:
Ut ratis in scopulos, quos Moenia suggerit, acta,
Membra aliquo cogat laesa fovere loco.
Quid multis? cum scire nequit, cur lentior absis,
Mens mea per causas irrequieta volat.
Tempora si memores, bene quae memoramus amantes,
Nostra querela suam non venit ante diem;
Nam mihi discedens tremulo es sic ore locutus,
Pallentes lachrymis cum maduere genae:
»Sol prius auriferi non tanget velleris astrum,
Quam tibi me reducem Scania vestra ferat«.
Coelicus is Titan vellus bis terve revisit
Phryxaeum, at Titan terrae noster abes;
Non puto, quod ratibus secteris Jasonis aurum
Aut furtum lanae versicoloris ames.
Nec Medaea fui, nec ero, nil fraudibus utor,
Colchida si cupias, hic quoque Colchis erit.
Pergula laeta mihi est, pulcher quam circuit hortus,
Vix cui par dabitur, Colchida utrumque vocem;
Laeta vocata quidem; sed nondum cernere laetam
Me potuit, quamvis hic tua imago patet.
Quam quoties specto, suspiria cordibus imis
Alta traho, et lachrymis ora genasque rigo.

Mox caput inclinans, unique innixa lacerto,
    Sic mecum tacito murmure verba premo:
O si is, quem pulchro referens belle exprimis ore,
    Afforet; o coram hunc cernere quando datur!
Hancque diu aspiciens oculis ac sensibus ipsis
    Linquor et ancillis excipienda cado.
Quin mihi vix rediens, iterum hanc, iterumque videre
    Mens avet; in damnum tam studiosa suum est.
Imo haec dum memoro, sanguis praecordia stringit,
    Vix teneor, quin mox examinata ruam.
Ater sanguis abi, mens et praecordia firma
    Este mihi et saltem his addere pauca date:
Haec ubi scripta sient, si tunc mihi parcere iniquum est,
    Auditu et visu me spoliate, feram.
Et sat sueta feram, (quam consolatio dura est,
    Quod nequeam expertis succubuisse malis).
Nil sed ago precibus, quo plus tego, saevius instat,
    Susceptumque dolor linquere cogit opus.
Ferte citae lymphas, sal, vinum, aromata, acetum,
    Ancillaeque omnes virgoque ferte citae.
Ah satis, ah; redeam o liceat calamumque[1] resumam,
    Quam mire cunctis sensibus orbus habet!
Ista abeant; adsis Titan cito meque revise.
    Colchiacas artes, si cupis, ipsa dabo.
Non opus ut subeas, veluti Pegasaeus Jason,
    Phasiacas Argo nave repostus aquas
Et superes tot monstra tuis Hecataea venenis,
    Ignivomos Tauros terrigenasque viros
Et colubrum herbarum vigilem virtute sopitum,
    Hinc tandem aurato ut vellere dives eas.
Forte sub his technis, si vera est fabula, tecta
    Ars etiam technis Chrysiopoea latet.

---

[1] T. Brahe har rettet *pennamque* til *calamumque*.

Sint ea vera tamen; quid enim non credimus ambo,
Quos animis uno corpore nectit Amor?
Pergula, quam dixi, quaecunque petuntur ad artem
Auriferam, si qua est, exhibitura satis,
Fornaces varias, carbones, lampada, flammas,
O flammae flammis cedite quaeso meis!
Materia hic deerit, quae sat reperitur ubique?
Vilis et haec fertur nec preciosa nimis.
Hic lapidem arcano simul ambo fovebimus igne,
Nempe columbae ovis femina masque cubant.
Hunc si multiplici nimium sub cortice tectum
Credibile est ullos ante habuisse Sophos,
Non dubito, quin tu vel ego inveniemus eundem;
Sol pater (ut referunt) Lunaque mater erit.
Sis igitur Titan pater et sim femina Lunae
Persimilis mater; sexus et ordo juvant.
Scandit is in coelos, iterum terrena revisit;
Sic terrena etiam dicor ego Urania.
Primitus et Sophia ipsa vocor, lapis ille Sophorum est,
Forsitan hinc nostrum nomen et omen habet.
Ventus et hunc[1] utero fertur portasse, vel isto
Forte etiam possit qui meliora mihi est.
Ingeniumque, ajunt, subtile et suave requirit,
Haud ego grossitiem fallar ob ingenii.
Sic orbem hunc constare putant, sumus orbis uterque,
Per me alius mundus parvulus esse potest.
Colchide at ex veteri nova cur exempla petuntur,
Antiqui Hermetis cur ita dicta placent?
Quaerimus heu varie, frustraque aliunde vocamus,
Hoc satis in nobis quod latet artis opus.
Conjugio assimilant cum mas et femina, ponunt
Mollia fecundo corpora juncta thoro.

---

[1] Saaledes staaer der tydeligt i Ms. — Heiberg formoder, at det skal være *Et Venus hunc* etc. (Urania 1846, S. 190).

Contigeritque illis prolem si quando creari,
Arcani lapidis protinus instar habet.
Inque utero veluti nutritur sanguine foetus,
Sic humore suo fotus et ille viget.
Ingenitusque velut calor et moderatus et udus
Maturat partum, dum fovet igne levi,
Sic etiam lapidem liquido lenique calore
Naturae ad normam, qua datur arte, fovent.
Alterat augendo ut formam mutatque colorem
Infans, claustra tener dum genetricis habet,
Haud aliter lapis hic crescit variatque colores,
Fomenta Athanor debita quando regit.
Ut Lucina suos dat adhuc a matre rubentes
Et teneros foetus crescere lacte facit,
Sic rutilans fulget jam natus Chimicus infans,
Fermentoque suo crescit et auctus abit.
Utque alios iterum natus progignit adultus,
Sic lapis hic sobolem multiplicare potest.
Quam bene conveniunt nostris ista omnia votis,
Quique operi arcano competat, hortus adest;
Non qui pestiferos foveat vigilesque Dracones
Et terrae in proprias monstra parata neces
Naribus aut Tauros spirantes undique flammas
Vel, Medaea, tua mixta Aconita manu.
Brachia sint angues mutuis circumdata collis,
Terrigenas acies terrea vasa putem.
Si collisa cadant, minima est jactura; Bovesque
Ipsi erimus juncti conveniente jugo.
Aestus et ira absint, proque herbis, grata, nocivis
Hortus, qui tribuat pharmaca, noster erit.
Sensus at (ut perhibent) si forte his mysticus insit,
Pandere et hunc nobis difficile esse nequit:
Tu modo, mi Titan, patrias te confer in oras,
Aspirent votis ventus et aura meis;

Tunc bene nota redux intrans Pomaria cernes,
    Quam locus hic aptus sit tibi, quamque mihi;
Hic simul occultum, junctis modo viribus, optes,
    Artis ut auriferae conficiatur opus.
Interea votis, quae nunc mihi sola supersunt,
    Orabo superos, ut tibi adesse velint,
Utque brevi incolumis, (modo ferre negotia possint,
    Quae versas manibus) restituare mihi.
Non etenim cupio, festinus quod tibi damno
    Sit reditus, quia me nil tua damna levant.
Quin tibi cum fidam satis ipsa, ubicunque moreris,
    Nostra aliis tamen est suspiciosa fides.
Credula quod fuerim nimium, quod stultius urar,
    Te quoque me leviter deseruisse, putant.
Plura feram, modo sis tu saltem corpore salvus,
    Id Dii si renuant, te sine nulla feram.
Objiciunt, blandis quod sim delusa loquelis,
    (Sic deludi abs te femina crebra volet).[1]
At non, mellifluis, quorum tibi copia, verbis
    Quod decepta, queror; si qua ea culpa, mea est;
Sponte tuis cessi votis, te sponte probavi,
    Ut Chalybem magnes attrahit, ipsa sequor.
Inter tot genere illustres, quos Dania nutrit,
    Solus es, ex imo qui mihi corde places.
Teipsum, non tua verba, moror, nil indiga verbis
    Forma tua est, virtus me probitasque movent;
Sit fecunda aliis, velut est facundia praegnans,
    Me tamen in partes non trahet illa suas;
Suave quidem mel est, at fel sub cortice dulci
    Quod tegat, exemplis res mihi nota satis.
Nec tua fictitia est, hac te Natura beavit,
    Qua superas reliquos, grata loquela, viros.

[1] Denne Linie er tilføiet af Tyge Brahe i Stedet for *Forte et sic ludi crebra puella volet.*

Hanc tibi Mercurius Veneri sociatus in ortu,
    Aedibus e propriis largus habere dedit;
Nec mirum, superum praeconi quod Venus adstans
    Blanda tibi et pariter verba diserta parit; —
Quin simul his Phoebus Geminorum jungitur astro,
    Noster et hinc geminus forte oriundus amor.
Sed levis est Stilbon, levis est Cytheraea, Gemelli
    Sunt duplices, constans quid queat inde sequi?
Sol etiam radiis, qui pandit et omnia condit,
    Gradivi et Veneris prodidit ante dolos.
At quid ea huc refero? spurci valeatis amores,
    Concessos thalamos, vincla probata loquor.
Si qua tamen levitas hinc aut aliunde subintret,
    Mox abeat nostro sitque ab amore procul.
Me prius, hanc habeant, quotquot petulanter amasti,
    Aut obiter si quam nunc quoque forsan amas.
Ista licet de te male non ego suspicer unquam,
    Ast aliis dubium vestra libido movet.
»Te, procul ex oculis quae distas, scilicet, unam
    Absens, tamque diu, tamque remotus amet?
Quid faciat, quaeso, longinquis deses in oris,
    Qui, Paris alter ut est, nil nisi amare potest?
Crede peregrino captivus amore tenetur,
    Quaenam illa Urania est forsan et unde rogat;«
Sic ajunt; surdae at frustra mihi talia narrant,
    Et surdam et caecam me facit Arctus Amor.
Quicquid at his poterit (me non credente) subesse,
    Ipsa etiam levius sit levitate, precor.
In vacuas Stilbon pennis diventilet auras,
    Inque maris bullas inde id omne Venus.
Vos duplices Gemini vanum hunc dissolvite amorem;
    Sub duplici et ficto corde sit iste, velim;
Lumine quique suo cito detegit omnia Phoebus,
    Te prodat, casto si qua in Amore noces;

Me sed fixus amor, (si quid tibi sidera fixi,
    Si quid perpetui contribuere) juvet.
Hunc Jovis intuitus quinta de cuspide firmet;
    Jupiter es constans, quinta es amica domus.
Displicet, invisae constringi Virginis astro
    Vosque premi opposito tardigradoque sene.
At mihi Virgo favet, nostro quia fulsit in ortu,
    Heu nimium nobis forsitan illa favet.
Perpetuo est sterilis, sterilem quoque transigo vitam;
    Virgo nec ulla parit, nec vidua ulla parit.
Artibus at facit oblecter, velut altera Pallas,
    Mercuriusque sacris ingeniosa litem.
Ipse etiam in propria feliciter aede locatus
    Et Lunam aspiciens promovet artis opus.
Scilicet hoc unum longi est solamen amoris,
    Ut tua, Penelope, tela retexta diu.
Nec placet, in signo tibi quod saltem unicus erro
    Hospitium fixo Marsque malignus habet,
Culmine tecta cadens male quique inimica subintrat,
    Quin mihi sic etiam Mars inimice cadis?
Hoc habeas, solido quicunque inimicus amori es,
    Spero quod hinc nostris hostibus omen erit.
Et licet est fixum Martem quo corniger abdis
    Hospitium, tamen id vix placuisse potest.
Aversum a proprio est, simul hic nocet ille Dianae,
    Pronuba quae Tauri scandere tergus avet.
Et licet alterna juvet hanc quod sede recepit;
    Attamen his obstat plus duodena domus.
Mars igitur valeas, alibi infortunia figas,
    Nunc, quae agitas, non vult cornua noster amor.
Falcitenens potius validos bene firmet amores,
    In quamvis etiam dicitur esse malus:
Non tamen esse malum Mystes Aegyptius olim
    Credidit, hunc habuit sed potiore loco.

Esse bonus nobis poterit: sublimior extat,
Inque Jovis solio vix mala blandus agit.
Cujus ad aspectum (licet haud bona quadra putetur
Est magis sextilis) applicat alma Venus.
Est mihi, sitque bonus precor, et te figere possit,
Ut tuus in nobis perpetuetur Amor.
Non tamen ut fixus maneas, ubicunque moreris,
Te revocet potius, quae cita, Luna, pede est,
Ad cujus radios pergit Venus alma; quadrati
Sint licet, evadunt ex brevitate boni;
Tunc simul ipsa Jovis, qui conjugialia curat,
Sextilem intuitum (lux bene fausta) petit:
Hinc ego concipio spem firmam, nocte quod ista
Monstrabit thalamis taeda cupita viam.
Cypria nam maribus, Juno et quoque pronuba fertur,
Conjugiumque illis signat Amoris opus.
Adde, quod et Phoebum radii Jovis inde benigni
Excipient, qui nos prole beare volent.
Quid dicam? Genesis nostra et sub tempore eodem
Ad Veneris radios te quoque Luna movet;
Mox Venus ipsa Jovis sidus, quod praesidet almo
Hic bene conjugio, gestit adire patris:
Quam bene utrinque cadit sub idem directio tempus!
Aspirant thalamis sidera ubique piis.
Quin mihi Saturnus Venerem sat fixit in ipso,
Quo satagunt ambo sceptra tenere, loco.
At timeo, ne sede cadens (sed Sole receptus)
Hanc nimium radio figat ab opposito.
Hinc mihi tot forsan, quot castum propter amorem
Perfero, languores tristitiaeque fluunt.
Jupiter est moderans loca, quae tribuere periti
Conjugio, in proprio limine faustus agit.
Sol, quem femellis perhibent signare maritos,
Adjuvat hunc flammis irradiatque bonis.

Ille etiam signo, quod habet tibi septima, gaudet,
    Septima conjugiis rite dicata domus.
Auguror et placidos et laetos hinc Hymenaeos,
    Acceleres sacras, o Hymenaee! faces.
Sepone invidiam, utque tuo mox nomine gaudens,
    O Erycina Venus, des Ericina vocer.
Adde, Planeta quod elatus vel sedibus altis
    Vel residens propriis bis mihi binus adest.
Nec me perpetuis patietur fluctibus abdi,
    Tandem etiam nobis tempora veris erunt.
Nil mirere tamen, quod coelum et sidera pando,
    Utpote femineo quae minus apta colo.
Sum quoque, si nescis, praeter muliebria dona,
    Astrologa, id propter dicor et Urania.
Sidera suspicio, Genesesque recludo, nec istud
    Contribuit frustra nomen Apollo mihi.
Tuque velut, quae prona, videns, hanc expetis artem,
    Quae terra effossis rebus anhelat opes.
Sic ego sic sursum, quae sunt coelestia specto;
    Ars mea (condones) celsior arte tua est.
Ut coelum terras, sic nostra ars Chimica vincit,
    Adde quod haec vera est, Chimia falsa nimis.
Ast tibi quae placeant, quaecunque vel unde petantur,
    Non poterunt unquam displicuisse mihi.
Tu modo fac redeas, revocantiaque astra sequaris,
    Qvae cito conjugii tempora laeta notant.
Quicquid erit, quod te reficit, delecter eodem,
    Chimica sive voles, carmina sive voles.
Nam cum te multum recreet quoque blanda Poësis,
    Altera sim Sappho, metra sonora canam.
Sola nec ipsa tibi sim caussa, ut promptior adsis,
    Quin tenerum natum respice, quaeso, meum.
Aetas (dante Deo) veniet mage firma Tagoni,
    Consiliis foret haec nunc moderanda tuis,

Ut virtute acri referens utrumque parentem,
Teque sequi studiis gestiat usque bonis.
Hei mihi quot morbis fuit ille obnoxius, et quot,
Dum tu tardus abes, saeva pericla tulit.
Ast spero, Numen mihi quod dedit huncce Supernum,
Servet, et haud seros auferat ante dies:
Laetitiae ut nobis decorique existat adultus,
Longaevus nostris insideatque bonis.
Si quid habent, ut habent, coelestia sidera veri,
Nascenti huic puero fata benigna dabant.
Pone ortum Venus alma fuit sub sidere Cancri,
Quare in amore illi, blande Cupido, faves.
Sol Geminos tenuit, capit hunc consuetus Achates
Hospitio Stilbon undecimoque loco.
Clarus is hinc fiet, simul ingeniosus, ut artes
Percipiat doctas; multus amicus erit.
Culmine Mars supero mox se sublimior effert,
Huic Aries solio dat residere suo.
Ascendens videt is trino (licet ille quadratus
Esse queat) radio; te quoque Phoebe videt.
Hunc etiam recreat Lunaeque Jovisque benignus
Intuitus, nec lux Falcitenentis obest.
Praevideo hinc, rebus felicem aptumque futurum,
Quas nimium toto Mars ferus orbe gerit.
Hincque canes et equos, bombardas, arma, sagittas,
Si qua foret, docta gnarior arte reget.
Ast utinam, Gradive Pater (seu vitrice prorsus)!
Filiolo haec non des munera, des aliis.
Nulla salus opere in Martis, pax aurea praestat,
Inque mala poterit re nihil esse boni.
Quin mage Saturnum, quem septimus ordo domorum
Continet, extimeo; lentus atroxque nocet.
Is tamen in propria requiescens sede triumphat,
Pocla suus praebens huic Ganymedes adest.

Conjugio haud obstat, sed firmum et gratius adfert,
Forte tamen remoras stans repedansque facit.
Id saltem metuo, radiis ne quando sub ortum
Venerit oppositis, damna proterva ferat.[1]
Est etenim octavae praeses, quae mansio dira est,
Annus et is novies bis numerandus erit.
Hunc pravum intuitum simul et mox cauda Draconis
Fascinat excipiens ingeminatque malum.
At quia tam faustas quinta sub sede tabernas
Jupiter atque illi juncta Diana tenent,
Isque suo gaudens venientem lumine et auctam
Accipit hospitio, dissipat omne malum.
Laetitiam importat, vitam prolongat, honores
Dans et opes, natis conjugioque favet.
Res quoque rara patet, quatuor sunt nempe Planetae
Aedibus in propriis praecipuisque locis:
Omnibus in gestis haec toto tempore vitae
Eximia natum prosperitate beant.
Singula quid referam? Genesis vix faustior ulla est;
Si pariam, similem saepe redire velim.
At supera ex voto quamvis sint sidera fausta,
Cuncta simul faveant inferiora, precor.
Ipsum homines et ament, seu mas, seu femina, et ipsum,
Quicquid terrestris continet orbis, amet.
Nulla salus tamen ex astris, Tellureque nulla est.
Te, Tago, perpetuum sospitet, oro, Deus.
Dum loquor, heu tristis nimium mihi fama refertur,
Quod modo praecipuus noster amicus obit.
Carior haud illo mihi, vixque fidelior alter
Suppetit, o nimium mors inimica bonis!
Spero tamen, quod inanis erit tam concita fama;
Hoc meus in somnis nec monuit Genius.

---

[1]) Sic in ms. Heiberg tillader sig at læse:
Oppositus Veneris, damna proterva ferat.

Quam lugubre foret caro hoc privarier astro,
    Talia nam nobis sidera rara micant.
Eurialo et Niso similis quamplurimus olim,
    Tam tibi, quamque mihi, fidus amicus erat.
Quam bene jam reliquos digitis numerabimus omnes,
    Ambobus vix nunc unus et alter adest.
Tempora laeta ferunt multos, sed nubila tollunt,
    Fortunae arbitrio stantque caduntque simul.
Paene mihi solus superest sine felle vel astu,
    Qui perstet firma frater Apollo fide.
Nec frustra huic placidus roravit Aquarius ortum
    Fixus et humanus, Tardigradique domus.
Cum Jove, qui Venerem facit undique cingere Eoas
    Scandentesque fores, lux ea fausta micat.
Jupiter, alternum pariter cum Falcitenente
    Hospitium mutans, plus gravitate juvat;
Mars etiam proprias aurati velleris aedes,
    Alterna e cathedra Sole receptus, habet.
Unde animo est acri et rebus citus instat agendis,
    Fortiter Herculei fertque laboris onus:
Quinetiam Stilbon Saturni limina grata,
    Hujus et amplexu Soleque cinctus, adit,
Cumque sua Lunam gradientem Virgine, trino,
    Qui menti aspirat, respicit intuitu.
Inde magis constans habet ingeniumque profundum,
    Utque operae precium nil, nisi grande, putet.
Hinc quoque judicio consultus praevalet alto,
    Vulgus et hunc nugis nil remoretur iners.
Ergo minus mirum est, quod nostro is plaudat amori,
    Hunc temere ex atomis nec putet esse satum.
Scilicet hic restat de tot mihi fratribus unus,
    Qui capiat, quod te non temulenter amem.
Hoc facit ingenium, gravitas, prudentia, virtus,
    Hoc et amor recti, judiciumque facit.

Sufficiat nobis, primaevus candida frater
Quod nostro facilis corda in amore gerat.
Quid si etiam ex astris tandem ventura revolvens,
Hinc tacitus nostros praevideat thalamos,
Sidereisque ideo frustra haud obsistere fatis
Audeat! o quantum fata in amore valent!
Fato junguntur, fato solvuntur amores,
Non habet hic semper Gaza, Genusve locum.
Quam pulchrum est, hominem simul et praescire futura
Et simul, affuerint si bona fata, sequi.
Incauti hic titubant, quos ignorantia turbat,
Frater at hic noster callet utrumque satis.
Hic mihi frater erit semper, quem fautor Apollo,
Ex quo etiam merito nomina gestat, amet.
Sive igitur faveant alii, seu lumina vibrent,
Ut soliti, torvo torva supercilio,
Nil tamen impedient, quin nos constanter amemus,
Et pro mille aliis frater is unus erit.
Imo haud obstabit, decuit quos ferre levamen,
Quod noceant reliqui verbaque saeva crepent.
Si non Titanem (dicunt) tam perdite amares,
Ditior et major vir tibi (crede) foret.
Ipso in amore tamen si qua est sapientia, certe
Haud credam, quod te desipienter amem.
Non ego divitias, non mundi sector honores,
Officioque, gravi complacuisse viro.
Omnibus officiis, fundis, aurique talentis,
Nam persona mihi carior una tua est.
Plura etiam agglomerant, mea quae nunc cuncta referre,
Vel meminisse semel mens sibi recta piget.
Hi dicant, quaecunque volent, tua dicar oportet,
Titanis maneam semper ego Urania.
Absis sive diu, celer hic me sive revisas,
Corde meo fixus tu tamen usque sedes.

Nec tu sponte tua, sed valde invitus abesse
Cogeris, ac malles semper adesse mihi.
Hucque subinde etiam perque intervalla redires,
Sed metuis, crescat sic quod utrinque dolor[1]
Ne, me iterum ut linquas, tibi dum sit forte necessum,
Tristitiae nimium multiplicetur onus.
Ergo voles potius peregrinis degere in oris,
Hospitia hic donec sors tibi firma dabit.
Intereaque mihi non scribere negligis ultro,
Res ea sit quamvis te remorata diu.
Sive quod ex votis nemo internuntius adsit,
Saepe viam ingressae seu periere notae.
Quicquid id est, facit hoc non ulla aversa voluntas,
Scribere satque cupis satque redire cupis.
Perque tuum quoties venit huc portata ministrum[2]
Littera, sic illum diceris ore sequi:
»Hanc ego, serve, tibi, qua me felicior ibis,
Fortunam invideo; servus ego o fierem.«
Et chartam irate alloqueris, quam rumpere velles,
Altera in calamo mox peraranda foret:
»Tune meis digitis, quibus es conscripta, bearis
Charta magis? digitis te cito Nostra teret;
Teque oculi inspicient, quos his ego cernere mallem,
Oscula forte dabit, quae mea sola forent.
Hoc simul ut faciam, fas est, prius oscula libo,
Nomen ubi augustum scribitur Uraniae.
Spero quod illa brevi pariter tibi basia figat,
Qva suus hic Titan nomina parte tenet.
Vade igitur visum toto hanc qua pulchrior orbe
Nulla meis oculis femina; vade cito.

---

[1] Denne Linie har Tyge Brahe skrevet i Stedet for
Ni timeas dolor hinc quod magis auctus erit.

[2] Denne Linie har Tyge Brahe skrevet i Stedet for
Nam quoties proprio venit a te missa ministro.

Heu mihi quod sine me tam grata palatia vises,
Heu quod scriptori non licet ire tuo!«
Sic loqueris (dicunt) sic crebro nos adeuntes
Insequeris famulos; grata loquela mihi est.
Singula scire juvat, missi cunctosque ministri
Ut nutus referant cunctaque verba volo.
Ergo sive adsis, seu non, seu scribere, seu non
Saepe voles, modo ames, semper amandus eris.
Nec tamen addubito, quin tu carissime Titan,
Perpetuo Uraniam, quae tua semper, ames.
Si te etiam nunquam, quod Di prohibete, viderem,
Ex oculis tamen his non abolendus eris.
Mente mea impressus Titan sine fine manebis,
Fixus eris cordi tempus in omne meo.
Te praeter nemo nostro potietur amore,
Mille proci fuerint, commoda mille ferant.
Attamen haud credam, quod sint tam Numina saeva,
Nuper ut incepta spe spoliare velint.
Id saltem vereor, ne dum lentissimus absis,
Quod mea sit reduci forma probata minus.
Nam quae pulchra satis, te discedente, videbar,
Altera, quando redis, forsitan esse puter.
Non quod adhuc annis onerer, rugasve timescam,
Saepe etiam senium sollicitudo parit.
Anxietas me multa premit, nec deserit unquam,
Haec quoque dum scribo, durior, ecce! redit.
Nam modo qui fuerat de morte incertus amici
Rumor, en hunc nimium littera missa probat.
Heu mala quod semper sibi constet fama, nec unquam
Eventus habeat prospera quaeque bonos.
Nil licet in somnis hoc admonuisse recorder,
Signa tamen Genius, me vigilante, dedit.
Quam mihi mira fui, simul et quam tristis eodem,
Abstulit hunc terris quo Libitina die.

Omen erat tanti (modo quid sint omina) luctus;
    Dixi aliis: certe res metuenda subest.
Attamen haud potui cito persentiscere, rumor
    Quod nimium verus (proh dolor) iste foret.
Nempe aegre, quae grata minus sunt, credimus, at quae
    Sunt accepta satis, mox meruere fidem.
Non tamen exponam, quis sit, mens ipsa tremiscit
    Dicere, nec nomen sustinet ore dolor.
Sit signasse satis, quod erat tuus optimus ille,
    Et meus, et nostri fratris amicus: habes,
Forsan habes nimium; nec enim te scire volebam,
    Sponte sua pernix sat mala fama venit.
Nunc igitur dolor hinc auctus me sistere pennam
    Cogit, et, ut vellem, scribere plura vetat.
Ast ubi sis praesens, simul et jungamur in uno,
    Quae modo subticeo, plurima aperta dabo.
Tunc quae passus eris, mihi denarrabis acerba,
    Ipsaque nostra tibi; forte levamen erit.
Quod superest, bene vive! diu ut salvusque revisas
    Uraniam; o Titan semper amate, vale!

Superscriptio Epistolae hujus, ubi composita et ab Urania obsignata fuerit, haec erit:

Hanc sexcenteno quae constat Epistola versu,
    Accipe, mi Titan, et lege quando vacat.
Tam prolixa ideo est, ne sit responsio prompta,
    Ipse sed hanc nobis ore referre velis.

En tibi sexcentos tribuit quos pagina versus,
    Sunt ideo multi ne sit responsio prompta.[1]

[1] Denne Linie er tilføiet af Tyge Brahe.

Haec in Erichsholmi perarata est litera Castro,
Cum geminos Pisces Sol redeundo capit.
Di cito dent, gemini hic pisces capiamus Amantes,
Tuque redux Titan et tua ego Urania.

Dette Digt er her gjengivet efter en samtidig Afskrift i det k. k. Hofbibliothek i Wien. (Ms. Nr. 10,686, fasc. 12). Afskriften er skrevet med en meget regelmæssig og tydelig Haand, der ikke er Sofie Brahes, og den er forsynet med endeel egenhændige Rettelser og Forandringer af Tyge Brahe. I Afskriften findes endeel Accenter, der her ere udeladte, da de ere anbragte aldeles vilkaarligt. Ligeledes er Interpunctionen forandret, da den i Manuskriptet saagodtsom udelukkende bestaaer i, at der stedse findes et Komma efter den første, og et Punctum efter den anden af to sammenhørende Verslinier. Digtet er meget feilfuldt aftrykt i Resenii Inscriptiones Hafnienses, Hafniæ 1668, 4to p. 411—29, og her findes ved Slutningen Aarstallet 1594, medens den benyttede Afskrift ikke har noget Aarstal. Hos Resen findes efter Overskriften „Urania Titani" strax de 4 Linier:

En tibi sexcentos præbet quos Pagina versus,
Accipe, mi Titan, et lege quando vacat.
Sunt ideo multi, ne sit responsio prompta,
Ipse sed hanc nobis ore referre velis.

medens disse i Haandskriftet først findes ved Slutningen og i en meget forandret Skikkelse. De kunne vistnok, som Afskriften angiver, betragtes som en Overskrift, og det samme er paa en Maade antydet hos Resen derved, at Ordet „*Venit*" i den følgende Linie begynder med et Uncialbogstav. I Afskriften, altsaa ogsaa i nærværende Aftryk, udgjør Digtet, foruden de 10 Linier efter Slutningsstregen, netop 600 Verslinier. Ved Slutningen af Aftrykket hos Resen staaer, som allerede sagt, 1594, hvilket vistnok er rigtigt. Den trofaste Ven, som Tyge Brahe og Sofie nylig havde mistet, og som omtales i Digtet, har formodentlig været Falk Gøje, der døde den 3 Januar 1594 (ifølge Eiler Brokkenhuses Kalenderantegnelser). — Efter Resens Aftryk har J. L. Heiberg leveret en smuk dansk Oversættelse, som er trykt i hans Urania for 1846 og derefter i hans Prosaiske Skrifter IX. Bd. Han har ledsaget den med adskillige Anmærkninger, hvori han bl. A. søger at

rette nogle af Feilene i Resens skjødesløse Aftryk, og man vil bemærke, at de af ham foreslaaede Rettelser tildeels stemme overeens med den her benyttede Afskrift. — Sofie Brahe, Tyge Brahes yngste Søster, blev vistnok 1577 gift med Otto Thott til Eriksholm (det nuværende Trolleholm) i Skaane. (I Lyskanders Levned ved Rørdam nævnes S. 306: Epithalamium Otthonis Tott et Sophiæ Brahe, Hafn. 1577, af Theodorus Martius eller Thord Markussen). Men Otto Thott døde den 24 Marts 1588. Sønnen Tage Thott blev født den 27 Mai 1580. Sofie Brahe blev senere, formodentlig 1590, forlovet, og 1602 gift med Erik Lange, som hun kaldte Titan; hendes Broder Tyge havde givet hende Navnet Urania, og hun kaldte ham Apollo.

5.

1594. 11. November. Brev fra Professorerne ved Kjøbenhavns Universitet til Tyge Brahe.

Voris ganske venlig helsen nu oc allthiid forsent med gud etc. Gunstige welbiurdige Tyge Brahe, nest wores wenlig tacksigelse for all beuiste ære oc gode, giffuer wi eder thillkiende, att oss nu nyligen er forekommen en woris tiener Lauge vdj Klare mølle, med Klagemaall po en aff eders thienere ved naffn Peder, i Hellig 3 Kongers mølle, Huilched hand schriftlig vdj dette medfølgendis breff forfatted, och oss offuerantuordet haffuer. So wilde wi, førend wi wores bonde med retten forsuare, lade eder, som wores Universitetz gode wen oc fordrer, saadant vide, begierendis ganske gierne her om eders raad oc gode suar, om i selff wille straffe eders thienere, som denne fattige mand i so maade haffuer forwretted, eller wi hannem for saadant skall lade thilltale, huilcked wi dog icke gierne giorde, der som wi wiste, attj derudoffuer skulle lade eder i nogen mode fortørne; Men megit heller giør allthid gierne, huer y sit sted, hues eder thill ære, willie oc thieniste kand

werre, Det kiende gud, huilchen wi will her med haffue eder befaled. Datum Hafniæ 11 Novembris Anni 1594.

Rector och menige
professores academiæ
Hafniensis.

Konsistoriets Kopibog i Kvart, 1594—1600, fol. 3, hvor Brevet har til Overskrift: „Copie aff itt breff, som bleff schreffuen thill Tyge Brahe om forne Klagemaal". I samme Kopibog fol. 1—2 findes Lauge Møllers Klage over Peder Møller. Den gaaer ud paa følgende: Peder Møller og hans Folk havde forhindret Lauge fra at sætte et Gierde; han havde ferhøiet sine Vandrender og Stigbord, saa at Vandet havde ødelagt den Vei, der førte til Klare Mølle og den nedenfor samme liggende Mølle; Mandagen den 21. Oktober havde han om Morgenen tidlig optaget sit Stigbord, saa at Vandet var løbet over Klagerens Mølledæmning og giort stor Skade paa hans Stuehuus og Mølle; endelig var Peder Møller om Natten kommet med Værge ind til Klageren og havde truet og undsagt ham paa Livet.

6.

1594. 7. December. Brev fra Tyge Brahe til Professorerne ved Kjøbenhavns Universitet.

Magnifice Domine Rector och Hederlige och Høylerde professores vdj Kiøbenhaffns Vniuersitet, Synderlige gode Venner, Nest min wenlig Tacksigelse for allt beuiist gode, huilcket at forskylle ieg stedse vill findis aff formuenn willig. Giffuendis eder der hoes gandske wenligen thillkiende, att eders schriffuelse er mig for nogle dage thilllhende kommen, huor vdj y lod mig forstaa om eders thiener vid naffn Lauge Møller vdj Klare Mølle y Roskiilde, at hand haffuerført nogenn Klagemaall offuer en aff minn thiener vid naffn Peder Møller, som ligger till Kongernis Cappell sammesteds, huilche hans Klagemaall schrifftligen forfattede, y mig med samme eders breff

tilskickedt haffuer. Derhoes begerendis, att ieg selff samme min thienner willde straffe, som eders møllere y saa maade haffde foruretted, eller oc lade eder hannom tilltale for Retten. Saa kand ieg eder her paa till itt wenligt suar icke forholle, att ieg strax schreff Mogens Bertellssønn, forstander i Hospitalidt der j Kiøbenhaffn, blant andet till, at handt vilde giffue eder paa mine wegne thilkiende, att ieg vilde haffue budt ether min Møller och haalde hannom slige Klagemaal forre, och høre huad hand der thil haffde at suare, siiden vilde ieg schriffue eder beskeen der paa igien, Giffuendis Ether selff att betencke, at ieg icke saa strax paa den andens Klagemaall och beretning kunde beskylle och straffe min thiener aldelis vhørt och foruden nøyagtig beuisning offuer hannom, quia (uti scitis) audienda etiam altera pars, et conuincenda antequam puniatur, et procedendum secundum leges receptas, si aliter causa transigi nequeat. Haffuer ieg derforre strax sendt bud epther for^{ne} min Møller, oc ladet lest for hannom eders Møllers schrifftlige Klagemaall, och giffuid hannem Respiit, ocsaa schrifftligen at suare der till, huilcke hans giensuar oc Replication ieg sender Ether her hoes. Dersom den icke siunis eder at kunde følge skell, och hans gienpart icke vill lade sig nøye der med, kand ieg for min Personn well liide, att de taler hiinn anden thill med loug och Rett, oc at der bliffuer paa deris werne thing legittime citerit oc deciderit vdj sagen, thi y skulle ingelunde giøre mig imod der medt, att y lader forsuare Ethers thiener och lader min thiltale, saa wiit y kunde giøre med Loug och Ret. Ieg will icke heller haffue wiidere der imod att siige eller minn thiener att handtheffue, end som billigt och ret kand verre. Huilchet ieg haffde at giffue Ether thill it wenligt suar paa Eders schriffuelsse vdigien tilkiende. Tackendis Ether der hoes gandske gierne, att

y wilde lade mig slig leylighedt thillschriffue, før end y secundum strictum jus lod procedere der medt. Och will gierne slig och ald anden beuiist gode och Welluillighed hoes eder alle och en huer vdj sehr, saa wiit mig mueligt kand werre, stedsse findis gandske goduillig igien att forskylle, y huis maade ieg wedt Ether thill Ære och gode kandt werre, Och will her med nu och alltiid haffue Ether Gud allermeg[te] befahledt. Datum Vraniborg den 7 dag Decembrjs Anno 94.

Tycho Brahe
manu pp[a].

(Udskrift:) Magnifico Domino Rectorj oc Hederlige oc Høylerde professoribus y Kiøbenhaffns Vniuersitet, mine synderlige gode wenner, gandske wenligen thillschreffuit.

Original med Segl, i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 99. Kun Underskriften er egenhændig. — Vedlagt findes: Lave Mølleris Samtycke om forligelse maall met Per møllere i tre Kongers Mølle, om thet maa skee met vniuersitetetz Samtycke. — Mogens Bertelsen Dalin omtales i Melchiors Efterretninger om Herlufsholm, ved Leth, S. 62—63. (Af Suhms Samlinger II. Bd. 3. H. S. 6 sees, at han havde studeret i Padua 1580).

7.

1596. 2. April. Brev fra Mads Jørgensen til Tyge Brahe.

Mynn gandske ydmygelige Helssenn nu och Altidt forsenndt medt wor Herre. Kierre Tyggi Brade, Thacker ieg Ethers Fromhedt for alt Ere och gott, Som y meg giort och beuist haffuer, for huilcket ieg Effter Minn Ringe formoue Gandtze giernne will findis Ethers fattige thienner, Till att giørde och 'Lade alt huis ieg widt Ethers fromhedt kandt haffue Ere och gott aff. Kierre Tyggi och guode Juncker, giffuer ieg Ethers welbyrdighedt

wenligen att wiide, Om thi breffue, Som Eders fromhedt meg Antuordit haffuer, denom ere huer well thill throe hande Komit, som thi war till schreffuit (gud werre loffuit). Sameledis, frome Juncker, Som Ethers welbyrdighedt well dragis tiill Minnde, Att ieg paa Ethers wegnne Schulle giøre min Beste Och forhørre Ether om Enn from, Erlige personne, som kunde well stande Ethers Fromhedtz Lehne och Befalling, Nordfiordt, forre, Och Som well widste Landzenns Leilighedt och skicke, huor for ieg haffuer giffuit thenne Breffuisser Ethers welbyrdighedtz willie tilkiennde; Om saa kunde werde, Attj wille betrou hanom Eders Lehnn, tha thuiller ieg Intedt paa, Att same personn, Morttenn Bertillssønn, skall io bliffue och werre Eders fromhedt huldt och Trou y alle maade, Saa y nest gudtz Hielp skall hanom Iche andit skylde, end thet, som Erligt och Christeligt skall werre; Och thuiller ieg iche heller paa, att hand skall forsøme seg y huis maade, Som handt widt Eders welbyrdighedtz Sager och bestelling kandt kome till gaffnn Och Beste vdj nogenn maader. Ther for, gunstige Juncker, haffuer ieg paa Eders guode behagh forskreffne[1] Same Morttenn Bertilssønn till Ether, Saa Ethers fromhedt kandt sielffuer widere handle och talle medt hanom; Och om ieg widste, att handt war iche throu och guodt, Tha skulle ieg Iche forschriffue hanom tiill Eders Fromhedt; Thi handt haffuer Thiennt min Hustrue[s] Fader, Michell Eskelssønn, fogitt y Halsnø Kloster y 9 Aar, Som en Erlig och trou Karll y alle maade. Saa handt maa fritt skyude sinn skodtzmaall tiill hannom igienn, om behouff giøris. Frome Gunstige Juncker, Er Minn ydmygelige bønn till Ethers welbyrdighedt, Om saa er, att Ethers Fromhedt iche sielff hagde hans tienniste behouff, y tha wille wel giøre,

[1] Der maa være meent: forskrevet, ɔ: anbefalet.

Som enn from Manndt och werre hanom behielpelig, huos Enn Ethers fromhedtz guode wenner, Som haffuer Forlening her i Landit, att handt motte fange Nogenn pladtz. Thj hanndt widt well Landzens Leilighedt. Och will ieg iche lenger bemøde Ethers fromhedt medt thenne Minn schriffuelsse, Menn altidt giernne giøre huis ethers fromhedt kand werre Till thienniste och guode, huilcke gudt allemectiste kiennde. Jeg will nu och altidt haffue Ether Euindelige beffallinths. Schreffuit vdj Halsnø Closter then 2 Aprillis Anno 96.

Ethers ydmyge thienner Altidt
Matzs
Jørgennssønn.

(Udskrift:) Erlig Och Welbyrdiige Manndt Thyggj Brade Till Knudstrup. Høffuidtzmandt paa Vranniborgh, Gandtze ydmygeligenn till Schreffuitt.

Originalbrev i Autografsamlingen i Univ. Bibl. i Basel (Vol. 23 fol. 1.) Det er tydeligt skrevet og har Spor af Seglet.

8.

1598, 2. Januar. Brev fra Tyge Brahe til Keiser Rudolf II.

Augustissime Imperator Rudolphe Secunde. Cum de tuae Imperatoriae Majestatis erga liberalia studia, praesertim in his principaliora, Mathematica et Astronomica, clementi favore, diu multumque inaudiverim, ipsaque tua Caesarea Majestas non tantum potentissimorum et laudatissimorum majorum suorum Alphonsi Regis Arragonum etc., Matthiae Hunniadis, Henrici illius secundi ob indefessam rerum celestium contemplationem Astronomi dicti, Caroli quinti, Ferdinandi ac augustissimi Parentis Maximiliani secundi aliorumque, studiis his impense addictis, quos numerare longum foret, celebratissimo exemplo, sed

et sua ipsiusmet vere Heroica et Caesarea inclinatione, quantum Regnorum ac Reip. gubernatio ferunt, iisdem his laudabiliter vacet exercitiis: omnino mihi polliceor, Caesaream tuam Majestatem clementi animo accepturam, me viarum intercapedine aliisque difficultatibus, quo minus Caesaream tuam Majestatem ipse cito adeo, ac praeoptarim alias, accedere liceat, praepeditum, hasce literas arduum licet negotium concernentes summisse exhibere non vereri ipsi. Cujus meae fidentiae caussam hanc primam habeo et praecipuam Imperatoriae tuae Majestatis clementissimum erga me eaque, quae multis abhinc annis tracto studia, favorem, jampridem mihi vel ex solo eo singulari diplomate perspectum, quod Caesarea tua Majestas tanquam in epistola ad me directo sermone clementer mihi impertiri, non sine horum artium praeclaro elogio, dignata est. [Hinc jam audentior redditus, tuam Caesaream Majestatem hisce meis tenuibus literis humillimo animo compellare non sum veritus.] [1] Caesarea itaque tua Majestas praesentibus hisce clementer scire dignetur, me, evidentibus iisque haud levibus de caussis mutato Patrio solo, in Germaniam tuae Caesareae Majestati subditam cum Astronomica mea supellectile, adeoque tota familia, nuper concessisse, ut est rerum humanarum omnium quaedam subinde vicissitudo. Ubi, favente coelestium Opifice, astronomicos meos labores per 21 annos in patria mea dulcissima Dania exantlatos continuare ac ad propositum scopum dirigere et absolvere decrevi, impetrata primum hic alicubi et constituta rebus coelestibus sat commoda, constanti et inviolabili sede, unde fundamentalis earundem tractatio aeviternum ad posteros etiam in Imperii ipsius decus (uti confido) non contemnendum transmitti possit. Quocirca ad tuam Imperatoriam Majestatem omnium

[1] Overstreget.

primo mihi concedendum, ejusque clementissimam voluntatem quam humillime explorandam censui, an non illustre hoc Astronomicum negotium solide et solenniter institutum in aliqua suarum ditionum porro continuare atque ad optatum finem, Dei beneficio, perducere, daretur. Sunt mihi ad hoc Opus in promptu Instrumenta varia, eaque maxima et affabre elaborata, qualia et quanta vix uspiam invenire datur. Sunt plurimorum annorum exactissimae observationes veterum inventis non cedentes. Sunt multa alia huc conducentia, et non pauca, imo praecipua jam confecta. Ut vero Caesarea tua Majestas specimen aliquod eorum habeat, mitto cum filio meo [et sene quodam Mechanico viarum gnaro, eum deducente][1] Organorum, quae hactenus in usu habui, quotquot tam cito exscindi curare licuit, delineationem, apposita earundem succincta explicatione. Offero quoque humiliter Canonicam Affixarum Stellarum expositionem, quotquot in nostro climate utcunque visuntur, numero millenarum, quas omnes intra annos 20 praeteritos summa et indefessa diligentia meis Organis coelitus quam scrupulosissime demensus sum: cum sine harum, potissimum Zodiaco vicinarum, exacta verificatione Planetarum viae et motiones ad amussim non percipiantur. Qua etiam in parte (quoad errantia videlicet sidera) quid hactenus praestiterimus, quidque in posterum superaddendum restet, prior ille, de quo dixi, liber suo loco pandit. Plura meorum de Astronomia Operum tua Caesarea Majestas, cui me meaque studia omnia humiliter offero et commendata cupio, brevi, aspirante Universitatis authore, obtinebit. Interea hasce primitias aliis gravioribus viam sternentes non aversetur. De coetero Caesarea tua Majestas per Dominum Procancellarium Imperii aut aliquem e suis Consiliariis intimis,

[1] Overstreget i begge Concepter.

referente Domino Doctore Thaddaeo Haggecio, clementer intelligat, qui a filio meo praesente singula uberius cognoscat. [Is enim Thaddaeus mihi veteri familiaritate inde a tuae Caesareae Majestatis in Regem Romanorum inauguratione Ratisbonae celebrata notus fuit: cujus etiam ingenuitatem et fidelitatem Caesareae tuae Majestati exploratam esse non dubito.][1] Utque Caesarea tua Majestas, hoc intermediante, sibi humillime meo nomine proposita clementer excipiat, et responsum, quandocunque eidem commodum fuerit, impertiri dignetur, qua possum submissione precor.

Deus Coelestium et Terrestrium author tuam Caesaream Majestatem felici Imperii et Regnorum gubernatione quam diutissime florentem et incolumem tueatur. Datae Wandesburgo ex Arce Ranzoviana prope Hamburgum sita, die 2 Januarii Anni etc. 1598.

Concept i Autografsamlingen i Univ. Bibl. i Basel (Vol. 35 fol. 3—4). I samme Manuskriptbind findes (fol. 1—2) en anden Concept med samme Dato. De stemme overens hvad Indholdet, men ikke hvad Ordlyden angaaer.

9.

1598. 7. Februar. Brev fra Tyge Brahe til Kong Christian IV.

Ad Regem Daniae.

Serenissime et Potentissime Rex, Domine clementissime: Regiae tuae Majestati in hoc novo conjugio adeoque toto regimine optima quaeque et faustissima ex animo precor et voveo ac gratias, quas possum, maximas pro beneficiis a laudatissimae memoriae Parente Friderico mihi praestitis quamplurimis submisse ago, quodque inde

---

[1] Overstreget.

ab eo Anno, quo Regia tua Majestas in lucem hanc prodiit, divina illa scientia Astronomica in Dania, Patria mea dulcissima, liberaliter sustentata sit. Et sane non minora de Regia tua Majestate mihi indubie pollicebar, ni quorundam et citra frustraneam spem expertus fuissem, insatiabili mei odio laborantium (uti non exiguis indiciis reor) malevolus in me animus obstitisset, quos tamen nullo pacto laesi unquam, imo cuidam, quem horum latentem et inveteratum machinatorem existimo, non parum profui.[1] Quamobrem statim a Regiae tuae Ma^tis coronatione mutationum incidere occasiones, uti sunt rerum humanarum subinde quaedam vicissitudines. Idque forte fataliter evenit, ipsis jam astris artis suae exercitium alio dirigentibus et destinantibus, cum et tertius annorum climactericus, per se alterationibus obnoxius, a prima Uraniburgi isthic fundatione ageretur. Praeterea Regiae tuae Majestati humiliter et enixe gratias habeo, quod siquidem ita necessitas postularet, ut me cum iis, quibus tantopere invigilo, exercitiis Astronomicis in vicinam Germaniam conferrem, nec iter impedire, nec retinere, nec etiam, cum Rostochii per anni quadrantem in propinquo manerem, aut postea, dum in extremis Holsatiae finibus moror, revocare voluerit, quo mea studia non retardarentur, et Astronomiam universaliter, ut toti orbi noster undiquaque inserviret labor et acceptus(!) sit condendi propositum. Quo sane nomine eo magis Regiae tuae Majestati me obstrictum video. Nam licet hoc maximo meo factum fuisset incommodo, et majore fortassis aliorum, qui nostra undiquaque avide expetunt et nequaquam contemptui habent, ob amorem tamen in Patriam et honorem Regi meo Sere-

---

[1] Slutningen af denne Sætning, fra „quos tamen", er tilskrevet i Marginen og efterfølges der af følgende ufuldførte Sætning: Hincque factum opinor, quod literae meae ad tuam Regiam Majestatem . . . .

nissimo praestandum nolens volens obtemperare atque particularia universalibus praeponere coactus fuissem, cum minori meo et aliorum emolumento. Quapropter etiam, cum Rostochii ea de caussa tam diu non sine periculo ob luem Epidemicam isthic grassantem, neque sine magnis expensis ob familiae copiam et annonae caritatem subsisterem, ad Regiam tuam Majestatem submisse literas dedi et abitus mei caussas nonnihil, quantum licuit, attigi, meamque operam Regiae tuae Majestati et Patriae submisso animo sinceraque intentione obtuli, in omnibus, quae in ipsius et Patriae honorem per me unquam praestari possent, modo tolerabilibus conditionibus id fierit, et indemnitati meae competenter consuleretur. Quae literae, quod non eo, quo a me scriptae, candido nimirum et in Patriam studioso affectu animoque in Serenissimum Regem meum submisse obsequioso, acceptae sint [aliorum, uti existimo, eas sinistre admodum interpretantium malevolentia admissum est, sive quod aliquo clanculario mei laborarent odio (cujus tamen me iis caussas dedisse non sum conscius) sive quod suo sic abundare sensu vellent. Quod equidem nec iis invideo, nec aegre fero. Regiam vero Ma^{tem} tuam, horum neutiquam consciam, lubenter in his excusatam habeo.][1] Verum sit hoc quicquid velit, quod veritas, temporis filia, aliquando prodet meamque integritatem tuebitur, tamen de Patria mea (uti par est) honorifice sentire, et Regiae Majestatis tuae honori, quantum in me est, submisse studere ejusque virtutes depraedicare non desinam. Utque id aliqua nunc ex parte declarem atque Majestati tuae pro beneficiis clementer praestitis, qua possum, submissione me gratum ostendam, duos eidem libros, in ipsius Regno primum natos, hic vero in Germaniae vicinae finibus nuper com-

[1] Overstreget.

pletos, offero et exhibeo. Regiam etiam tuam Majestatem, cum et aliis Regibus et Principibus viris eadem mittam, praeterire minime decuit aut licuit. Submisse itaque et humiliter rogo, Regia tua Majestas hoc Regio et clementi animo acceptare non dedignetur. Plura et his majora de rebus astronomicis, annuente astrorum opifice, subjuncturus sum: quorum majorem partem itidem in Regiae tuae Majestatis Regno, Patria mea charissima, pluribus jam annis a me elaboratam, reliquam vero hic per otium hybernum ulterius confectam atque absolutam, in Regiae tuae Majestatis et Regni honorem, favente eodem Numine, propediem publicare decrevi et Regiae tuae Majestati, modo id ei non ingratum intellexero demisse offerre. Interim et semper, ut Regiae tuae Majestati ego meaque omnia quam commendatissima sint, qua possum et decet submissione precor.

Deus opt. max. Regiam tuam Ma[tem] in Regnorum et ditionum gubernandorum utilitatem et commodum cum Ser[ma] et optima conjuge quam diutissime florentem et incolumem conservet.

Datae ex arce Ranzoviana Wandesburgk, prope Hamburgum sita, die 7 Februarii Anni etc. 1598.

Concept med mange Forandringer, i Autografsamlingen i Univ. Bibl. i Basel (Vol. 35 fol. 6). I samme Manuskriptbind (fol. 5) findes en anden, men ufuldført, Concept til samme Brev. Saa vidt som den anden gaaer, stemme de overeens hvad Indholdet, men ikke hvad Ordlyden angaaer.

10.

1599, 20. September. Brev fra Henrik Ramel til Sofie Brahe.

Minn Gandsch Wenlig hilssenn nu och altid forssent med Wor Herre. Kierre Fru Sophia Brahe, Suogerske

och Besønderlig guode Wenn. Nest en Wenlig tacksigelsse for megen beuist guode, i mig altid giortt och bəuist haffuer. Huilckett att forskiulde Jeg altid will findis gandsch guoduilligenn, med huis i kand haffue Ehre och gott aff.

Giffuendis ether gandsch Wenligen att Wide, att eders guode skriffuelsse och Quitantze er mig tilhende kommenn. Anlangendis Thre Hunder Daller, och om de beuiste bøger: Saa kand Jeg eder Venligen icke forholde, at Jeg nu nogen tiidlang hafuer hafft samme 300 Daller till rede, och werrit eders bud foruentendis, och eptherdj det icke føre kommen er, haffuer Jeg dennom paa andere Steder Wdgiffuitt. Dog paa det i icke paa eders foretagne Reisse therudoftuer schulle forhindris, saa sender Jeg min Egen thienere till St n Maltessenn[1] med samme Penge, att hand eder skall betalle, naar hand eders Nøiagtige Quitantz ther paa bekommer, thi det icke alleniste mig widkommer, mens mine Suogere och Medarfuinger etc. Derfor bliffue ocsaa en Quitantz Concipierit paa Widtschøffle, wi ware ther tilsammen siste gang, ephter alles woris sambtøcke, och eder tilskickitt, thend Jeg gierne war begierendis att motte bliffue aff eder forsiglett och Wnderschreffuenn; Jeg mig icke heller fordriste kandt, en anden quitantz allene att Annamme, wden de andere Medarffuingers Widskaff och sambtøcke etc.

Sammeledis wdj eders quitantz, i mig forssent haffuer, formeldis om it breff paa itt Thussind Daller, och rente penge ther aff, och att her till inted schulle werre der paa bethalledt end 500 daller, med slig andere mehr Omstendighedt, huilckett mig for min Perssonn aldelis er Wbeuist, saa welsom Brudschat och andit mehre, bønderne schulle Wdgifue etc.

---

[1] Sehested.

Setter det derforre i Sten Maltessens handt, att hand paa mine Wegne bestiller, att Jeg motte faa Quitantz paa det breff, Salig Henrick Brahe ther om Wdgiffuit hafuer, och paa altt andet, som i haffuer hafft att kreffue aff Salig Fru Lene, och nu deris Arffuinger. Kierre Fru Sophia Brahe, Beder Jeg gandsch Wenligen och gierne, attj her med Ville haffue mig Wfortencktt, och at ieg saa bemøder ether med thenne min skriffuelsse, Thiufflendis icke, att Jeg io i slig. ia end vdi Større maade hois eder och alle eders, med ald tacksom och behagelig tieniste att beuisse, will lade mig findis Guoduilligenn och Wspartt etc.

Huad Bøgerne erre Anlangendis, haffuer Jeg epther woris affscheed paa Widschiøffle loffuit att Wille eder dennom tilskicke. dog med den beschedenn, att Jeg først wille thalle med Kong. Maytt. der om, om hans Maytt. ware dem begierendis, Saa giffuer Jeg ether Wenligen tilkiende, att Jeg wdi Chantzelers Neruerelse haffuer tilforne adsport hans Maytt.; da haffuer hand suarett, hand icke haffde sønderlig forstandt paa dennom, eller paste der megit om. Endog Wille hans Maytt. dennom foruare, eptherdj eders Kierre Broder haffde hannom samme Bøger foreritt; haffde det icke Werritt, schulle i dennom retteligens gierne och med en guod Wilge bekommedtt etc. Her med eder och altt dett, i Well will, Gud almegtigste beffallitt, med mange M. guode Netter, Jeg och Elsse ønscher eder och Thage etc. Actum Helssingøer thend 20 Septemb. Anno 1599.

Eders quitantz, eders tiener haffde med sig, sender Jeg eder och med min thiennere etc.

Henrich Ramell
manu propria.

(Udskrift:) Erlig och Welbiurdige Fru Sophia Brahe thill Erickssholmb, Minn Kierre Swogerske och

bessønderlig Guode Wenn, Gandsch Wenligenn Thilskreffuenn etc.

Original med Spor af Seglet i Autografsamlingen i Univ. Bibl. i Basel (Vol. 23 fol. 3—4). Brevet er skrevet med en meget tydelig og regelmæssig Haand, men kun Underskriften er egenhændig. — Bøgerne, som omtales i Brevet, ere vistnok et Expl. af T. Brahes Astronomiae instauratae mechanica, Wandesburgi 1598, og et Expl. af hans Fixstjernefortegnelse, skrevet paa Pergament. — Henrik Ramel blev (ifølge Eiler Brokkenhuses Kalenderantegnelser, trykte i Fyenske Samlingers VI Bd. og særskilt) gift anden Gang den 29. Juli 1599 med Jomfru Else Brahe, Datter af Henrik Brahe og Lene Thott.

11.

1599, 8. Oktober. Brev fra Vincents Moller til Tyge Brahe.

Magnifice et Nobilissime Vir, Domine ac amice honorande. Literas tuas Venetiis Bohemorum 28 Septemb. datas summa cum voluptate perlegi, cum quod de tua valetudine, tum et quo in loco T. M. subsistat, me certiorem fecerint. Literae S. Caes. M^tis^, Domini nostri clementiss., quarum mentionem T. M. facit, Senatui nostro non sunt exhibitae, forsitan incuria tuorum neglectae; quamprimum autem allatae et in Senatu lectae fuerint, ex iisque intellexero, quid tua caussa S. Caes. M^tas^ fieri velit, lubens, quantum in me erit, negotium promovebo. Simonem a Petkum, ut de singulis, quae tua scire interest, te certiorem reddat, admonui, qui copiose se rescripturum recepit. Ferramenta Wandesburgi relicta quod attinet, existimo de iis nihil certi statui posse, antequam Bredo Ranzovius ad tuas responderit. His paucis T. M. aeterni Dei tutelae commendo, qui eandem diutiss. incolumem conservet. Dabantur Hamburgi 8 Octob. Anno 1599.

Mag^ae^. T.
studiosiss.
Vinc. Moller L.

(Udskrift:) Magnifico et Nobilissimo Viro, D. Tychoni Brahe, Domino in Knudstorp, Mathematico praestantissimo, Domino et amico s. honorando.

Original med Segl i Autografsamlingen i Univ. Bibl. i Basel (Vol. 23 fol. 5—6).

12.

1599, 24. Oktober. Brev fra Sofie Brahe til Tyge Brahe.

Mynn allerkieristhe broder, gudtt allmectigsthe were nu och alltidtt hos eder och beuare eder nadelig och well fraa alltt dett, som eder kann were skadeligtt till liff eller siell, och gud wnde migh altid att spørge, att dett maa gaa eder lockelig och well i alle maade, dett will iegh troligen ønske aff gudtt etc. M. a. k. broder, giffuer ieg eder ganske wenligen advide, att iegh er nu paa reyssen medtt min Ttaghe, och fulde iegh hanem først till Hadersløff, och der iegh kom did, daa war Gertt och Ttalle affdragen hen till en aff deris gaarde, heder Lindvid, ny mille fra Harsløff, hor hand lader byghe, saa skreff di mig ttill, att jegh wille medtt Ttage kome did ttill dem och saa følgis med dem till Briedenburch, som er paa vij mille ner Hamburigh, saa ville Gertt forhøre om selskaff, som Ttage kune kome i følge medt till Brunsvigh och sa ud ttil Bassell, som ieg vil haa ham henn etc. Saa drogh jeg daa ttill denem ttill dett Lindvid, och war der i ttho eller ttre dage, och fulle denem saa hid ttill Briedenburgh och har werid her i 6 daghe, och giør di migh altt dett gode di kan, sa ieg er komen ttill ret gode wener her, som giør mig altt godtt, gudtt were louitt, och blir jeg her enu ttill paa mandagh, for da drager Gertt ttill

Kill pa en ricksdagh, och [min] systher drager ttill harsløff igen, for di wentter kongenn did strax mod s. Mortens dagh. for der skall da were en richsdag ttill Flensburgh, hor kongen will were paa dentid etc. Saa actter jeg med guds hielp att drage herfraa med Ttage ttill Wandersbeck wid Hamborig och der were en 3 eller 4 dage och forhøre om gott selskaff, som Ttage kan komme i følge med ttill Brunsuigh, gud giue ttill løcke etc.

Titans skriuer Mikell hade werid paa Hadersløff och mentt att fundet mig der for en 3 uger sinn, och der ieg ike da war der, drog han till Horssens, och fik[1] mor Fru Anne breuene till mig, och hun sene[2] dem ouer till Køffuenhaffn, och der di kom did, war jeg aff dragen, saa sene jeg itt bud fra Koling och ouer till Køftuenhaffn effter same breff, och det bud kom nu hid ttill mig ttill Briedenburg i andags gardtt[3], och fick iegh med dett bud eders søns Ttygis skriffuelsse, hor aff iegh formerker, att hand er i Køffuenhaffn nu och haffuer breff ttil mig fraa eder, huilkett hand ike kune nu sene mig, men ville sielff anttvorde mig dett, om jegh kom ttil Køuenhaffn ingen[4] eun 3 ugher; ellers will hand faa dochter Nils Krag breuene, nar hand drager henn; och sener hand mig thuu breffue, itt till min broder Knud, och itt ttill min systher Margrette, huilke jeg strax will sende denem; och skriuer dochter Nils mig nogit till, om eders liegligh ed, hor aff jeg formerker, att i lider nu rett well, gud were loffuitt, och haffuer faid itt hus aff kiesserenn, och mer end 4000 gyllen ttill arlligh penge aff kiesseren; och brød jeg min systher Margrettis breff op och wille och der aff forfare hor eder lide, di jeg har lenge lengtist efftther bud fra eder, sin[5] i er komen ttill Pragh; saa er dett mig i sanhedtt

[1] Fliede. [2] Sendte. [3] Formodentlig iforgaars. [4] Inden. [5] Siden.

saa rett hierttelig kiertt, att jegh forfarer, att dett gaer eder saa well, gud were loffuitt, att i har funditt en plads, som i kan haa rolighedtt, och folk kann skøn paa eder, och holle aff eders handell, och giøre eder gott etc.

Jegh hade ttillforn hørtt nogitt aff dette, di dett bleff dochter Nils skreuit till aff Ttyskland, doch huem jegh sagde dett for, ville ike ttro dett, saa jeg wiste dett doch ike wist, førend jeg kom till Gertt Rantzuo; hand sagde mig, ad dett war vist, och ad hand hade selff nyligen skreuitt eder till, och kan i ike ttro hor kiertt dett er bade ham och Ttalle, ad det gar eder well, ij sandhed, jeg kan merkett, att det er dem bade rett kiertt; i hor det er gan til med det snak, der var sagd for eder, daa har det wertt en misforstand, dij har hatt derom, di Ttale er jer och rett god, det wid jegh wist etc.; ieg har formerktt bade aff dem och aff Gerttis søster, at fru Kiersten, hans moder, er eder saa god och forttryder sa hartt huad di har giortt jer i Danmark, och adtt hun ttaker eder for hinis kintt Lisebett, y har hiolpidtt, der ttal hun saa megitt om; saa har jegh nu derfor skreffuitt hinde ttill och takett hine saa for altt det gode, hun har beuist eder, och er jer wen sa god, och derhos lader hine wide huad ttinder jegh har nu sportt om eder, och att eders søn er i Køffuenhaffn, effter di instrumenter, som enu war tilbaghe etc. Jegh hauer i disse daghe laditt Gertt sett dett breff, som i hade skreuitt kongen til och huad suar i fik derpaa, jegh har selff lest dett for ham och ttyd ham meningen derpaa, sa Ttalle hørdett, di forstod dem well derpaa; saa lod jeg ham och se det lile breff, som kiesserens Canzeller hade skreuitt eder till etc. Jegh var ij sist i ttall medtt Mercurius i Skane pa Lanskrune; daa spore hand migh om eder, daa sagde ieg, att iegh hobtist adtt dett gik eder well, och lod ham saa lesse

den same lile Copii, som den romiske Canzeler hade sk[re]u[e]t; daa sagde hand, det war gott, och war ham kertt, ad det gik jer well; och litt der efftter sagde han mig nogen tiner[1] om kiesseren, som mig ike behagitt; Daa suarid jeg, det kune bli gott eligvell, i hade andre go vener der i haffuidtt[2]; sa sad han atter litt, saa kom hand med end it snak och sagde, tto aff di, som war eders beste vener der aff Kiesserens Rad, di war affsaatt; Daa mente ieg dett kun endaa bli gott; dett ser jeg gierne, sagde handtt, dett war saa smok snak, vi hade, och jegh forstod det saa well; min bror Jørgen war och der, han spore mig sa flitig om eder och ønskett saa, att altting kune gaa well for eder der wde etc.

Nu tenker jeg well, ad di nu i Køffuenhaffn ttill dene heredagh for besken att wide om eders hanell. M. a. k. broder, nu att skriffue nogitt om Titan, saa har hand hafft en febris i 3 ugor, doch hobis ieg med guds hielp, att dett er nu gott igen med ham etc. Dett synis som denn Hanns Ernst will ike gaa rett om medtt ham; Erich har lertt ham Consten, och der war giortt hanell melem dem, adtt huem di skulle lere Consten, der skull di bade were om, och bade were lige guode y huad penge di for derfore; nu hade di forskreuen nogenn folk, som di skal haa penge aff, nu wille Hans Ernst enne haa di penghe; och har han och skreuit kiesseren till och ttilbøditt ham Consten, och wille ike lade Erich wide der aff; doch Erich hobis hand will kome ham for; ieg ttenker, att Erich will sielff [skriffue] till Kiesserenn; och wid jeg wist, att Erich har Consten wist, och hade handtt ttilbøditt wor Konge denn, men hand ville ingen suar skriffue der paa, men war kun spodsch der offuer,

---

[1] Tidender. [2] Hoffet. Formodentlig er her som mange andre Steder skrevet a i Stedet for aa.

och hade Hans Ernst och skr. kongenn ttill siden och begertt, at han ville lade Erich bekome suar, hor aff jegh sener eder enn Copii, di jeg lod selff anttvore kongen dett breff med Sekreteren, men handtt wille inted suare der till, for di har nu giortt ham her altt huad di kune; nu er di ttillfris medtt ham, och lader som di vid intid aff huad di ttilforn har giortt, di Erich hade erindrid kongen nogit derom i sin suplicatz etc. Nu gud almectigsthe hielpe well och giøre dett engang bedre for os. Jeg hade skreuitt Erich ttill, ad han ville møde mig i[t]stes vid Harsløff, om han war her nogenstes i egnen, sa kune hand da ike møde mig der; nu har ieg skreuitt ham ttill, om han vile kome hid ttil mig eler til Hamburig eller ttil Løneborg eller hor han will, daa will jeg møde ham och ttalle med ham, før jegh drar her aff egnen, och har jeg latt itt bud løffuid ud ttill ham her fraa och wentter dett igen om en 3 eler 4 dage; dersom hand will møde migh her ittstes, da vill jeg bie ham, ellers vill jeg med guds hielp følge Ttage till Brunsuigh, saa er det kun en dags reysse ttill dett Kelbna[1] dersom hand holler hus, sa vill jeg drage did till ham, di jegh ma enelig ttalle med ham, men jeg er saa ner ham, med guds hielp, och wide hor det er med hans hanell; gud giffue wos løcke och radtt, ad wij motte och faa nogen godtt liegligthedtt engangh etc.

M. a. k. broder, nu om min Ttage, saa acter jeg att lade ham drage till Bassell och bli der itt aar; dochter Nils har skreuet med ham till den Docter Greneus[2] der, Sten Bille har och skreuitt enn dochter till, er den andens broder, att di vell forhielpe Ttage till dett beste

---

[1] Maaskee Kelberla, imellem Gifhorn og Fallersleben, omtrent 4 Miil nordost for Brunsvig (Schneider, Beschreibung des alten Sachsen-Landes, edirt v. Knauth, 1727, 4to S. 165).

[2] Vistnok Grynæus.

etc. Erich har skreuitt mig ttill, att ham syntist, att det war best att Ttage bleff till Hiedellbierg først itt aar och lerde sprogitt, att hand ike skulle først lere dett sleme suisisch sprog ttill Bassell, men ieg will enu se dett ann, før ieg slutter det, hor han skall were, di han kan vell och lere god ttysk til Bassel; blir det ike forsnartt forkoltt att feris, da skall hand drage ttill Bassell, di den haffhanell[1], der er ttill Hiedelbierg, hauer[2] ike migh; nar han nu komer did, som hand først skal vere, sa skall hand strax skriffue eder ttill; saa ttror jeg eder saa vell, att i skriuer for ham ttil di lerde paa det sted, att di vill fordre ham till dett besthe, gud almectigste beuare ham well etc., i hor hand komer, och senne ham well hiem till mig ighenn etc. M. a. k. broder, jeg ttenker min moder har vell nu faid eders skriuelsse, der blir hun gladtt vid, di hun war nu saa omhygelig for jer, sin i war dragen til kiesseren etc. Jeg sener jer itt breff, Henrich Romell skreff mig ttill om di bøgher etc. Jeg drager till Fusing til min søster fra Harsløff, nar jeg komer did igen, di hun har begert det aff migh; hinis søner er nu dragen y gardenn etc. Jeg skriuer nu dette breff her och sener dett till Køffuenhaffn, och hobis, att dett komer der førend eders Ttyche drager derfraa; hade jeg nu bekomid huis i har skreuitt mig till, dett hade jegh gierne seett, men jeg skal skriff[ue] effter dett. M. a. k. broder, saa wid jeg nu intet syneligtt mer att skriffue eder ttill; men i skall altid finde mig for eders hulle systher, der altid gierne will giøre huis jeg wid eder kiertt er, och hobis wi finis well engang; gud giue wij maa findis glade och helbredtt, och will nu och altid haffue eder gud allmectigste beffallidtt, bade till siell och liff, med all løcke och welfartt; lader

---

[1] Hofhandel, Hofvæsen. [2] Hover ɔ: behager.

Giertt och Ttalle och min Ttaghe helsse eder medtt manghe M. guode netther; giører well och siger Kirsten och eders børn och alle eders guode wener (huilke ocssa ere mine) manghe m. guode netter paa minne wegnne. Datum Briedenburgh denn 24 october 1599.

Sophia Brahe
Ottis datter.

(Udskrift:) Erlliig och welbyrdig Mand Thyge Brahe ttill Knudstrup, mynn allerkieriste broder, ganske hulleligen och wenligenn Thillskr[t].

(Efter Underskriften er tilføiet med en anden Haand:)

Genealogia Braheorum, quam habuit prior Cancellarius Nicolaus Kaas descriptum, quæ proculdubio ad sororem eius pervenit, et Bildorum, si haberi potest.

Originalbrev i Autografsamlingen i Univ. Bibl. i Basel (Vol. 23 fol. 7—14). Brevet er vistnok egenhændigt; det har næsten overalt smaa Begyndelsesbogstaver, ogsaa i Personers og Steders Navne, men næsten ingen Interpunktion; det har to Segl i rødt Lak, hvori sees Brahernes Vaaben og Bogstaverne S. B. — Gert Rantzov, Søn af Henrik R. og Christina von Halle, var gift med Fru Thale Thott, der var en Søster til Sofie Brahes første Mand Otto Thott. — Kirsten, der nævnes i Slutningen af Brevet, var Tyge Brahes Hustru. — Jvf. Anm. under Nr. 4, samt Brevet Nr. 10.

13.

1599, 25. Oktober. ***Brev fra Axel Brahe til Tyge Brahe.***

Mynn gansche wennlig hilssenn nu och alltid forssend med gud. Kere Tyge och kere Broder, nest mynn wennligh tacssielsse for allt beuist gode, huilchit ieg aff formuenn Steze wyll findis goduylig at forschyle. Kiere Broder, ieg haffuer fornumit wdaff dyn Schriffuelsse, att dynn leylighed er nu bleffuenn god, saa att du haffuer

nu bekomit hoss Keysseren gode wylkar, huilchit mig wdj Sandhed møgitt kiert er att høre; och som du wdj dinn schriffuelsse est begerendis, att der som dig bliffuer giortt nogenn forhynndring paa dine Instrumenter, att ieg daa wille hielpe til, saa møgitt mugligtt war, [att][1] dig ingenn forhijndringh der paa matte Sche, Saa forsser ieg mig, att dig well Jngen forhindringh der paa Scher; men der som dett schede, will ieg giøre saa møgit der wdj, Som mig mugligtt Ehr; och wdj huess made ieg wid Digh att tienne, Schalt du altiid fynnde mig wiligh. Och wyll nu och altiid haffue digh gud almec[tig]ste beffallend, med allt huiss digh kertt er. Datum Københaffnn denn 25 october 99.

Axel Brahe egen hann.

(Udskrift:) Erlig och Welbiurdigh Mand, Thige Brahe, Thill Knudtztorp, min kiere Broder, gandske Broderligen Thilschreffuidt.

Original i Autografsamlingen i Univ. Bibl. i Basel (Vol. 23 fol. 15—16). Udskriften er skreven med en smukkere Haand end selve Brevet. I Seglet sees Brahernes Vaaben, hvoromkring synes at have staaet AXEL BRAHE. — Tyge Brahes yngste Broder, Axel Brahe til Elved, var 1596 bleven Rigsraad og Lensmand paa Helsingborg Slot.

14.

1599, 29. Oktober og 11. November. Brev fra Eske Bille til Tyge Brahe.

Mynn ganndtske wennlig Helsenn nu och althidt forsendt med vor Herre. Kierre Tyge Brahe och kierre broder, betaker ieg dig ganndze wennligenn och giernne

[1] Overstreget.

for Allt gott, du mig giortt och Beuist haffuer, huilkid igienn ad forskiulle du althidt skall finde mig villig med huis ieg dig till ehre, Villige och tieniste were kanndtt etc.

Kierre Broder, ehr din skriffuelse mig tillhendekommitt her vdj Kiøbenhaffun ved din Søn Tygge, och Blantt Andid, som du skriffuer mig till, Lader du mig vide dend guoede leiglighedt, du hoess Rom. Key. Maytt. eest kommenn vdj, huilked ehr mig (saa vell som flere dinne gnoede wenner, Som nu her till denne herredag haffuer Spurtt det, møgid kiertt, gud giffue dig fremdelis lyke). Anlangendis dett 50 daller, du skriffuer ieg skulle Lade M. Chrestenn Lenuig[1] bekomme, Saa Siger dinn Sønn Tyge dig vell Beskeed der om; Thi ieg formerker, hand følgis med dennom, ellers skulle hannd giernne haffue bekommid dennom, om dett end haffde werid mere paa att giøre. Anlangendis dine Instrumenter, saa haffuer ieg sagtt din Sønn beskied och min Betenke der om, huorledis mig tykis de Best kunde komme vd, dog først her fra til Lybeck. Jeg kannd icke fortøffue her Saa lenge vdj Byen, att Thyge bliffuer ferdig med boede Instrumenterne att lade indpacke och huis andid hannd skall Bestille, thi ieg ehr wdj nogenn Kong. Maytt. Befallinger, huor ieg nu wdj dag drager aff, och der henn, som de skall fuldtgiøris.

Jeg formerker, att de 700 daller, som ieg for nogen tidlanng sidenn haffuer Sentt dig hen vd, vor dig icke tilhenndekommenn, der din Sønn drog fraa dig, dog formercker ieg aff Tyge, att hannd pa denne her Reise hafuer fait nogenn Beskiedenn om thennom. Jeg haffuer endnu icke stilltt fru Sidzell Vrnne tilfridtz, thi ieg endnu

---

[1] Formodentlig Christen Longomontan, der var født i Longberg i Nærheden af Lemvig.

icke kand kome offuer ens med hinde; hund vill haffue renthenn med hoffuitstollen; ieg will endnu lade hinde hoffuitstollenn tillbuide, vill hund icke aname dennom, daa ehr det att befryctte, at hund lader dig thiltalle for hoffuittstollenn och Renten. Och som du schriffuer ieg skulle tage en steffning offuer hinde thill herredagenn, saa vedst du vel, att det ehr icke wrett(?), att Mannd vdj slige sager kannd steffne thill heredage, førind Sagenn ehr forfulld thill heritzting och Landtzting, och kandschee dett skulle strecke Sig ind thill Rigenns Canzeller, om mand Sa skulle talle hinde til effter fru Johann Oxxis breff; och kandstu vell Sielff tenke om Sagen gick dig imod, huod for skade och Vlelighedt dett ville giffue dig; och paa dett du disbedre kand forfare, att fru Johann Oxis Breff icke kannd gielder Stortt, Saa Sennder ieg dig en Copie aff en heritzthings Domb, som Rodtzens Kontract ehr indførtt, saa Du vell all Leligheden der aff kannd forfarre. Jeg haffuer och ladid Din Sønn Siett ett Sandinge breff, som du med eigien hond haffuer vnderskreffuit, vdj huilke du forplicter Dig att betalle hoffuittsummen, med huis tilbørlig Renthe der aff kannd gaa. Aff din Skriffuelse forfarer ieg occsaa, attu ville komme her ind thill herredagenn, nu først komer, Saa skallttu vell troe, att her vdj denne sommer icke skeer herredage, effterdj denne herredag haffuer nu standen saa langtt hen paa Aaritt; widere haffuer ieg her om tallid med din Sønn Tygge, Som hand mundeligenn Kannd berette dig.

Huod de 300 Daller Renthe pending ehr anlangendis, Som skall forskikis vd ad Lantheholsten, de schall Bliffue forskikit der vd, huod heller ieg fanger dennom aff Axell Gylldenstierne eller huor ieg tager dennom; och formerker ieg, du ville giernne haffue hoffuittsumen, Som ehr 5000 Daller, betallid, paa det du kunde Bekomme

ditt breff vdj gienn, Som lydder paa 10,000 Daller, Saa ved mand icke om der stander Lossenkiendelse vdj Breffuitt, enthen paa halff Aar eller paa fiering Aar. huorfore du for att Sende mig en Copie aff Breffuitt, att mand til itt andid Aar kunde opschriffue dennom; thj nu thill denne omslag troer ieg icke det kand schee, icke heller mand nu saa hastig kand opbringe Sadanne en Summa pennding, vndertagenn mand haffde vist dett om S. Hannsdag tidtt, eller i dett Seniste til Lauerentj. Huod anlangenndis dinn Stoed, Du haffde paa Huenn, saa haffuer ieg dennom icke anderledis kunde faitt Solld, end ieg motte Sende denom offuer thill Ellinge, der haffuer nu fougedenn Sold dennom, Somme thill Bønder och Somme thill prester, Saa ieg icke veid huor dyre hannd haffuer Solld dennom, førrend ieg kommer nu hiem och kannd forfare det. De Heste, som du om skriffuer, att ieg skule kiøbe til dig, 5 haffuer ieg bekommidt vd aff Olluff Byllde, di 3, som gick for hanns Vøund, dend elste 7 och i ottende Aar, och kiøbte ieg enn vng Folle vd aff hannom, som ehr 3 och i fierde Aar, som tiend vell til at gaa for Vound hoess di andre thre, Dend fembte haffuer ieg kiøbtt thill dig sielff att Ride, och er hand i fembte Aar, och er icke tiulff paa, att hannd io ehr end edell guoed hest, thersom hannd Bliffuer ellers vorid och for haffre nock, daa schall det vell Bliffue Sadanne en hest, att end første motte vell passere att Ridde paa; dersom det icke haffde werid dig paa att giørre, ville ieg i sandhed icke hafde Solltenn[1] igienn for 150 Daller. Jeg schall gifue hannom for alle 5 hestene 300 daller, och dennom betalle nu thill Juell. Der ehr 2 foller paa Huenn, som dig tilkommer, end Rødblesid och en Brunstiernid, Som icke kand vare din

---

[1] Solgt den.

gamnig; thj ieg ville gierne haffue Solld dennom for 40 Daller, och mig icke biudis mer for dennom begge 2 end 30 Daler, dog hafuer ieg rodt din Sønn, att hand skulle tage end vd aff dennom med sig, Som drengen kunde Ride paa och trecke dend anden, paa det dend andenn kunde Bliffue forskonnidtt. Dend 6 Hest haffuer ieg endnu icke kunde Bekomid, orsagenn dj formener, her skulle blifue en Munstring, huorfor huer haffuer sine heste behouff. Jeg haffuer tagid end Kudske i tieniste paa dine veigne, som haffuer lofuid, att ville følle din Sønn vd, och ieg haffuer lofuid hanom, att nar hand lyster icke lenger att bliffue der vde hoess dig, at hand da skule fa did pasbor och sin Løn, saa hand vel kunde kome her i Landid igienn; hand haffuer och loffuid, att hand well will forholle sig i sin tieniste huoess dig. Jeg haffuer och antagid enn Staldreng paa Dinne weignne, Som haffuer ract mich Sinn hond, att wille thienne dig ett Aar, och schall Du giffue hannom thill scho och schiorter et Aar 6 Daller, och en engelstklenning och et paar Knestøffler; Och haffuer ieg i lige mode loffuid hannom, att nar hanns aard ehr ome, och hannd icke lyster, der ude lennger att thienne, att hannd daa schall faa hanns pasbor och hanns lønn, Saa hand kand komme her ind i rigid vdj gienn, och hafde hannd en guoed tienniste, Saa det stod hartt, att ieg kunde faa hannom løss der, som hannd thientte.

Huod di fische ehr Annlanngendis, Som Du wille haffue indsaltidt, har din Sønn Tygge sielff werrid der paa lanndid och Sielffuer Bestilltt med dennom.

Nu haffuer ieg Suorid dig paa denne dinn Skriffuelse; Och videre haffuer ieg tallid med din Sønn, Som hannd mundligen kannd berette dig. Jeg vor thilfridtz ieg haffde Dauid Pedersens Regenschaff her inde, for nogenn orsag schiulldt. Disligeste kannd ieg icke heller komme till

nogenn ende med Dirck Faruers Quinde, wndertagenns ieg haffde hindis Regenschaff igienn, Som ieg haffuer Sendt dig vdt, Och* Befrøcter ieg mig, att hund tør suplicere thill Kong. Maytt. eller thill hofmesteren, Saa kannd ieg dog ingenn wei komme med hinde, førind ieg bekommer det regenschaff igienn, Som ieg sende dig vdt, huor vd aff mand kannd forfare, att Reegenschabidt ehr icke ret klart. Dog kand ieg icke andid forsta effter dinne wdgiffnne Seddeller, saa och effter dennd Beuiss, hund haffuer wdaff Kiøbmend och Kremmere, attu io Bliffuer hinde pending Skiulldige.

Prestenn paa Hueen ehr Begierendis. att hannd motte bekomme dend Smede, Som du haffuer ladidt opsette der paa landidt; thi end stor dog och forfaler, Efflterdi prestegordenn ehr vdj din tidt Blefuen forfaldenn; Saa haffuer ieg dog icke Same Smede hannom ville[t] Samtycke, førind ieg fich din Ville der om. Ladegordenn Stor och forfallder, Saa det schall verre att Befrycte, att fee husitt schal ner i Sommer, eller dett faller ner vd aff sig sielffuer; ellers veed ieg dig nu paa denne tidt inthid andidt, att ieg kannd Skriffue Dig thill, Mennd will nu och althid haffue dig gud Alsommectigste Befalendis, med mannge guoede Netter, som minn Fader och moder och Eschie Brock och Jørgenn Brockenhuss och ieg ynscher dig och alle dinne och di, dig well will. Aff Kiøbenhaffun med Stoer hast dend 29 Octobris Anno 1599.

Eskie Byllde.

Kierre Thyge, sidenn dette Breff vor schreffuenn, ehr ieg kommen hid thill Byenn wdigienn, och haffuer ieg taldt med din Sønn, och formerker ieg, att hand haffuer bekomid schriffuelse, att hand endnu Skall forschafe dig vd sa mange som en 14 Heste thilsammenn, huilkid ieg troer icke mugeligtt ehr, att hannd paa sa stackidt en tidt kan opbringe end 7 Heste;

thi ieg vdj disse 4 Vgger. Thyge haffuer wert her vdj landidt, hafft stor Handell,! førind ieg kunde Bringe dise till weie, di ieg haffuer bekommitt. I Daug haffuer ieg kiøbitt 2 Heste. enn vd aff Axell Oggesenn for 45 Daller, huilkid Hest ieg haffuer vdspurdt att schulle werre en guoed vforderffuitt Klepper, Saa hannd och vell kannd thienne thill dig sielff att ride, eller huilkenn din Wenn Du willtt giffue denn, daa kandstu ret vell pasere med denn. Denn anndenn kiøbtte ieg vdaff Baldzer Fox for 40 Daller, schall det och vell Bliffue en guoed hest vd aff dend, dog hand ehr vberedenn. Nar hand kommer till foer, kandstu och i lige moder pasere med dend thill huem du willtt giffuenn; thi hand schall och faa et gott Riden och et Smoct trau, och ehr der ingen vdaff dise 2 Heste eldre end i 5 Aar, och Beløber sig nu vdj pendinger for di 7 heste, der ieg haffuer forschaffid din Sønn, halfierde hunder och 35 daller; gud giffue di ma vell komme vd thill dig vdenn Skade: ieg vill icke rode dig du schiller dig ved den enne Hest, som ieg kiøbtte vd aff Olluff Biillde. Dersom ieg ville giffue 200 Daler for en Hest thill dig eller enn andenn min Wenn, viste ieg icke Sadane en att kunde Bekomme.

Din Sønn och ieg haffuer i Daug handlidt med din gamlle Voundriffuer, saa hand haffuer loffuidt, att vill følis vd med din Sønn; och hafuer ieg lofuid hannom till lønn om oridt 14 Daller och enn lang Kioell, och i lige moder haffuer ieg loffuidt hannom, nar hand lyster icke lennger att bliffue der vde, daa schall hannd faa sin guode Afscheed aff dig, saa hannd vell kannd kome her vdj landid igienn.

Huod din gord ehr anlangendis her vdj Byenn, haffuer Soffi Paxsis bøden mig 1500 Daller forind, dog paa 2 aard att betallind; Fru Margrette Rosenkranzis hafuer Bødenn mig och for dend 1400 Daller, paa ett

aard att Betalle; dog hafuer ieg intid Kiøb kunde indga med nogen aff denom; orsagen, din Søster Soffj icke er i lanndid, och ieg forstaar, att hun schall haffue Beschieden paa Samme gord att Selle. Der till med, huem same gord vill kiøbe, Skall forplicte sig imod dig, att schall holle enn faruer vdj Samme gord, huilkid ieg icke tror, att nepeligenn nogenn aff disse fruer giør. Giør vell och Beholl Sielff dend hest, som ieg fick vdaff Olluff Biilde, din Søn thall vell videre med dig om dend. Gud Alsommectigste vill ieg haffue dig Befalid, Som ieg ynscher eder Allesammenn. Actum Kiøbenhaffun dend 11 Nouembris Anno 99.

Original i Autografsamlingen i Univ. Bibl. i Basel (Vol. 23, fol. 17—20). Det hele er skrevet med en tydelig Haand. Brevet er fra Eske Bille Jørgensen til Ellinge i Skaane og Vallen i Halland. (Om ham kan bl. A. sees: Halländske Herregårdar, Teknade af A. Kallenberg, beskrifne af P. v. Møller, under Vallen. -- Han er omtrent samtidig med Eske Bille til Svanholm i Sjælland). — Sidsel Urne havde først været gift med Albert Oxe til Nielstrup (i Lolland) og senere mod Frederik Hobe til Boserup, der begge døde som Lensmænd paa Aalholm, den første 1577, den anden 1597 (Efterretninger om Musse Herred i Laaland, af F. R. Friis, S. 18, 87, 122-23. — F. Hobe døde paa Aalholm den 16. Mai 1597 og blev begravet i Nysted Kirke den 26. Juni, ifølge Eiler Brokkenhuses Kalenderantegnelser). — Sofie Paxes er Sofie Pedersdatter Galt til Kindholm, Datter af Peder Ebbesen Galt til Tyreholm og Ingeborg Drefeld af Engelstad i Skaane. Hendes Mand Christoffer Pax var fra Schlesien og den første af Slægten, som kom til Danmark. Han var endnu 1603 Lensmand paa Holbæk Slot. Den 9. April 1568 gav Kongen sin Staldmester „Christoffer von Festenberg, som kaldes Pax", Skjøde paa en Gaard i Kjøbenhavn, „udi Vandmøllestrædet liggendes, østen op til vort Farveri, og blev forbrudt til os efter Hans Jakobsen, som for hans Utroskab blev rettet der for Byen" etc. (Klevenfeldts Samlinger i Geh. Ark.; jvf. Danske Magazin II, 254-55.)

15.

1599. 26. November. Brev fra Beate Bille til Tyge Brahe.

Kierre Thiige och kierre Sønn, Gud Allmechtiste werre nu och allthid huoss Dig och alle dine och beuarre dig Naadeligen och vell fra Alltt dett, som vntt er. Kierre Sønn, haffuer Jeg Dig paa thet allervenligste bethackitt for din guode skriffuelsse, som du skriffuer Mig thill, Kierre Sønn, och villtt wide huor Jeg nu er thill passe, Saa er dett enn nu, gud verre loffuett, gott mett Mig. Kierre Sønn, Saa er ditt Breff mig møgitt kiertt att hørre, att du, Gud verre loffuett, er nu kommen thill Roulighed, och huis ditt breff er annlangindis, er mig møgitt kiertt, att dig och dine lider alltt vell, gud verre loffuett; thi Gud vill ingen haffue forgett, som hannom frøckther; och som din Sønn haffuer och saa berett for Migh, att din Leilighed gaar dig løckelig och vell ann, gud werre loffuet, Saa vill jeg, kierre Sønn, icke lenger opholde dig mett denne mind korthe skriffuellsse; du skalltt alle Miine Dauge finde mig for din hulle Maader och will her mett haffue dig Gud Allmegthiste beffallendis, dig och alle dine, mett Alltt Løcke och Wellfardt. Aff Billisgaardt then 26 nouembris Anno 99.

Beatte Bille.

(Udskrift:) Erlliig och Velbyerdig Mand Thygge Brahe thill Vraniborigh, Minnd Kierre Sønn, Gandsche Venligen thill skreffuenn.

Original i Autografsamlingen i Univ. Bibl. i Basel (Vol. 23 fol. 21—22). I Seglet staar Billernes Vaaben og Bogstaverne B. B. Brevet er skrevet med en fast og temmelig fin Skrift, og Underskriften ligesaa; det er saaledes neppe egenhændigt. — Tyge Brahes Moder Beate Bille var født paa Skarholt den 30. April 1526 og døde den 18. Oktober 1605.

16.

1599. 3. December. Brev fra Axel Gyldenstjerne til Tyge Brahe.

Kiere Thygge och min kiere Morssøsterssenn, gudt were althidt huoss thig medt sin helig Andt och beuare thig medt altt huis thig kiert er, fra Alltt Ont. Jegh thacker thig gandske vennligen och gierne for Aaltt Beuist Erre och gott, huilcket att forschylde ieg vill althidt findis villige y huis mader meg mouligt er. Kiere Thygge, ieg haffuer stackit sidenn bekomit thinn schriffuelsse, Och ther aff formerker thinn Legligheds gode thillstandt ther vde i thendt Landz Egn, huilcken er mig som gudt ssaa kiertt att høre, Som Du waarst min Egenn Sønn heler broder. Och vill ønsche aff gudt allermegtigste, att thet maa bliffue jo lenger jou beder. Sammelethis, Kiere Morssøsterssen, som samme thin schriffuelsse ochsaa formelder om di pendinge, ieg thig skylldig er, Atu thenom thill thenne Omslag maate bekomme, saa schall Gudt vide, att ieg helder end giernne (Som och billichtt vaar), ville samme thinn begiering eptherkomme, ther som thet vaar mig mouligtt. Menn nu kandt ieg thennom saa hastig och snartt icke thill Vege bringe, aff thend aarssage, iegh nu vdj thenne thillkomminthis Vgge schall giffue Kong. Maytt. 6000 Daller paa min sallige Broder Peders Vegnne, Och ther som thet icke haffde verit, skulle du forne thinne Pendinge giernne haffue bekommit, Och beder thig ther for, Kiere Thygge och kiere Mor[sø]stterssøn, paa thet venligst[e], du ville haffue gedultt medt forne Pendinge thill nu Jull først komindis ett Aar, schall Eske Billde thenom paa thine Vegnne, Vden alldt vider forhalling heller Vndschylding bekomme. Dog Renten er aarligen och endnu thette Aar ochsaa betalidt. Och ther som ieg i nogen Mader kandt thienne

thig igenn, skaltu i[n]genn thuill haffue paa, ieg giør jou giernne som ieg och plichtig er. Nytt att schriffue theg thill, er her inthet synderligt; thi huadt vdj Thydschland sig thilldrager, vedst thu beder endt vij j disse Lande; thij Pengche haffuer afftbackidt alle vore pentzionierer, som vj schulle haffue Kundschaff aff, Saa vell som ander; vij sider saa secker och frij som en fougell vnder garnedt. Hertug Kaarell aff Suerig thirannisser grussamb, haffuer nu faaedt aldt Findlandt inde och ombragt och ladit Rete alle dij Adell ther y Landit. Jeg frygter Erick Spaare och hanns Paartie ville snart følge epther, huilckett Gudt aff vennde. Kongen aff Pollenn sende 8 schibbe med 800 Mand her igenom Sundit, schulle indthage Elsborige, paa huilcke Johan Gyldenstiern vaar Admierall; Hoffuidt schibbit, som Admierall vaar paa, bleff vnder Halldlandtz Side medt mieste paartenn skiott, hulckedt vij nu Lader opthage och bierge, oss thill Beste; thet andit schibb, nest Admierallen, bleff och med thop och thagell; the ander ere kommen thill bage hidt thill Kiøbenhaffuen, ville gierne bliffue her vdj Vintherlege (thij the thør icke løbe hiemmb, Hertug Kaarell er thennom For i Vegen med 12 schibe); the haffuer huercken att bide eler brydde; erre beuilgidt at maa bliffue her i byen paa nogen thidlang, att there for thieris Pendinge, huilcket erre saare faa; the haffuer soldt och selger endnu dagelig aff thieris Krudt och Laadt for Pendinge thill Vnderholding, doch thet vill icke naae Lanngt. Thet er vell Smucket Verhefftbig folck, men the haffuer icke thet, the kunde schyulle thenom vdj. Jacop Sieffelltt haffuer gudt kaldit nu for xiiij Dage forledenn, epther hand haffde giortt thuende sin[e] Døthers brøllup med Niels Schrammb och Hans Lindernou thill Gaffuen Øe. Huis andit Nytt her er, som icke synderligt haffuer paa sig, thit ved thin Sønn thig vell adt berete; thij vill ieg nu icke lennger

forhinder thig med thenne min schriffuelsse, Men vill befalle dig med huiss thig kiertt er, thendt gode gudt udj Volldt. Ex Kiøbenhaffuen thendt 3 Decembris Anno 99.

Axell Gyldenstern
med Egen hand.

(Udskrift:) Erllig och Velbyurdich Mandt Thygge Brahe till Knudstrup, Hoffuitzmandt paa Benacsia, Min kiere Nestssøschindt barn och Synderlig gode Wen, Gantz wenlig thillschr[tt].

Original med Segl i Autografsamlingen i Univ. Bibl. i Basel (Vol. 23 fol. 23—24). Brevet er tydeligt skrevet, men kun Underskriften er egenhændig. — Axel Gyldenstjerne til Lyngby Gaard i Skaane var Høvedsmand paa Aggershuus og Statholder i Norge fra 1588 til 1602, og døde 1603 paa Hjemreisen fra Rusland, hvortil han havde ledsaget Hertug Hans. (See Samlinger til det norske Folks Sprog og Historie, VI, 53; Historisk Calender af L. Engelstoft og J. Møller I, 73-212). — Niels Skrams og Hans Lindenovs Bryllup med Jomfruerne Agathe og Sofie Seefeld stod i Kjøbenhavn den 21. Oktober 1599. Jakob Seefeld døde s. A. den 15. November og blev begravet den 23. December (Eiler Brokkenhuses Kalenderantegnelser).

17.

1599, 5. December. Brev fra Mikkel Vibe til Tyge Brahe.

Mynn ganndsche ydmygh och wennlig helsenn nu och altid forsenndt med gud vor herre. Kierre Thyge Brahe, Bethacher Jeg Ethers Welb. gandsche storligenn for megitt Beuist gode och Wenschaff, Som J mig och Mine Giort och Beuist haffuer, Huilkett igien att forschylde Jeg gierne vill finndis Redebonne och willige.

Ethers Welb. Schriffuelse haffuer jeg Empf., huor udaff Jeg erfarer, at J och hues Ether Kiertt er, Lider

well, Gud vere Loffuett. Saa haffuer Jeg epther Ethers Schriffuelse hiulpett Ethers Kierre Sønn thill rette, och forschaffed hannom her en Skude. Som schall føre Ethers Instrumenter her fran Huenn och thill Lubech. Jeg haffde først fragtett itt Schiff der thill med Offuerlob paa; Samme Schipper Beuilgett Selff at reyse thill Huenn, att Besee Instrumenterne, Beretted att verre wmueligtt, at faa y Noget Stortt schiff, for deris Storhedts Schyld, huorfor Jeg Endelig motte fragte en Aabenn Skude, Som før er rørtt, med Ethers Sønns Beuilninngh. Nyett aff denne Landtz Ende haffuer anden Ethers wenner well Schreffuitt Ether thill om. Jeg Ønscher Ethers Welb. med alle dj, Ether kiertt er, altidtt att Lide vell, dett schall verre mig ganndsche Kiertt att høre. Och i hues maade Jeg aff min Ringe formuffue kand thiene Ethers Fromhed thill gode, Skall J altid finnde mig willigh; will her med haffue Ethers Welb. med hues Ether kiertt er, Gud almectigste Euindelig Befalenndis. Aff Kiøbenhaffnn den 5 Decembris A° 99.

E w. w. T.
Michell Wibe
egen Handt.

(Udskrift:) Erlich och Welbyrdigh Manndt Thyge Brahe thill Knudttstrup, høffuidtzmannd offuer Wranieborgh Och paa dett Keyserlige Slott Benachia, Mynn gunstig och Sønderlig gode Wenn ganndsche wennligen.

Original med Segl i Autografsamlingen i Univ. Bibl. i Basel (Vol. 23 fol. 25—26). — Mikkel Vibe var en anset Handelsmand i Kjøbenhavn, hvor han 1609 blev Borgmester. Han var Fader til den bekjendte Peder Vibe, der i sin Tid brugtes meget som Diplomat. (Genealogisk og biogr. Archiv, Side 74 fg.) Han var en af dem, af hvem Christian IV 1606 kjøbte Haver og Grunde til Anlæggelsen af Rosenborg Have (F. R. Friis, Samlinger til Dansk Bygnings- og Kunsthistorie S. 3; O. Nielsen, Kjøbenhavns Diplomatarium I, 564). — Paa Hveen

havde Tyge Brahe efterladt 4 store Instrumenter, nemlig den store Muurkvadrant (Qvadrans muralis sive Tychonicus), i det sydvestlige Værelse paa Slottet; et stort Azimuthalinstrument i det sydlige Taarn, samt de to Instrumenter, der stode i den sydlige og i den sydvestlige Krypte paa Stjerneborg (Nr. 5, 7, 8 og 14 af de i Astronomiae instauratae mechanica aftegnede og beskrevne Instrumenter).

18.

1599. 16. December. Brev fra Ludolf Riddershusen til Tyge Brahe.

S. P. Generose ac Magnifice Heros, fautor et Moecenas summa observantia colendissime, post humilem promptorum meorum officiorum oblationem Generositati Vestrae pro universis et singulis ex singulari heroica erga me immeritum innata affectione in me collatis beneficiis denuo et imprimis ago et habeo gratias, quas possum maximas. Deinde Generositatem Vestram celare nequeo, quod jam elapso anno nullas scripserim literas, causa fuit non modo domesticarum mearum curarum in hac mea solitudine intolerabilis moles, verum etiam rumor circa praeterita Bacchanalia hic et Hamburgi de discessu Generositatis Vestrae ex hac lachrymarum valle sparsus, quo auditu ita eram perterrefactus, ut jam de studio astrologico, cui hactenus summopere incubui, ob defectum tabularum ab aliis editarum actum esse arbitrarer. Tandem vero jam ante aliquot dies ex literis laetabundis Domini Davidi Fabricii, Generositatem Vestram cum tota inclita familia Pragam salvam et incolumem pervenisse, Illustrissimumque, potentissimum atque invictissimum Imperatorem, Dominum nostrum clementissimum, Generositati Vestrae clementissime favere, laus Deo, cognovi, quapropter etiam cum illius, tum vero Generositatis Vestrae, literis motu impulsus, hasce meas Fabricianis adjungere

volui. Quandoquidem igitur Generositas Vestra jam antea in suis resolutionibus mihi benigne communicatis, circa quaestionem de modo dirigendi indicavit: Non esse modum dirigendi exactiorem, quam is, qui a Regiomontano traditus est. Totidem vero gradus Meridianum transeuntes, quot quemlibet alias positionis Circulum, sed numerandos potius in Meridiano, quia illic directe permeant, quodque in obliquissima sphaera tunc una dirigendi ratio locum habeat; ut ut domorum distributio Regiomontana isthic administrari nequeat. Et hanc ob caussam Generos: Vestra potius approbet Campani divisionem, quae totum coelum ubique respicit et universalis existit. Cui tamen Generos: Vestra equalem per Eclipticam, ob Planetarum juxta hanc incessum, partitionem applicare soleat, imitatione veterum Astrologorum; verum al a atque alia in hac et illa ordinatione, considerando, prout vel ratione totius coeli vel solius Zodiaci, requiratur animadversio. Haec, inquam, etsi satis luculenter indicata sint, nihilominus Generositatem Vestram reverenter et obnixe rogatam velim, ut Generositas Vestra mihi unum atque alterum breve schema operationis et demonstrationis communicare dignetur.

Haberem insuper nonnulla alia non aspernanda, videlicet an directio juxta gradus Zodiaci ejusque Polum etiam possit inducere effectus, sicut illa, quae respectu poli Equatoris fit, et an tunc eodem modo mensuratio annorum sit instituenda juxta motum Solis in radice geniturae, sicut alias, an vero diversa hic mensuratio sit ordinanda.

Deinde quoniam in directione Ascendentis omnium Astrologorum unanimi consensu observari hactenus solitae sint ascensiones obliquae sub elevatione Poli cujusque regionis, in qua quis natus est, an etiam Generositas Vestra censeat, quod si quis per aliquot multos annos in

longinqua aliqua regione multum a loco seu regione nativitatis distante moretur, an nihilominus directio ascendentis ex ascensionibus obliquis, quas Tabula Directionum sub elevatione Poli regionis nativitatis demonstrat, facienda sit; an vero ex Ascensionibus obliquis sub elevatione Poli istius loci, sub quo quis degit, ut exempli gratia natus est aliquis sub elevatione Poli 51 gradus, poste patria egressus in alia re ione, sub elevatione Poli 54 graduum sita, per totos triginta et plures annos commoratus est et adhuc moratur, an ejus Ascendentis directio sit instituenda ex Tabula 51, an vero 54 graduum elevationis, et quae sit ratio, quare locus nativitatis, quoad directionis effectum, magis hominem et corpus nati afficiat, quam locus commorationis, in quo vitam degit? cum tamen fere singulis annis in effectibus Eclipsium, pro diversitate meridianorum et locorum, citius aut tardius sequatur effectus.

Tertio, quia ex Diario Eliae Olai Cimbri Octogenariam divisionem thematum ☌. ☍. et □ Solis et Lunae, tanquam experientia et rationibus suffultam, ab illo comprobari intellexi, percuperem brevibus cognoscere illas ipsas rationes Octogenariae divisionis, et quo experimento res inventa fuerit.

Quarto, quia experientia docet, non tantum directiones maleficorum malos indicere effectus, sed et transitus Saturni et Martis, sive id fiat corpore, sive radiis infoelicibus, per praecipua genituræ loca, praesertim ascendens interdum mala operari, interdum vero non; quaeritur, an ex caussis astrologicis possit haberi et dari certitudo aliqua, qua praesciri possit, quando transitus ille Saturni et Martis nocituri sint, nec ne; an alia caussa sit quam convenientia directionis et progressus, quod transitus isti interdum operentur super Ascendens, interdum vero non?

Quinto. An malorum planetarum effectus directione inducti per bonos planetas omnino tolli vel impediri possint, et qua potissimum ratione aut re malorum operationes impediantur?

Sexto. Qui aspectus sive directio malorum pro morte naturali quam pernitiosissimus sit observatus, et quae constitutio malorum vel directio pro morte violenta omnium pessima sit observata per experientiam.

Septimo. Videri quoque multos infaustas et violentas genituras habentes foelicem tamen vitam agere et naturali morte occumbere, et econtrario plurimos optimam genesin vel saltem exiguam violentae mortis significationem habentes violenter interire. Quaeritur, unde haec operationum sive effectuum diversitas, astrologice loquendo, oriatur.

Harum itaqua quaestionum resolutiones, nisi Generositati Vestrae admodum essem molestus, mihi aliquando etiam communicari submisse peterem. Qui etiam in Astrologicis absque restitutione motus Lunae nihil solid.. efficere possum, majorem in modum similiter rogarem, ut Generos. Vestra mihi significet, anne ejusdem restitutio publici juris reddita sit, ut eandem mihi comparare possem, et quia Generos. Vestra sibi nonnullas certas Observationes in genethliacis communicari expetiit, hasce ut ratas et satis compertas adjungere velim, plures indies colligam. In meteorologicis non nisi vulgare habeo.

Demum Generositatem Vestram iterum atque iterum reverenter et obnixe rogitans, ne me immeritum favore et benevolentia ex innata heroica erga me affectione prosequi deserat et diuturnum illud silentium mihi benigne ignoscat.

Deus Opt. Max. Generos. Vestram cum tota inclita familia salvam et incolumem ut conservet, tueatur

atque defendat, ex animo precor. Datum Bremae 16 Xbris Anno 99.

Generos[i] Vestrae
Addictissimus
Ludolphus Ridders[husius].

(Udskrift:) Dem Woll Edlen Gestrenge Vndt Hochgelarten Hernn Tichonj Brahe, Erbgesessen zu Knudtstrup, Itziger Zeit aber ahm Keyserlichen Hoffe zu Prage etc., Meinem grossgunstigen Herrnn vndt praeceptori etc. Prage.

(Ved Udskriften har Simon von Petkum noteret:)

Denn 3 Januarj A. 1600 Jn Hamburgk empfangen.

(Tillæg til Brevet.)

Anno 1512 die 22 Junii inter horam 17 et 18 P. M. Consul Dominus Daniel a Buren, qui Anno 62 partes Doct. Alb. Hardenbergii sive Calvini contra reliquos consules defendebat et exinde toti civitati maximas turbas excitavit, natus est Bremae. Hic Anno 39 in Senatorium ordinem et postea Anno 47 in Consulem electus. In principio vero Anni 92 ob decrepitam aetatem officio Consulatus abdicans, Anno 93 circa 28 Junii morbo correptus, die 10 Julii post horam quintam matutinam placide obdormivit.

Anno 1565 die 24 Novembris inter horam 10 et 11 pomeridianam nata est praedicto Domino Consuli filia Margaretha a Buhren; sed Anno 94 die Jovis 16 Maji pleuresi grassante correpta moriebatur 23 Maji.

Anno 1539 die 22 Julii circa horam quintam matutinam natus est Bremae Dominus Theodoricus a Reden, qui Anno 76 in autumno in Senatorium ordinem elegebatur, erat vir magnae staturae et corpulentus, habebat duas uxores, cum quibus maximas haereditates accepit. Hic Anno 97 die prima Junii mane morbo correptus,

pillulas ab affine proprio, Doct. Joh. Baptista Servetio, Medico, assumens, illico in Doctoris brachiis vitam cum morte commutavit.

Anno 1551 die 10 9bris hora 17 post M. Bremae natus est Wichmannus Middelstorp. Anno 75 die 16 Feb. in terram periculose collapsus. Carnificem nomine Dionisium, ut ipsum curaret, adhibere coactus, Anno 86 circa festum Paschatis in aedibus Consulis Luderi a Belmers pie defuncti, ex alto in navem cadebat, et nisi navis adfuisset, in Wisurgi ipsum periisse necesse esset. Tandem in principio Anni 92 vario genere morborum correptus et 11° Junii iterum in terram periculose prostratus atque ita usque in Annum 93 morbo detentus, die 8 Octobris noctu sequente placide oldormivit, frustra adhibitis multis remediis.

Anno 1558 die 25 Augusti post horam duodecimam meridiei Francofordiae ad Oderam natus est Meimarus a Borken, Secretarius hujus civitatis, quia parens ipsius, Doctor Joh.a Borken, erat ex genere patriciorum nostrae civitatis. Hic Anno 83 die Mercurii vesperi post festum Annunciationis Mariae, Bederkeza arce hujus civitatatis, crus fregit. Anno 87 post festum Bartholomaei Apostoli calido morbo ad mortem aegrotabat. Anno 91 die 4 Augusti ex nimia ingurgitatione vini praecedentis diei, sangvinem ex ore expuens, furiosus extinctus est.

Anno 1556 die 21° Julii hora 7 p. M. natus est Bremae Hildemannus Deddeken, qui Anno 90 post festum Pentecostes in mare a pyratis globo transjectus est.

Anno 1552 die 7 Februarii, circa horam sextam pomeridianam, natus est Bremae Dominus Gerhardus Gerken, insignis musicus, amicus meus haud vulgaris, sed hostis Astrologiae. Anno 81 in Secretarium civitatis assumptus et Anno 93 3 Julii in Senatorem electus. Anno 91, die Martis post Quasimodogeniti

et iterum quarto Augusti periculose decumbens, postea Anno 94 28 9bris iterum aliquot mensibus correptus et circa spem sanitati restitutus. Tandem Anno 96 post festum Pentecostes denuo correptus et longo morbo detentus, in die S. Michaelis Archangeli inter horam 10 et 11 antemeridianam, me praesente, placide occubuit, frustra adhibitis a duobus Doct. Med. civitatis adminiculis. Mirum, quidni ad decrepitam pervenerit aetatem, quia Lunam conjunctam ♃^{i} in propria domo in 11^{a} liberam a maleficis et Ascendens illaesum habebat.

Hujus Boni Viri uxor Brigitta Groninges nata est Bremae Anno 1559 die 11° Maji die ♃^{is} ante festum pentecostes inter horam 7 et 8 matutinam, sed Anno 98, peste grassante, mature ex civitate in hortum fugiens, die 6 Augusti in horto peste correpta, die 12 ejusdem inter horam 1 et 2 noctis sequentis placide obdormivit, neque ipsi remedia defuere. Et haec honesta matrona Lunam in ♋ ascendentem in Trino ♃^{is} in ♓ existentis habebat.

Anno 1555 die 24 Martii inter horam 2 et 3 pomeridianam nata est Bremae Tibbeke, uxor Alexandri Bikkers, quae Anno 96 die 26 Feb. pleuresi grassante correpta, filiam charam amisit, et ipsa sanitati restituta est. Sed postea eodem Anno 4 7bris ob moerorem defunctae filiae in insaniam redacta et miserrime detenta usque ad festum Paschatis Anni 97, quo ad sanitatem rediit. Verum Anno 98 circa 10 7bris peste iterum correpta die 15 ejusdem hora 2 noctis sequentis obiit.

Anno 1566 die Lunae 24 Junii inter horam 1 et 2 noctis p. M. natus est Domino Johanni Schulten, Senatori hujus civitatis, filius Fransz. Hic filiolus Anno 71 die Mercurii 20 Junii hora quinta pomeridiana a muliere quadem, ipsum transiente, ex alto ponte orientali in fossam civitatis trudebatur, sed a Patre citra omnem spem

salvatus, qui cum ipso fere periisset. Patre postea mortuo, Anno 86 in autumno Amsterodami ob dissipationem bonorum cum scortis et Anno 90 primo 9bris a Magistratu, Matre idipsum petente, eandem ob causam secunda vice in carcerem conjectus est. Elapso anno in Italiam profectus est, utrum adhuc superstes sit nec ne, ambiguitur (!) etc.

Ego L. R. Anno 1551 die 15 Septembris post horam 12 noctis sequentis Bremae sum natus, in pueritia mihi infinita contigere inconvenientia. Anno 73 die 14 Martii nocte sequente Brunswigae ardentissima febre et Anno 78 die 3 9bris singulari genere morborum et angina iterum corripiebar etc. Anno 73 13 Maji uxorem duxi.

Anno 1578 16. Feb. inter horam 6 et 7 vespertinam natus est mihi filius Gregorius, et hic ab ineunte aetate usque in annum 95 vario genere morborum est afflictus.

Anno 1579 die 26 Xbris inter horam 3 et 4 noctis sequentis natus est mihi filius secundus Hieronimus, qui meliori et firmiori valetudine, laus Deo, utitur.

Anno 82 15 Julii paulo post horam 12 noctis sequentis natus est mihi filius tertius Christianus. Hic Anno 83 circa festum Jacobi et Anno 84, 3 Aprilis ad mortem decumbebat, postea vero bona valetudine etiam utitur.

Et quia non dubito, quin Generositas Vestra loca Planetarum ad natalem meum et filiorum meorum restituta habeat, ut igitur eo magis periculum certitudinis artis facere possem, etiam atque etiam reverenter et obnixe rogo, ut Generos. Vestra eorundem restitutiones benigne mihi communicari dignetur. Etsi vero Generos. Vestrae pro hisce et omnibus aliis in me immeritum collatis beneficiis quicquam compensare non videam; nihilo-

minus qui Generos. Vestrae cordi sunt, me ad omne officium quam paratissimum devinctum habebunt.

Annotationes dierum sunt ex Calendario Juliano desumptae.

Originalbrevet fra Lud. Riddershusius findes i Autografsamlingen i Univ. Bibl. i Basel, Vol. 23 fol. 27—28, og Tillægget i samme Bd. fol. 29—30. Det Hele er skrevet med samme Haand.

19.

1600, 15. Januar. Brev fra Tage Ottesen Thott til Tyge Brahe.

De tuo mei amore, quo indeusque a teneris annis large sum usus, tuisque beneficiis, quibus me semper complexus es, Avuncule carissime, gratias, ut par est, ago quam maximas, polliceorque, si mea unquam extare possunt officiola, in te constabunt promptissima paratissimaque. Ne autem mirere, Avuncule carissime, quod paulo tardior in literis hactenus fui, siquidem variis ego rebus cogitationibusque, de instituenda praesertim peregrinatione, varie sum occupatus, quibus tamen, auxiliante omnipotenti Deo, decimus tertius dies Mensis Decembris proxime absoluti anni, felicem expectatumque finem imposuit; fore itaque spero, ut diligentius post hac, quoties per occasionem licuerit, literis tecum de meis rebus agam, certo enim certius mecum statuo, te de mea salute aeque solicitum atque de genuini nati. Verum ut cognoscas, ubinam gentium ubique terrarum nunc vivam, scito, me cum comite mei itineris studiorumque Nicolao Mathiae Bachendorphio ad nominatum diem (cum tamen recta Basilaeam decrevissem) Heidelbergam pervenisse, ubi propter urentis frigoris vehementiam usque ad vernas nundinas

proxime instantes Francofurdinas anchoram figere visum fuit, factumque est integris, laus Deo, omnibus. In itinere autem meo comitata me est mater mea suavissima, soror tua perquam dilecta, Brunsvigam usque, ubi post paucos dies obvium habuit Ericum Lange, qui cum ipsa, ut puto, in Cimbriam iter fecit. Plura nec tempus nec tabellarii festinatio in praesentiarum scribere permittit. Velis ergo per pauca haec boni consulere, alias enim majora dabo. Vale. Heidelberga 18 cal. Feb. Anno 1600.

Tacho Tot O. f.
mea manu.

(Udskrift:) Generoso vereque Nobili viro Dn. Tychoni Brahe de Knudstrup, avunculo meo carissimo.

Original i Autografsamlingen i Univ. Bibl. i Basel (Vol. 23 fol. 35).

20.

1600, 12. Februar. Brev fra Simon von Petkum til Tyge Brahe.

Gottes gnade vnd friede zuuor.

Gestrenger, Edler, Ernuester, grossgunstiger Junckher Tycho, benebenst ehrerbietung meiner gantzwillig Dienste magk ich Ewr. Gestr. nicht vorhalten, das ych zwar von Herrn Magistro Dauide Fabricii itze 2 schreiben verhanden, die er mir gantz hoch vnd tewer per gantz gewisse bodtsafft euch zusendendt begeret hat. So ist warleich in all die Zeit keiner (der directe nach Prag wolte) mir fürkommen, wiewol mir vnter andern auch von Herrn Doctor Vito Vinshemio Vertrostung gethan (ich meine vff Leiptzigh vnd dernach vff Dressden zu vbergeben). Habe derentwegen discrete vnd diuise E. G. dieselbigen

lieber zuordenen wollen als lenger dieselbige bei mir zubehalten, Nemlich auff Leiptzigh, von dannen an H. Hans Tuchman nach Dressden vnd also vordt zu E. Gest. henden zukommen. Da dis allso nicht wol vordtginge, so haben Ewre Gestrengheit zubedencken, ob sie euch nicht bessre per Nürenberch durch Herrn Leonhard Dillher, keiserlichen Factoren, müchten zur hand konnen kommen, So geschege die Vorwexelung nur an einen vnd nit zu zween orteren, Dauon Ewer Gestr. aduis zum nechst.

Was von der schiff für die Instrumente zu hoffen, das werde Eur G. aus Herrn Vincentii Mollerj (die itz vorm. Jar Burgemeister geworden is), seinem schreiben zuuornemen. Mich ducht gudt zu sein, wan Keis. Mst. ein klein schreiben derowegen an E. Erb. Radt von Hamburgk abgehen lisse. Das schreiben kont noch wol so bald hervnter kommen, alse die Instrumenta hir mugen anlangen.

Vor acht tagen hab ich briefe von Dauide Fabricio bekommen, darinnen ich sein gantz liebereiches gemut kegen Ew. Gestr. erspure, want ime felschleich (godt lob) berichtet worden Euw. Gest. obitus. Er thut in seinem schreiben nicht anderss als wen ime sein liebester vatter oder Son abgestorben were.

Dieweil er mir nun mer einen seiner Schweger vnd freunde Ludolff Ridderhusen zu Bremen namkundich gemacht hat, habe ich daher nu gelegenheit, ime dieselbige wochentleich, so offt es nodt es, zusenden.

Damit ich nun in sodaner betrubnis nicht lange hielte, habe ich stracks volgendes tages ime vber Bremen geschrieben, vnd der sachen anders berichtet, nemlich das ich noch den 14 Nouembris briefe von E. Gestr. vnderzeichnet, empfangen hette, Er solte es dafür halten, das das nicht wurde war sein, mit gottes hülffe. Vnd

kumpt mir frembt vor, das er der briefe keinen (die ich vor dieser seiner anordenung zu wasser bei schyppen zu Norden vnd in die Garte wonende, gegeben habe) vberkommen hat. Die schiffer haben dennoch mir dasselbige veste gelobet. So kunte ich auch anders keine botten haben, dan an den ordt gelangen keine botten; Ich hoffe dennoch er wirdt sie leslich bekommen haben.

Vber Bremen is hinfurt der gewisse Pas, weils der Ludolff Ridderhusen es vff sich nimpt, dieselbige vordtzusenden.

Heut habe ich abermal E. Gest. brieff ime bei meinem eingeslag zugesant, das Er abermall Ewer wolstandes wirdt mügen confirmiret sein.

Ingleichen auch an Herrn Josephum Scaligerum geschrieben vnd der Eur. Gest. schreiben darneben Einen Amsterdamisch botten selber in die handt gegeben vnd in dauon bezallt, In meinem schreiben mir erbotten Euer Gestr. gerne zu übersenden all dassjenige, was mir geschicket wurd.

Was dem Conditor nouarum Ephemeridum Euerarto zu Bruxell wonende belanget, weis ich nicht woll, ob ich bei im was wurde ausrichten, Darumme das die briefe von hinnen durch Viendelandt vber Antorff gehen müsten. Vnd müchte man sich der vnkost trosten, so mangellt es mir doch an Kundtschafft mit ime. Vnd tesleichen, die warheit zu bekennen, ist es mir gar aus dem Sinne kommen. Nu ich aber vormercke, das E. Gest. damit ein wille geschicht, So will ichs per tertium vnterlegen. Einer genomet Peter Vx Meer, Köningkleicher Hispanischer Radt vnd Befellhaber, ist mir familiaris, durch denselbigen meine ich in mein schreiben beizubringen vndt andtwordt zuerhalten, So habe ich eine zu Antorff, genommet Johan tho Westen, bei demselbigen werden

diesen briefe zwischen Bryssell vnd Hamborch hinc inde eingethan, der soll das botten loen mir vorlegen.

Des Junckher Swester Sophia is alhie zu Wandesbeke; derselbigen habe ich vff ir beger volgen lassen j Kutswagen mit dem was von zugehorigen darbei war; Item noch j Radt, welches er sunst mangelte. Dasselbige was dafur soll, will sie E. Gestr. gudt thun. Vorhoffe mich gentzleich daranne keinen vndanch begangen haben; das vbrige wagengerede is vast geringe vnd verdorben gut. Sie konte nicht mer dan ein gudt radt (zu den die bei erster kutzen (?) weren), finden odder aussuchen lassen.

Aus Dennemarck habe ich nicht sunderlichs, habe auch zwar mit fleis dar nach nicht erkundet. Hertzogh Carl hat nu mer die gantze Swedische Cron zu seinem willen. Der Polnische Kuningk haltet dieser Sachen halber itzundt oder würdts bald in Polen halten; was er vornemen wirdt, gibt Zeit. Aus Muscouia Zeitung, das Kuningk Erich aus Sweden, Sonn Gustaus, alda bej den Grossfürsten woll gehalten wirde. Wan es im an furmügen nicht mangelte, wolte er sich inbillden, auch zur Krone Sweden zugehoren. Man vormeint aber, der Muscowiter wirde mit Hertzogk Carl oder mit Sweden den angestellten friede nicht brechen. Engelant (wie man sagt) tractiret den friede mit denn Hispanischen. Dy Hollender slagen alle friedes middell aus. Einer der fornembste wirdt vnter denen von Amsterdam hat an einen guten freundt also geschrieben: Wan vnsern Staten vnd regenten gegeben wurde eine gantze grosse oxssenhaut, darauff zuschreiben alle die conditiones pacis, die inen nur gelustede, vnd man inen alle dasselbige nachgeben wolte, So würden sie dennoch den frieden nicht begern. Sie die Hollender haben zuuor ein placat, (wie sie es nennen) lassen ausghen, darinne sie cauiere vnd idermennichlich

Steden, Steuden vnd Potentaten zu gebieten, sich vnterwiuden, zu interdicerende die Segelation auff Spanien mit getreide. Vnssere Schiffe haben sie etlik in Holland eingebracht, Vnd es gestriges tages beschedt bei den botten alhie angebracht worden, das eines derselbigen schiffe mit vrteil vnd Rechte confiscieret worden sey. Die Staten vńtersthən sich mer hochheit alse wol menniger hoger Potentat nicht thun dorste.

Mgr. Georgius Frobenius mus vff Osten Wandesbech reumen. Die frome Stathalterinn hat es iren Sone Breden wieder abgehandelln, gibt für, das sie selbest es gebrauchen will. Der Vnkostung halber, so Eur Gestr. angebennet gethan, folget noch von Keile nene sunderlige erklerung. Will aber vmme das andtwordt bei Frobenio anhalten.

Die Stadthalterische schreibt mir, das ich mich erkleren müge, ob ich nicht weis, wannen her sie der 5000 thaler soll gewertich sein. Ich habe er geandtwordet, das E. Gestr. das durch Esche Bilde zuuorrichtende angeordnet haben.

In Eile wis ich E. G. mer nicht zuschreiben, one allenne wunsche euch sampt Euw lieben vieltugentreiche husfrouen vnd tochteren allesampt, wie auch den Sonen, gesundheit vnd wolfartt. Datum eilentz den 12 Februarij A. 1600.

Auch is mein freundtliche bitte, Ew. Gest. müchte meinen nepotj befolen, mir auch zuschreiben vnd seinen progressum vnd Zustant zuuormelden. Got gebe, das es ime auch wol ghehe.

Ew. Gest
Dienstwilliger
Simon von Petkum.

Damit das bottenlon Ew. Gest. nicht dobbellt gerechnet werde, gebe ich E. Gest. zuwissen, dass ich

v. hinnen aus vff Leiptzigh, Bremen leiden(?) etc. bezaln.

(Udskrift:) Dem Gestrengen, Eedlen vnd Ernuesten Junckheren Tychonj Brahe, Erbgesessen vff Knudtstorp, Astronomiæ restauratorj, dienstleich zuhanden.

Prage oder in der Gegent, nemlich zu Girsitz. A. 1600.

Original i Autografsamlingen i Univ. Bibl. i Basel (Vol. 23 fol. 39—41). I Seglet har staaet et Bomærke. — Simon von Petkum var Tyge Brahes Faktor i Hamborg. — Om Frobenius kan sees: Hoffmann, Der gelehrte Buchhändler Georg Ludwig Frobenius, Hamburg 1867.

21.

1600, 17. Februar. Brev fra Tyge Brahe til Tage Thott.

S. P. Id equidem erat. quod soror mihi intima, mater tua, charissime Nepos, ad me die 24 Octobris superioris Anni, cum Bredenbergae in Holsatia esset, perscripsit, missis in Daniam ad filium meum Tychonem literis, qui ibi tunc pro auferendis residuis meis Instrumentis reliquaque supellectile aliquamdiu morabatur et sub initia hujus Anni, re omni ex voto peracta, huc ad me in Bohemiam reversus est; te nimirum, quamprimum ad quietas sedes in illa tua peregrinatione pervenires, de loco, ubi subsisteres, deque rerum tuarum conditionibus, mihi scripturum: quod te nunc ex matris voluntate atque constantia, a qua te non degeneraturum mihi polliceor, effecisse, perlubenter video. Placet, quod Heidelbergae ob hyemis asperitatem subsisteris, donec vere futuro Basilaeam petas. Quamprimum vero de tempore, quo isthuc tibi proficiscendum erit, me edocueris (quod ut mature

facias, velim), mittam tibi literas, quibus Clarissimo viro D. D. Johanni Jacobo Grynaeo te diligenter commendabo. Nec dubito, quin is vel mea de caussa res tuas sibi curae esse sinat. Est enim is, licet de facie utrinque ignoti simus, mei amantissimus, et bis vel ter, postquam Dania excessi, cultissimas et officii ac humanitatis plenas ad me dedit literas. Quibus etiam respondi, licet ultimae meae, quas Vitebergae nonnihil haerens, ad ipsum per tabellarium Danicum Escillum, quem nosti, direxi, mihi ab eodem reportatae sint. Quod ipsum domo abfuisse, caussaretur. At si nulla commoditas, antequam Heidelberga abieris [et Basilaeam accesseris][1], mihi denuo scribendi concessa fuerit, fiat id saltem, ubi Basilaeam perveneris; ibique mox dictum illum Ecc^{mum} Grynaeum accedens, ipsum ex me officiose saluta. Nec dubito, quin, ubi intellexerit, te meum ex sorore Nepotem esse mihique charum, te et res tuas ad optima quaeque suo consilio (a quo etiam te deflecti nolim) sit promoturus. Ante omnia vero pietati, virtuti et bonis literis strenue operam nava, ut cultior in Patriam revertaris, et quam maxime tibi a pravo cave sodalitio, quod multos perdidit; et praeceptori tuo recta monenti lubens ausculta. Coetera Deus providebit. Adjunctas Ecc.^{mo} illi Paulo Melisso, Poetarum nostri seculi antesignano, una cum carminibus, dicta prius ex me salute, porrige, et si quid rescripserit, per oportunitatem mitte. Salutem etiam dic M. Jacobo Christmanno, isthic Mathematico et Graecae linguae (uti opinor) Professori, simulque indica, Uraniam nostram, quae me ex Dania huc intra saltus Bohemicos volens comitata est, sub auspiciis et clementissimo favore Augustissimi Imperatoris RUDOLPHI Secundi hospicium benignum et commodum hic nactam esse; in quo nova suorum

[1] Overstreget.

sacrorum ponat fundamina, prioribus illis apud Danos non cedentia, nec adeo, uti speramus, fastidia aut lubrica, ut vix repedationem sit subitura. Quod et Pythagoras in suis scite dictis inconsultum duxit. Si res tuae sic tulerint, ut ante reditum in Patriam has etiam oras perlustrare non invium fuerit, me hic invise. Neque enim citra rem fuerit, te Aulam Caesaream, quae Pragae est, atque horum hominum mores spectare.

Vale cum Praeceptore tuo, quem etiam salvere jubeo, quam optime. Dabantur properanter ex Arce Caesareana Benatica, quinque milliaribus Praga remota, quam nunc indulto Imperatoris cum meis tranquille inhabito, Anno 1600 die 17 Februarii, stili renovati.

Originalen i Autografsamlingen i Univ. Bibl. i Basel (Vol. 35, fol. 24—25), er en smuk og tydelig Reenskrift, med et Par ubetydelige Rettelser; men uden Underskrift eller Udskrift.

22.

1600, 21. Marts. Brev fra Tyge Brahe til Beate Bille.

Min gandske Sønlig och wenlig Hilsen nu och althiid forsendt med Vor Herre. Kierre Moder, Gud almechtigste werre nu och althiid hoss eder och beware eder Naadelligen och well fran alt det, eder kan werre skadelligt enten thill Sæll eller liff; och nest megen thacksigelsse for allt bewist gode, for huilcket y althiid skulle finde mig willig och thienstachtig y alle die maade, ieg kan giørre nogit, som eder thill ære och gode kan werre, som ieg eder ocsaa stedze plichtig er. Giffuer ieg eder gandske wenligen thillkiende, att eders gode skriffuellse er mig thillhende kommen med min Søn Tyge, Som kom hid thill mig ygien Nogit epther Nøttaarsthag

y dette Aar; Och war det mig megit kiert, deraff att fornemme, att eder gudtskeloff lider well; Den samme gode gudt vnde mig allthiid samme thidenner thill eder att spørge; och tacker ieg eder derhos gandske gierne for det møgit gode, y bewiste samme min Søn den stun, han var hoss eder, och for die Penge, y forærit hannom; hand lod sig derfor giørre itt Smugt guldarmbond, som han will forware och berre for eders skyldt, den stund, han leffuer. Kierre Moder, giffuer ieg ocsaa eder wenligen thillkiende, att ieg och mine lider aff gudtz Naade well, och haffuer den samme gode Gud Naadelligen och well befrid oss alle fra den Store fare, som war her y forgangen Sommer och en god part vd paa Wintteren, intill emod Jiulle thiid, med møgen Pestelensse och Blodsott, och det offuer dette helle Konge Rige Behemen, so Vell som y den der om krind liggendis lanskab, horer och ødremehre end y nogen aff die forgangene Aar, so att Rom. Key. May. motte wige fra Prag, hor hanss May. helst gid werid, hen wdj en anden bøy wedt Naffn Pilsen, thi mille der fra ligendis, hor hans Maytt. endnu er, och kommer Neppe thill Prag wdjgien føren epther Paaske. Samme farlige Søgdommer haffde och thagit meget offuerhand y dette Herschaff, som ligger her thill Benateck slott, hor ieg bor och holder huss, Saa att der wed die thuthussend er affgangen, baade her Vdj Kiøbstaden, som ligger oppe paa en Stor backe, nehr Vedt Slottid, och y de omliggendis Landssbøyer, som hid thill hørrer. Och der hanss Key. May. fick att wijde, att her war saadan fare paaferre, haffuer hanss May. nogle gange hafft bodt och Naadigst ladit forfarit horledis det haffde sig med mig och mine; thi hanss May. haffde aff sin egen gunst och tillneienhed Sønderlig omhu for mig och dennom, och lod mig thuende gange Naadigst thillbøde, att dersom ieg wille drage nogen anden-

stedtz hen y hanss May. land, hor dett war sickerrer end her, om ieg endskønt willde drage hen thill Wien, som er hans May. fornembste Hoffuidstad Vdj Osterich, hor die forige Keysere pleiede mesten parten att holde Huss, da skulde det stande mig offuen for; Och hans Maytt. wille der Naadigst forskaffe mig god Plass och leylighedt. Men ieg lodt hans Maytt. Vnderdanigst betancke (!), Siigendis, att ieg helder wille bliffue her och befalle gud Allthingest, huilket hans May. ocsaa lod sig Naadigst befalle; Och war so Naadigst aff mig begerendis, att ieg wille sende hannom Nogen aff den Medecin (!), Som ieg brugte emod samme Søgdom, Och en beskriffnig, horledis den Skullde beredis, huilket ieg och strax giorde, huilket hanss May. well behagid, Efftersom hanss May. ellers er mig med all keiserlige øndest och Naade megit well bewogen, so att ieg icke nochsom kan thacke Vor Herre derfor, Som haffuer giort mine Willkor anderlediss och bedre end die thillforn warre y mitt fernelandt. Och will nu icke widløfftiger schriffue eder thill derom, eptherdj y det thillforn. der min søn var derinde y Landit, haffuer en god part deraff fornummit.

Allthingest er endnu Vdj samme Wesen, och haabis nest guds hielp, att det enda hereffter kan bliffue bedre, Hortill den Allmechtigste gud giffue løcke och benedidellsse. Den samme gode gud Vill ieg ocsaa haffue eder till languarendis Sundhed, løckke och We[l]fard troligen befalid. Daterit paa det Keyserlige Slot Benatick den 21 Dag Martij epther denne Regning, som er den 11 hoss eder, Anno 1600.

Originalen i Autografsamlingen i Univ. Bibl. i Basel (Vol. 35 fol. 38—39) er skreven med en stor og tydelig Skrift, men med et Par ubetydelige Forandringer; desuden er Slutningen, fra „Althingest", tilføiet med en anden Haand, i Stedet for en kortere, overstreget Slutning, som var dateret 20. Marts. Underskrift eller Udskrift findes ikke.

23.

1600, 21. Marts. Brev fra Tyge Brahe til Steen Brahe.

Min gandske broderligen och venlig hilsen nu och althiid forsend med Vor Herre. Kierre Sten och kierre broder, gud allermechtigste werre nu och allthiid hoss dig och beuare dig Naadelligen och wel fran allt ont. Jeg tacker dig Venligen och gierne for alt beuist gode, huilket igien aff formuen att forskylde du stedtze skall finde mig godwillig och som din hulde broder. Kierre Broder, haffuer ieg bekommit [dit breff] med min søn Thyge, som kom hid thill mig igien strax epther Nøtaarsdag, och skallt du haffue megen tack for samme din gode och welmente skriffuelse, och for huess du giorde bemelte min søn thillgode den Stund, hand var der inde y Landit; hand berettid for mig, att din Søn Otto skullde werre kommen hiem Vdjgien med M. Kort[1], endog hand icke thallte med hannom føren hand affdrog; thi der gaffss ingen leylighed. Lad mig wiide horledis du nu willde haffue det med Otte, om du willt haffue hannom thill Hoffue eller lade hannom wijdre Studere, och lad hannom selff skriffue mig thill paa Latine, som hand pleier att giøre etc. Jeg will inted nu formelde om mine Wilkar och thilstand, thi du nochsom haffuer det fornummit aff min siste skriffuellsse, Och huess ieg Vidløfftiger derom haffde skreffuit Eske Bilde till. Alltingest er endnu, gud ske loff, y en god wesen, och forbedrer sig epther honen, gud allmechtigste giffue wijdre løcke och benedidelsse[2]. Her bøggis nu flux, epther Køm. Key.

---

[1] Cort Axelsen, see Vinding, Regia Academia Hauniensis p. 196.

[2] I Marginen er skrevet denne Bemærkning, der dog atter

May. nadigst befalling, gelegenhed och plass till mine Instrumenter ad sette, endog die icke endnu erre alle ankommen; thi Winterren forhindrede, att ieg icke saa snart kunde faa dennom hid paa Elben, saa att somme erre endnu thill Magdeburg, och die, min søn hentte siste gang aff Danmarck, formener ieg att werre thill Hamborgk. Hanss Maytt. skreff die Herrer aff Magdeburg till nogit for Michaelis nest forgangen, att die vilde forskaffue mig die, som der er, hid op y Behemen formedelst Elbstrømmen, saa fant die itt politisk vdloff y breffuit, att det icke Vtrøcklig løde, att die skulde giørre det paa deris bekaastning. huilket der hans May. fick att wijde, lod han itt andit breff vdgaa thill dennom, huilket tøde det første Vdtrøckelligen, och der die der vdaff ingen prætext kunde finde, skreffue die mig till och warre begerendiss, att ieg Vnderdanigst paa deris .wegne wille Vndskølde dennom y die Maader hoss Keyseren och forevende den hore bestolding, die haffde lit, huess tuang die icke endnu haffde for[v]undet, huilket, der keyserens raad fick att wijde, warre di sposk och vnderlige deroffuer; thi det er icke langt fra itt halffhundrit Aar siden bestoldingen war, och blef sagt, man kunde well ocsaa finde paa itt Vdloff[1], nar die haffde Keysern ygien y behoff, och hans May. tog det ocsaa hart till Mødstøcke[2], och befoll strag (!), att skriffue Dom Herrene vdj Magdeburg till derom, huilke godwilligen indgick, saadant att wille giørre hanss Maytt. till Naadigst gefallen. Jeg forseer mig ocsaa, att die Herrer aff Hamborgk vdj lige maade selffuilligen[3] retter dennom epther Keyserens

---

er overstreget: „om it bref til Kongen af Frankerig, att Hendrich Ramel vilde fli det, epther Hans Speill er y gudz woll". Jvf. Anm. 2 S. 90.

[1] der har først staaet: Paaskud.

[2] der har først staaet: godvilligen. [3] Mistykke, Ugunst.

skriffuelse, som die och derudom haffuer bekommit. saa att ieg wenter bade mine Instrumenter och ándit vdj Tyskland eptherlat goss hid op med det første. Jeg haffde lenge siden thi[l]forn fornummit, att gud haffde hen kallid din Høstru Cirsten[1], Huilket mig giorde ont, Menss man for att lade sig Nøye med gudz wille; hand Vnde dig en anden god Vdigien, som kan werre epther dit sin, dich och dine till glæde. Det, du skriffuer om, att du achtede[2] ad Mons Bertelsen skulde haffue skriffuit mig till, er icke sked, Ved icke huad du mener, thi Monss haffuer inted skriffue[t] mig thill, endog ieg icke forgiette, att besøie hannom med mit breff, for Voriss gammel kundskab skyld; aff huad aarsag hand saadant haffuer lat, maa hand selff wijde. Kierre broder, giør Vell och Vndskyld mig hos mine andre brødre, att ieg icke paa denne thid skriffuer dennom till, tj ieg haffuer icke gode stunder och Ved icke heller andit att skriffue, end som ieg siste gang giorde; sig dennom med alle andre voris gode Wenner mange gode Netter paa minne Wegne. Och Vill hermed nu och allthiid haffue dig med alt, hues du wellt widst, gud almechtigste befalit. Daterit paa det keyserlige slot Benatick y lante Bemen den 21 dag Martij stylo nouo Anno 1600.

Concept eller samtidig Afskrift i Autografsamlingen i Univ. Bibl. i Basel (Vol. 35, fol. 40—41).

---

[1] Kirsten Holck.

[2] Der har først staaet: meente.

24.

1600, 21. Marts. Brev fra Tyge Brahe til Sofie Brahe.

Kierre Søster Sophi, gud allmechtigste werre nu och allthiid hoss dig och beuare dig Naadelligen och well fra allt det, som dig skadelligt kan werre; Och nest megen thacksigelse for allt beuist gode, for huilket du althiid skall finde mig som din hulde broder, der gierne giør huis dig thill ære och gode kan werre. Bekom ieg din skriffuelsse med min søn Tyge nogit epther Nøtaarsthag, endog du icke da haffde bekommit det lange breff, som ieg skreff dig thill med hannom, for du icke da warst thilstede wdj Danmarck; Menss ieg tencker well, att du det siden haffuer bekomit och nochsom forfarit deraff min leylighedt, saa ieg achter icke fornøden att repetere nogit deraff vdigien. Och fornam ieg aff samme din skriffuellse, att du warst wddragen y Lantheholsten och thill Hamborg med din søn Thage, hannom widere paa sin forfremming thill Heidelberg eller Basell att hensende, huilket mig war kiert att høre, att han en gang kunde komme vd och forsøge sig; och haffuer hand schreffuit mig thill Nogitt for Jull fra Heidellberg och ladet mig vide, att hannom der lidet well och att han achtid sig med Skolmesteren nu paa foraarid thill Bassel, och ieg skreff hannom beskening och min mening thilbage vdigien. Och commenderit hannom die fornembste lerde Mend, som ieg der war bekient medt. Han lod mig ocsaa wiide hor wit du følte[1] hannom och huem der kom thill dig och hort y siiden droge, dog han wiste icke nogen eyglig[2] besked hor wit det warede. Menss du giffuer mig well selff baade det och andit y din skriff-

[1] fulgte. [2] sic; skal formodentlig være egentlig.

uelsse thillkiende. Och som du formelder yblant andit y samme dit breff om huess ord du och Mercurius haffuer [talt] med hinanden wdj Landskrone, och han derudj blant skulde haffde sagt nogit om Keyseren, som dig icke skulde behage, huilket ieg gierne wille wiide huad dett war, thi ieg wed inted, han med Sandhedt kunde sige om hanss keys. May., som dig for min skyld kunde ilde behage, ieg tacker den gode Gudt, som haffuer forsønit mig [med] saa god en from och Mild Herre vdj hannom, saa att ieg gierne lader mig Nøye dermedt, Hanss Maytt. beuisser mig icke alleniste alle gott och lader mig intid fatiss, menss occesaa haffuer Naadigst aff sig selff lige som en faderlige omhu for mig, huilket hanss May. lod nocksom paakenne y denne forgangen Aars store Søgdom och Skrøffuellighed, som wanckede her vdj Landit, thi hanss May. haffde nogle gange bod hid och lod forfare horledis det haffde sig med mig och mine, och wilde, dersom mig saa behagede, att ieg begaff mig medt mine hen thill Wien y Osterich, hor hanss May. wilde vdj thiide lade forordne mig god verrelsse och Vnderholdning, med megen anden keyserlig Øngist[1] och Naade, som hanss Maytt. aff sin egen fromme och Naadigst wille stedze beuiser mig, och lader forschaffue mig huad ieg begerer, och lader yblant medt forskicke mig Wildbrad aff hiorte, hinde och Wilde Swin, och der thillig attskillige leffuendiss ferske fisk vdj kiøckennit; haffuer och Nøligen Naadigst depoterit mig en bequem Ladegaar her nehr wed Slottid, hor ieg kand lade holde fennid[2] och Soe saa megit thill aff allehonde Slags, som ieg mest kan offuerkomme; Er och nogen smocke fiskewan derhos, will och wnde mig en smock haffue och Wingaar her wed Slotid, att haffue Nøtte aff och forløste

[1] Yndest. [2] Fænød, Fæ.

mig y; Saa att hanss May. giør mig aff sin egen Naadigest Wille mehre thill gode, end ieg selff thortte begierre, endog hanss May. haffuer endnu inted sønderlig set aff min handell, thi mine fornemste Instrumenter erre endnu thillbage vdj Tydskland, for die icke kunde komme hid op formedelst Elben førend Vinteren er offuerstanden. Nu haffuer hanss May. paa Nø skreffuit thill Magdeburg derudom, Saa att ieg wentter dennom med første mulighed; siden achter hanss May. sig hid thill Slottid, att besee dennom och min anden handell, bade distelering och andit, thi hanss May. haffuer en sønderlige løst och behagellighed thill allt Saadant; och thillspurte hanss May. for nogen Wger siden sin øffuerste Secreterer, H. Baruitio, som er hanss factotum, med huilken han mest gider thallt, om han inted haffde aff mig, som han kunde lade hannom see; da sagde han, att ieg Nølig haffde sent hannom en aff mine bøyer, som icke endnu war alldelis ferdig trøckt, och wilde wiide hanss Raad, om ieg motte didicere hanss May. den Vnderdanigst; daa motte han strax hentte hanom samme bog, som kaldis Astronomiæ instauratæ Progymnasmata, Och Keysern haffde den saa hoss sig lenger end y fiorten Dage, och leste thit och megit der y, Och behagit hannom saare well, och befoll att sige mig, att han enderlig wille haffue, att ieg ingen anden skulde dedicere den end hanss Maytt. selff, Och skulde sette derudj for alle die anden Preueleger en Epistel thill hanss Maytt. selff, Och att ieg skulle lade thengne neden for titellen, att den war begønt vdj Danmarck, menss fuldkommit och Vdgaait her paa Benatky y sitt kongerige Behemen. Och lod ocsaa sige mig huad werss hanss May. willde haffue wdhuggen y Marmullsteen offuer die døre paa die thuende Portaller, som giørris thill huess hanss May. laader her bøge for mig, det ene thill huess der muriss thill itt

Sønderligt Obseruatorium, att sette alle mine Instrumenter ordentlich paa Ree vdj; Saa ad itt huert kan haffue sitt Vnderskedlig Rom att staa Vdj, Det andit thill ett sønderligt Laboratorium, Saa att hanss May. kan paa den ene side gange Ned aff det huss, som staar ledigt thill hanss Maytt. att werre wdj naar han kommer hid, och gange saa igiennom dette alltsammen och besee huad hanss Maytt. løster; Och ieg kan occsaa aff det andit huss, standendiss paa den anden siide, huilket ieg alldeliss haffuer inde, gange Ned igienom Laboratoriumit och siden paa Ree thill alle Instrumenterne. Och haffuer skriffueren, som stander for Regenskaffuit, beregnit, att huess allerede her thill saadant er giort, skulle haffue kostid icke langt fra thuthussend thaller, saa att dett dog icke nehr hellten er ferdigt, for Winterenss Skyld, som paakom, och war megit horer end den pleier att werre her vdj Landit, saa Mand icke endnu well kan Mure Vde y lufften. Saadant formelder ieg paa det du kanst wijde att det seder ingenlunde saa sammen, som Mercurius wille, att du skulle tro, och war enda megit andit att berette derimod, om Pennen kunde det tholle och det icke wilde bliffue forlangt. Och det, han sagde, att tho aff die, som warre mine beste wenner y Keyserenss gaar, die warre affsatt och Vdj Wnaade, det er lige saa probatum som det andit; thi Keisern haffuer ingen aff sine Raad affsatt, er icke heller saa lett thill att giørre Saadant, om die end skønt kunde forskylde dett, saa att ieg icke kunde wiide huem eller huad hand mente dermed, andit end att han kunde sige Nogit, som dig kunde fortrøde, och danne det epther sin egen affect. Keiserens och Rigens Vicecanceller, Her Coraducius, som skreff først epther mig aff Keyserens befalling, haffuer mesten Parten werrit her aff Landit y en legation for Keyseren, thill Rom, och der hand først for nogen Vger

siden var komen thill Keyseren wdjgien, thill en Bø wed naffn Pilsen, 15 mille herfra, hor Keiseren haffuer werrit och endnu er siden sist y Augusto y dette forgangne Aar, for søgdom skyld, som Vdj Prag och ellers mesten alle wegne haffuer suarligen regierit, och der ieg Nogit epther [at] Same Her Coraducius war ankommen, haffde en aff mine folck did thill Pilsen med nogit, som Keyseren skulde haffue, gick same min absender thill Her Coraducium och grøsid (!) hanom paa mine wegne och congratulered hannom, att han var saa løckelligen och vell aff den lange Reise kommen hid hiem ygien. Huad han da Suarede, kanst du forfare aff denne hossliggendis fortengnelsse, som er Vddragen aff itt breff, den samme, som ieg Vdskickede, skreff mig thill medler thill (!) menss han laa der. Och denne H. Coraducius er den fornembste aff Keyserens inderste Raad, Saa[1] allt det Rømiske Riges første bestillinger ligger paa; huad han siger och will haffue frem, giører die andre icke lettelig imodt; ei heller thager Keyseren Nogens Andere Ord dorfor, Naar en thingest behaffuer hannom selff well; Saa ad Mercurius epther sin angeborene vstadig Complex slog feill daa y sin thallenhedt. Det andit, som du skriffuer om den, der skulde haffue bekommit de bøyer du weest, och nu bereter anderledis end thillforn, derpaa giør ieg min gietzing, att dett seder anderlediss sammen, och adt de første ord erre throlliger, de siste kun att komme aff det andit Hussis[2] betødelser, Store och wafﬂadellig oefftro (!), Saa att alle baade hielper, yhor Ringe die erre, huilket man for att haffue gedult med och dissimulere, dog kanst du vell thill sin thiid laade so himellige forfare formedelst nogen anden horledes det

[1] Maa være feilskrevet for: som.
[2] Formodentlig menes her Huus i astrologisk Henseende.

seder sammen dermedt, thi dersom bøyerne er dersom hand sagde, findis die vell der endnu; En aff die høylerte vdj Kiøbenhaffn pleier att forware Nøiellen der thill, saa att dette er lettelligen att forfare; det er mig lige got hor samme 'bøyer erre, nar mine Auffuends men och Wuenner kun icke haffuer faait dennom, dog saa ieg helst, att du haffde dennem y din foruaring. Den samme[1] wilde icke werdis thill att suare mig paa mit breff, som ieg skreff hannom thill med min Søn, for ieg trode hannom well frem for nogen anden derudi Raadit, och erlangit det ocsaa, att Herr Baruitius skreff hannom thill epther Keyserens befalling, paa mine Wegne, huilket hand dog ellers icke lettelligen giør; hannom wille hand heller inted suare; endog han sagde thill min søn, att hand vilde sende breffuene, die ieg skulle haffue, vd thil Hertzog Vldrigss Kanseller Doctor Bordingius, Saa haffuer ieg dog endnu intedt fornumit derthill, menss det maa saa pasere; han haffuer saa mange breffue, som han bekommer aff mig. Der wille icke heller den lille Mons Bertelsen fordemøde (!) sig att suare mig nogit paa mit bref, som ieg fortroeligen haffde skreffuit hannom thill. horudom ieg och nogit formeltte y min siste skriffuelse thill dig; kandske hand torde icke for den forbemelte Planetis skyld, huilken formedelst sin Vstadighed och Wfixitet er icke att bøgge paa, menss tør slage hannom feil, førend hand troer det etc.

Det, du skriffuer om Titan, saa er det mig kiert att høre, att han kunde komme thillrette med huess hand sig haffuer forretagit, Och wilde ieg gierne wijde ret besken derom, horledis det sad sammen dermed. Jeg haffuer inted endnu kundid fornummit, att Hans Ernst skulde haffue skreffuet Keyseren nogit thill derom, och

---

[1] Vistnok Henrik Ramel.

war det icke heller radelligt att man giorde saadant, førend det war aldelis nochsom proberit, att konsten war wiss och att der war nogen fordell hoss, thi der haffuer werrit saa mange, som haffuer giffuit saadant forre hoss Keyseren, och dog inted hafft paa sig, saa hand tror det icke nu letelligen, eyheller kunde hanss inderste raad, som leser hues breffue hannom thillskriffuis, well fordrage, att hand ganger om med saadant, eptherdj der er sked stor. bekaastning thill forgeffuis thillforn derudoffuer; och en eller 2 aff dennom haffuer macht att thage breffuene op, som hannom tilskriffuis, och dersom die indeholder nogit, som dennom icke behager, daa thier die stille dermedt och lader hannom inted faa det att wiide; det sker well y støre handell end dette kan werre; derfor om saadant var vist, och slet ingen feil derpaa, daa skulde en, som hans May. gad thalle med och trode well, sigen hans May. det muntligen, saa ingen wiste deraff, eller och det skulde skriffuis hans May. thill, indelugt y en Sedell vdj it beseillet breff, saa for die Andre inted att wijde huad sedellen indeholder, om det behaget hannom, menss han lader dennom kun siden faa breffuit att see, om hand will. Saaledes pleier ieg att giøre, nar ieg haffuer nogit att giffue hans May. thillkiende, som enten hans May. selff eller mig [er] macht paa liggendis; thi hans May. will det saa haffue, och der maa ingen thage mit breff op, naar der staar Skreffuit Vden paa: Ad Cæsareas Majestatis manus proprias, derfor wiste ieg well god lempe och rod derthill, att hans Maytt. skulde fange ret besken derom att wijde, saa ingen skulde merke det, dersom ieg var thillforn nochsom wiss derpaa, att der var slet ingen mangell y sagen; thi ellers thorde ieg slet inted giffue det forre, enten muntligen eller skrifftligen; thi hans May. thror den icke mehre well, som engang falerer hannom, for hand er fix och

bestandig y hanss handell. Die wijde well, att ieg vnderthiiden y saa made skriffuer hans May. thill, Och hans May. det saa will haffue, derfor motte ieg nochsom høre nu ieg war nøligen vdj Prag, baade hos die høye och lauffue, ligesom ieg skulle haffue skreffuit hans May. thill och raad hannom aff, att hand icke skulde komme thill Prag førend Paaske var gangen, thi der var fare hos; Och det kunde icke hielpe, att ieg sagde Ney derfor; thi det er y Sandhed icke Sked, ieg saa selff gierne, att hans May. vilde snart komme did; die mente, att ieg icke wilde besta[1] det, for hand haffde forbød mig att lade andre wijde saadant, och somme mente, att det war ret giørt, att ieg warit hannom ad hues ieg wiste. Somme, der haffuer profit och gaffn aff naar hand er thill Prag, fortrød det och tog mig det thill Møstøcke, Saa att ieg matte lade Vndskulde mig thill Hoffue, att saadant inted var sked, for die andre raad skyld, der er, som helder wilde werre wdj Prag end ligge der saa lenge thill Pilsen, som Keyseren er; thi die haffuer icke der saa god gelegenheid. Menss folck skall thalle, for fee haffuer icke lert det.[2]

Det Titan lod skrifftlig thillbøde Kongen der y Landit Kønsten, war icke forsicktellig giort aff hannom, wden hand haffde nogen anden mening dermed; ieg wiste well, att bode hand och die andre, som hand mest tror, skulle kun werre spocsk derpaa och haffe Vidunder deraff,

---

[1] tilstaae.

[2] I Marginen er tilskrevet: *de iis quae ad M. Christiernum dicta sunt*, og lidt længere nede: *ad Hendrich Ramel wilde forskaffue en forskrifft till Kong. af Franckerig* — [*ep*]*th*[*er*] *Hans Speil er y gudz wohl — de genealogia uti six.* — (Jvfr. Anm. S. 81. Hans Spegel døde i Lund den 24. December 1599 og blev begravet sst. den 28. Januar 1600, ifølge Eiler Brokkenhuses Kalenderantegnelser).

och Titan ingen suar bekomme der paa igien; thi naar Personen er suspect och forhadit, da er det suspect och ilde tagit huad den forregiffuer, om det war endskønt ret och sandingen, probatum est. Jeg willde, att du sende mig en Copi aff samme Titans suplicas, for ieg vilde wijde huad hand derudi haffde erindret Kongen. War ieg som hand, da wilde ieg inted bemøde dennom mehre, och saa litt thencke paa dennom, som die paa mig; ieg haffuer y lang thiid ingen breffue bekommit fra hannom, endog ieg to eller tre gange haffuer skreffuit hanom thill, ved icke heller thillvisse hor han nu er, Menss du skriffuer mig vell thill huiss dig er wittelligt (!) om hannom och hans handell; thi ieg lengis effter att wijde dett. Och skriff mig occsaa thill allt hues du west, som mig kan angaa, och hues der siges Vdj Landit, bode aff venner och Vuenner, siden die haffuer fa[n]git min leylighed och Wilkaar att wijde, anderledis end die kandske thillforn haffde ment. Och lad mig ocsaa wijde horledis det haffuer sig med Voris Venner och Kønninger[1]; Och dersom nogen will skriffue mig nogit thill, da lad denom wijde, att dig nu stedis bod, huilket du ocsaa kanst giffue voris søster Margrette vdj thiide thillkiende, om hun will skriffue mig nogen suar paa mit siste breff, och lad mig viide horledis det ganger hindes øngste Søner, siiden die er komen thill hoffe, och ocsesaa om Voriss Moster datter sønner, die Vnge Longer, som ieg hører ocsaa att werre Vdj gaaren; gud beuare dennom Alle fra det, som skadelligt kand were. Och forglem ellers inted andit aff hues du west, som ieg ville wiide, som du icke heller pleier att giørre; thi du west well, att ieg well gieder lest lange breffue, heller end att leye Vdj kort, Och eptherdj att ieg ocsaa

---

[1] Kjendinger, Bekjendte.

ved, att du kanst fordrage det, skriffuer ieg dig diss vitløfftiger thill; thi herr ganger icke huer dag bod emellom, dog vill ieg icke nu lenger opholde dig, mens nu och allthiid haffue dig gud Allmechtigste befallit, hand beuare dig och dine Naadelligen och vell fran allt ont; giør well och sig Voris Morbrøder sønner och Døttre med alle andre Voris gode Wenner mange gode Netter paa mine wegne. Claus Bilde Stensøn war her hos mig paa en fierringaars thiid att giøre, siden drog han ind wdj Franckerig, och fuldis Mester Nielss Hammer med hannom, som var kommen hid y samme thid, som kan sprokit och kenner nogen aff folken der Vdj Landit; hand loffuede mig att vilde flittelligen tage Vare paa Clauss och ramme hans gaffn och beste hor hannem muegligt er, siden haffuer ieg ingen bod bekommit fraa dennom, och haffuer ieg skreffuit hans Moder itt breff till derom, huilket du kanst forskaffue hinder; sig ocsaa Jomfru Dorete mange gode Netter paa mine Vegne. Iterum et sæpius quam felicissime vale. Daterit paa det keyserlige Slott Benatky den 21 dag Martij, Som er den 11 hoss eder. Anno 1600.

(Tilskrevet ved Slutningen:) om it fuldmach breff om legaten aff Erich och hues skriffter hand haffuer derpaa.

Concept i Autografsamlingen i Univ. Bibl. i Basel (Vol. 35 fol. 42—51).

25.

1600, 21. Marts. Brev fra Tyge Brahe til Axel Gyldenstjerne.

Min gandske wenlig Hilsen nu och altiid forsend med Vor Herre. Kierre Axell Gyldenstiern och kierre

Modersøster Søn, gud allmechtigste beuare dig Naadelligen och vell fraa allt ont; och tacker ieg dig gandske gierne for megit beuist gode, huilket igien att forskylde ieg stedze vill findis aff formuen willig y huiss mode ieg kan giørre Nogit, som dig till ære och gode kan werre. Kierre Axel, bekom ieg din skriffuelsse med min Søn Tyge, som kom hid hiem till mig Vdigien Nogit epther Nøtaarsstag, Och skalt du haffue tack for din gode wille, du derudj giffuer tillkiende, att mine Wilkor och thillstand y denne Landss eyen dig er angenem att høre. Allthingest er endnu, Gud ske loff, vdj samme Wesen, som ieg dig tillskreff, och du ødermere aff Eske Bilde Vden tuill haffuer forfaret; ieg habis, att all det her epther enda kan bliffue bedre; Gud giffue dertill Lycke och benedidelse. Her war offuermøgen farlig Søgdom y forgangen Aar, som bort tog en Vtallelligen (!) hoff folck, Och Keysern drog derudoffuer fra Prag till en fast bø ved Naffn Pilsen, 10 mille derfra liggendis, hor hanss May. endnu er och icke wentendiss till Prag Vdjgien førend epther Paaske. Hanss May. haffde aff sig sellff en Naadigst Omhu for mig och mine y samme farlige thiid och haffde nogle gange bod hid att lade forfare, horledis det gick oss, lod och Naadigst tilbøde mig, att dersom ieg wilde drage Nogen andenstedz hen paa itt andit aff hans May. slott, som icke so farligt war, da skulde det Stande mig offuen for, Och dersom ieg wilde drage hen till Wien y Osterich, da motte ieg det giørre, hor hanss May. wille ocsaa Vdj thiide lade forskaffe mig god Plass och leylighed, menss ieg gaff Vnderdanigst for suar igien, att ieg helst wille bliffue her och ware min bestilling, befallendis gud allthing, huilken gode gud och Naadelligen haffuer bewarit mig och mine y samme Skrøffuelige thiid.

Kierre Axell. Som dit breff formelder om die Penge,

oss er Vdjmellom, att du icke kunde komme dennom adsted thill forgangen Omslag y Lantheholsten, och est derfor begerendis, att die motte bliffue stoendis till dette nu tilkommendis Omslag vdigien, saa haffde ieg wisseligen forlat mig till, att die forgangen Omslag skulle haffue werrit tillrede epter din egen skriffuelssis lødelsse, Menss eptherdj det icke kunde ske, for ieg att haffue gedult forseendiss mig till, att die Vist bliffuer Vdlagt till dette nest kommendis Omslag, eptersom du vdj dette dit andet breff wist loffuer och thilsier; thi mig er der macht paa ligendis, epter som Eske Bilde ved beskening om. Jeg lader opsige die Penge, ieg haffuer staendis y Lanthemeckelburg, thi ieg wille gierne haffue dennom hid till mig, for ieg achter nest gudtz hielp att kiøbe Jore godz for dennom her vdj Landit, som er for temmelig got kiøb att bekomme och god Profit derhos. Och naar ieg formedelst Keyserens Autoritet och bistand bliffuer med Rederskaffuens och Adellens samtøcke intagen for dette rigens indwonner och Lim[1], huilket er letteligen att ske till Nestkommendis Herredag her vdj Landit, Saa maa ieg siden kiøbe och Erbligen besede alt hues gotz ieg kan for Penge bekomme, ligesom ieg var indeføđ her vdj Landit, och Nøde alle die Preueleger, som Riderskaffuit her haffuer, huilke icke ringe er. Oc skulde dette alle rede y denne nest forgangene herre dag verre sked, haffde ieg vdj thiide kundit bekommit mine Penge der till, forseer mig derfor till dig, kierre Axell, att du mig icke lenger opholder med die [Penge][2] oss er emelom, paa det ieg kan søye mit gaffn och fordeel dermed vdj andre made; Och kanst du lade Eske Bilde bekome denom, om du icke selff Vedst andre

---

[1] ɔ: Lem; der har først staaet Lid (ɔ: Led).
[2] Dette Ord er glemt.

medel dertill, Allthingest der med bestille, thi hand ved videre besken om min handell, bode Vdj Lantheholsten och Lanthemeckelburg.

Kierre Axel, ieg ved inted sønderligt Nøt att skriffue dig till, andet end die siger, at tørcken røster sig sterck, och woriss Keyser giører och derimod, huess hannom mueligt er. Die tødske førster Vill ingen bistand giøre for Spanierenss Skyld, som anfecter Tydskland; die tarter giorde en stor skade y forgangen Sommer paa en Stackid thiid y Nehr Vngern och Mehrland, och førde mange folck bort. Horlediss Keyseren bekom siiden Sibenburgen igien, haffuer du vell hørt, Gud giffue, att det mote bliffue bestendigt [att han kunde beholde.det med rolighed][1]. Kierre Axell, vill ieg nu icke lenger opholde dig med denne Skriffuelse, menss nu oc altiid haffue dig med alt huess du vel vilst, gud allmechtigste befalit. Daterit paa det keyserlige slot Benatky den 21 Dag Martij stylo nouo Anni 1600.

Concept, uden Underskrift eller Udskrift, i Autografsamlingen i Univ. Bibl. i Basel (Vol. 35, fol. 52—53).

26.

1600, 21. Marts. Brev fra. Tyge Brahe til Oluf Rosensparre.

Min gandske wenlig hilsen nu och allthiid forsend med Vor Herre. Kierre Oluff Rosenspar, Sour[2] och sønderlig gode wen, tacker ieg eder gandske gierne for megit beuist gode, huilket wdjgien att forskylde ieg Stedze will findiss aff formuen villig. Giffuendiss eder derhos gandske venligen thillkiende, att ieg haffuer bekommit

---

[1] Overstreget. [2] Svoger.

eders Skriffuelse med min søn Tyge, som kom hid hiem till mig vdygien lit epther Nøtaarssdag, och Skall y haffue megen tack for eders gode Wille imod mig, som ieg formercker derudaf, enddog den er mig tillforn nocsom bekant. Och som y formelder derudj, att eders kierre Høstru, min Søster datter Elisabet, war samme thiid so ilde tilpas aff it flod vdi hinders hoffuit, att hun icke kunde skriffue mig till, saa Vill ieg gierne haffue hinder derudj Vnskyldit, och forhoffuis, att det er Vell snart derepther bleffuen bedre med hinder igien, gud beuare bode eder och hinder, sampt eders børn fran huess eder Skadelligt kan werre. Her. Vdj Landit war sore megen Søgdom vdj forgangen Aar, aff Pestelensse och blodsott, som tho Vsigellige mange folck bortt, och Keysern drog derudoffuer fra Prag till en fast bø, heder Pilsen, 10 mille derfra liggendis, hor hanss May. endnu er, och er icke wentendis till Prag Vdigien førend epther Paaske. Hanss May. wille, att ieg skulde haffue begiffuit mig med mine hen thill Wien y Osterich, denstund samme søgdom her so hart regerit, och ville Naadigst der lade forskaffue mig god Plass och leylighed. Menss ieg lod giffue hanss May. Vnderdanigst igien tillkiende, att ieg wille heller bliffue her och vare paa min bestilling och befalle gud allthing, hormed hans May. och naadigst war thillfrij. Jeg tacker Gudt, som saa Naadelligen haffuer beuarit mig oc mine y samme farlige Søgdom. Och will ieg icke paa denne thiid wijdre formelde om mine Willkar och leylighed, thi y haffuer dennom well fornummit aff min siste skriffuelsse, och vdentuill ydermere aff min Søster Sophi, som ieg Skreff vidløfftigere till derudom. Altingest er endnu y samme wesen och bliffuer nest gudz hielp her epther enda bedre. Den samme Gud will ieg haffue eder och min Søsterdatter Elisabet, med begge eders børn och gode Wenner till all lycke och Welfart

troeligen befalit; giører vell och hilser Elisabet med mange gode Netter paa mine wegne. Daterit paa det keyserlige Slot Benatky vdj Lanthebehmen den 21 dag Martij stylo nouo Anni 1600.

Concept, uden Underskrift eller Udskrift, i Autografsamlingen i Univ. Bibl. i Basel (Vol. 35 fol. 54—55). Oluf Rosensparre til Skarholt (Lensmand paa Landskrone Slot 1591—1602), var gift med Elisabeth Gyldenstjerne, en Datter af Henrik Gyldenstjerne til Aagaard og Tyge Brahes Søster Elisabeth Brahe. (Jvf. Historiske Efterretninger om Adelsfamilien Rosensparre, af F. R. Friis, S. 20—21).

27.

1600, 22. Marts. Brev fra Tyge Brahe til Eske Bille.

Minn gandske wenlig hilsen nu och allthiid forsend med Vor Herre. Kierre Eske Bilde och kierre broder, gud almechtigste beuare dig nu och allthiid Naadelligen och Vell fran allt ont; Och nest megen tacksigelsse for all hulhet och gode, som du mig Stedtze giort och beuist haffuer, huilket du skallt allthiid finde mig gandske god willig aff formuen att forskylde y hues maade ieg kan giørre Nogit, som dig till ærre och gode kan werre. Kierre Eske, bekom ieg din skriffuelsse med min Søn Tyge, som kom hid hiem till mig igien lidet epther Nøtaarsdag, Och formercker først derudaff, att disse gode Willkord, som Vor Herre haffuer forsønid mig med her hoss Røm. Key. May., haffuer well behagit dig och mine andre Wenner derudj Landet. Althing er gudskeloff y samme Wesen epther som ieg y min Skriffuelsse [med min Søn][1] da formeldit, och haabis, att det

[1] Overstreget.

endnu kan bliffue bedre, Gud giffue widre lecke och benedidelsse. Keyseren haffuer icke verrid till Prag vdj itt halff Aar, men er wentendis did igien naar Paske er gangen. Her haffuer werrid so skrefuellige en thiid med Segdom y forganget Aar, saa hans May. torde icke bliffue vdj Slotid till Prag, och ieg wår epther hanss May. Naadigst beuilling dragen hen paa itt andit aff hanss May. huss, ved Naffn Girsitz, paa 6 eller 7 Vgers thiid att giøre, och skreff dig till der fra y Nouemb. Maanid, huilkit mit breff ieg forseer mig till, att du siden haffuer bekommit, horvdj ieg formener mig att haffue Suarid till en Part aff det, som din skriffuelsse nu formelder, som tillbage war. Jeg formercker, att min Søn Tyge haffuer bekommit alle mine Instrumenter der vd aff Landit, och att die nu erre till Lybch(!) eller Hamburgk, Och forhaabis med første Mueligbed att bekomme dennom hidt op till mig formedelst Elbstromen, epthersom Key. May. i forgangit Aar haffuer naadigst skreffuet die Herrer vdj Hamburgk till derom; die andre, som ieg haffde vd med mig, erre endnu mesten Parten till Magdeburgk, med en stor hoff aff mit andit gotz. Die Herrer aff Magdeburgk fant paa itt Juristisk Vdloff, att die icke skulle lade føre det alltsammen hid for Wintern paa deris Bekostning, epthersom hanss May. haffde ocsesaa thuenne gange skreffuit dennom till derudom. Nu giorde die det gierne, dersom die motte, Menss hans May. tog dett so hart till Mestecke, att die tillforn weirede dennom derudj, att han nu inted will haffue det giort aff dennom, Menss haffuer skreffuit Dommherrene y Magdeburgss Kapitell till derom, huilke gierne wille epterkom[me] hans May. Naadigst begering, som die och goduilligen hauffue det tillbøid. [Saa att ieg][1] Forhaabis

[1] Overstreget.

derfor, att bekomme det hid med det første, paa deris bekaastning.

Die 7 hundrid thaller, som du haffde forskaffet till mig, bekom ieg icke førend nogit før forgangen Jiull, saa lenge haffde die werrid paa weien eblantt kiøbmennen.

See till att du kanst faa stillid Fru Citzelle Orne[1] till fridss huess hoffuid Stollen bellanger; Rentten tør du selt(!) inted ved att giffue hinder; ieg Vill før haffue en Dom der paa, och formener ieg endnu, att hinder bør att Stande mig till Rette for die 5 Hundrid thaller, som Jomfru Jehanne och mig var imellom, eptherdj ieg er icke anderledis fornøit derudj, end med det breff, hun gaff mig, som du haffuer; haffde ieg vist, att Citzelle Orne icke wille laade sig nøye dermed, da [ha]fde ieg vell bekommit anden følist aff J. Jehanne der for, ey heller haffuer ieg vist tillforn aff Herristing Dom, Citzelle haffuer forhuervid; lader mig icke heller Nøye dermed; thi ieg formenner, att dett ganger icke mig Saa mogit an som Medarffuene indbørdis, huilke derudi haffde beuilliget och samtøckt mig Wuedendis, ey heller befindes y Raadsentz contract nocsom med alle sin omstend der att werre indført; menss kan hun visse Nogen quitantze aff Jomfru Jehanne vdj sehr, att hun quiterer hinder for die Penge, mig var beuillid, kan ieg Vell lade mig Nøye dermedt. Haffde det so werit, da haffde Jomfru Jehanne vell ladit mig vist dett y hindis leffuendis liff och tagid Citzillis Handsskrifft aff mig Vdigien, och y andre moder stillid mig tillfridz, Saa att ieg deraff kunde haffue betallt Citzille die 5 hundrid thaller, menss eptherdj bode hun och Frerich[2] tagde stille dermed, och inted kreffuid mig dennom all den Stund Frederich leffte, wiste ieg derfor

---

[1] Urne. [2] Vistnok Frederik Hobe; see Anm. S. 55.

icke andit end die lod dennom Nøye medt att quitte samme Sum emod Citzillis handskrifft, [som ieg haffuer bekommid aff Jomfru Jehanne][1]. Jeg beder dig gierne, att du wilde talle flittelligen med Axell Gyldenstiern herudom, huad gode raad han giffuer, att ieg icke skall ske for kortt y nogen maade, Och dersom ieg ingenlunde kune faa min Opretning y de Penge, som ieg war S. Albritt skyldig, om ieg icke da kunde erlange det hoss J. Jehannes Arffuinge, saa at ieg kunde bekomme tillbørlig Vederlag vdjgien for saadan skade. Dersom dig ocsaa gott sønis att werre, daa kunde man tage Wenner[2] paa begge sider, som skilde Citzelle och mig ad herudom. Det breff, du formelder du haffde ladit min Søn seet, som ieg Skulle haffue skreffuit Citzelle till herom, Vnder min egen hon, motte ieg gierne wijde horledis det løder, och nor det er daterit; kandske det er sked førend ieg fick hinders breff aff J. Jehanne; om saa er, da er der got att suare till, ieg Ved Vell, att ieg Ville hafft Pengene aff J. Jehanne att bethalle Citzelle med, for hun manid mig nogid epther gud haffde kaldit Albrit Ochse, Och da haffuer ieg vden thuiffuel skreffuit hinder saadant it breff till; Menss siden ieg fick det andit aff Jomfru Jehanne att sette der imod, haffuer hun neppe bekommit saadan besken aff mig; Menss ieg haffuer Vden thuill skreffuid hinder det samme till, som ieg nu stor paa, dersom hun ellers wille lade saadanne breffue komme frem. Giør well och send mig en Copi aff mit breff, Som du formelder om, Saa vill ieg lade dig wijde wijder besken derpaa, epthersom ieg mig kan erindre. Jeg haffde achtid mig did ind till Herredagene nu vdj Aar, Menss ieg formercker aff din skriffuelsse, att man er icke wiss paa om der bliffuer nogen Herredage vdj dette

[1] Overstreget. [2] Vidner.

Aar, eptherdj den siste stod saa langt vd paa Aarid. Dertillmed kan ieg icke fo forloff aff Røm. Kay. May. y dette første Aar [siden ieg er komen hid][1] att drage so langt her fran, eyheller er min handell endnu her nochsom anrettid, Saa ieg haffuer en Stor part vd paa sommeren att giørre dermed; Menss dersom alltingest ganger well till, achter ieg, nest gudz hielp, thill den anden Herredag y det Nestkommendis Aar att komme did ind och thalle med mine Slegt och Wenner och Vdrette mine bestillinger, epthersom behoff giøris; forseer mig till, ad ieg da will bekomme forloff aff hans May. paa en otte eller 10 Vgers thiid att giørre. Det, du sagde till min Søn Tyge, haffuer ieg Slet ingen fare for, thi om saa skede, horthill man dog ingen rett haffuer, bleff der Vell den, som tog mig y forsuar, och lod mig ingen Vrett Vederfaris, eller ramte det paa en anden Mode vdigien, om die ville giøre nogen geuald, och ieg achter att haffue saadan breffue med mig, naar gud vill ieg kommer, att Man Vell skall betencke sig huad Man giør. Haffuer Nogen mig nogit till att thalle, da giør sig det for Vpartiske Dommer, saa skulle die vel bekomme suar. Jeg achter endnu att haffue nogen aff mine Penge Vdigien, Som ieg Sette derudi Landit, och mente att skulle haffue hafft anden tack och vederlag derfor igien, end som sked er; menss allthing haffuer sin thiid, der tør engang bliffue raad til Wraad.

Du skallt haffue tack, att du wille forskaffe die Rentte Penge till Lantheholsten, huilket ieg forseer mig, att werre sked. Och som du giør fortrøstning, att ville fli mig mit hoffuid breff vdigien, Som Stor Vdj Lantheholsten, paa det ieg dermed kunde opkreffue och igien bekomme die Penge, ieg haffuer Stoendiss y Lanthe-

[1] Overstreget.

meckelburg, So giør du mig dermed en Sønderlige thienist, och forlader mig wisselligen dertill, att du det Vdrettennis vorder; thi mig ligger Storligen macht derpaa; ieg Sender dig herhos epther din begering Copier aff begge breffuene, bade horledis det, som ieg haffuer bekommit y Lanthemeckelburg och ochsaa det, som ieg haffuer Vdgiffuit y Lantheholsten, løder, hort du kanst wijde dig epther ad rette. Och lad so strax sige Pengene op Vdj Lanthemeckelburg, paa det att ieg kan bekomme dennom Vdj thiide; ieg achter med gudz hielp att giørre mig bedre gaffn med dennom herudj Landit, epthersom ieg thillforn haffuer skreffuit dig besken till der om. Och skreff ieg dig ocsaa siste gang till fra det forbemelte Keyserenss hus Girtzis[1], Vdj hues mode ieg mente, att du kunde bekomme samme Sum Penge att løsse breffuid ind y Lantheholsten med, bode aff die, ieg haffuer Stoendis hos Axell Gyldenstiern, Som han haffuer wist atter igien loffuit, att ieg skall bekomme till Omslagid, och ieg paa Nø haffuer skreffuet hanom till derom, huilket breff ieg sender dig herhos, att du hannom det med første leylighed kan forskaffue; kan du och tage dertill huad du kanst fo for min gaar y Kiøbenhaffn och hues andit, du weest som mig kan tilkomme; och hues der bliffuer thilloffuers[2], som man icke so snart kan affsted komme, will ieg forrente y Lantheholsten, och giffue 6 aff hundrid, som nu der sedwonligt er; du forskaffuer mig well nogen wisse forloffuerer, huilke ieg vill holde skadisløss vdj alle mode.

Som du skriffuer mig om min Stott, du haffuer ladit ført offuer till Skonne, och icke enda viste horledis den kunde bliffue sold, So vill ieg lade dig selffuer rode,

---

[1] Girsitz, udtales Jirsitz.

[2] Der maa være ment: hvad der endda kommer til at mangle.

bode for saadant och andit; thi ieg thuil inted paa, att du io berammer det gaffnligen och well. Die heste, du haffuer forskaffid mig, skallt du haffue tack for, endog die erre vell døre; man bekomer bedre kiøb paa heste her vdj Landit; menss ieg lader mig dog gierne Nøye med hues du giør. Den ene, som du bekom aff Oluff Bilde, till mig selff, behager mig Vell; han so Nogit illde Vd dett første Gang, han var kommen hid, och haffde forlorid sitt trau paa Weien; Menss han kommer sig nu igien bade paa hulden och trauvid. Jed vill beholde den for mig sielff att Riide Paa Vdj Prag och Andenstes, Saa ingen skall lettelligen bekomme [den] aff mig, som du ocsaa raader; och skalt du haffue megen tack for den smocke lille Kuschwogen, som du forærid mig. Huess foller, der er paa Huæn igien, som mig tilkommer, kanst du giør[e] aff huad dig selff løster, dog so ieg heller, att du forhandlid dennom hoss andre end hoss bønderne der paa Landit. Anlangendis die fiske paa Huæn, som ieg wille haffue insaltid, beretter Tyge for mig, att han haffuer ladit indsaltid deraf ved 14 Tønner; jeg haffde forment mange fler der att bekomme; Mens du lader Vell tillsee bode med det och andit, saa att allting ganger lidelligen och Vell till, Och att der bliffuer sett smo ley igien aff Karper och anden smaa fisk y die største fiske wan och hor ellers behoff gióris.

Dauid Pedersønss Regenskab och hues dett angaar, kan ieg icke nu forskaffue dig; thi det er blant mit andit gotz, som foruaris till Magdeburg. Menss du fanger Vell dog Raad till hannom, epthersom du Vden ad Ved besken om hans Handell. Er ocsaa Diderich Farrers Quindis Regenskab der hoss det andit, so att ieg ey heller kan sende dig det, du vest vell selff horledis det var Raderid och forfalskid, horudaff det er nochsom att forstaa hor gott det andit var, naar hun haffuer giort

klart for nogen læster Rug och Bech, som hun y Nogle Aar haffde y hinders foruaring, och feillede alltid 4 eller 5 skepper paa huer Pun, naar det kom till Huæn, so Vill ieg først Suare till hinders selff dictede Regenskab. Hun kan wiisse hinders Quitantze paa Samme Rug och Buch, och hun wed well, att ieg giørde hinders Man y hanss leffuendis liff icke Ringe Mangell derudj, Som Skede med all billighed, och ieg dog. ingen oprettning haffuer siden[1] bekom[met] vdigien etc.

Jeg ved Præsten paa Huæn slett inted till Ville, enten med Smeden, som ieg lod bøgge der for mine egne Penge, eller y andre Moder; thi han inted saadant haffuer forskylt aff mig; skulle han lønnis epther sin forskyldning, da skulle Man anderledis handle med hannom; eyheller er han kommen did ing[2] med min Ville och Samtøcke. Som borde fornemlig att Raade derfore. Haffuer Dauid Pedersøn giort der Nogit Vdj, da er det mig Vuendes[3]). Morten Deyn siger dig Vell beskening, horledis samme Prest haffuer beted sig imod mig, siden han kom der, om han ellers Vill Rett Vd dermed. Prestegaaren lod bønderne selff forfalle, och stall bort en Stor part deraff, imod mit forbod, som Suen Trussen Vell Ved, om han ellers vill bestaa sanden; och ieg Vntte Presten en anden Plass, som ieg selff haffde kiøbt, och hialp till att lade bøge, och skulle Vell haffue bleffuit bedre fuldkommit, haffde ieg icke bleffuit foraarsagit att drage derfran.

Att Ladegaarden forfaller och att sloted bliffuer ocsesaa brøstfeldig, ved ieg icke andit att Suare dig till, end som ieg tillforn haffuer skreffuit, att ieg icke er tilsindz att giørre der nogen ødermere bekostning paa; det er alt

---

[1] Ordene „haffuer siden“ ere senere tilføiede.
[2] Skal formodentlig betyde: ind.
[3] Feilskrevet for vuedendes, uafvidende.

formøgit, som sked er tillforn; haffde ieg die Penge Vdigien, da skulle die neppe bliffue mere so ilde sted.

Kierre Eske, som du formelder y dine Postscriptis, siden du va[r]st igen kommen till Kiøbenhaffn, om min gaar der y bøen, att du kanst icke bekomme offuer 15 hundrid thaller derfor aff die Frower, So koster hand mig aff begøndelsen att lade bøgge offuer die 2 thussend, foruden Plassen och die andre huss, der Stod tillforn, och lod ieg forbedre och wiidre bekoste derpaa, Nogit førend ieg drog aff Landit, for thussend thaller y det minste, som Michel Wibe en Stor part ved besken om. Den klocke, der henger y den lille Spir, ieg lod giørre offuer Karnappit, ville ieg, att du med det første lod Nedertage och sent til Lybch (!) til Jochum Buch; thi den hører till Seieruerkid, som er i Lybch, So ieg vill dog icke, att hun skall bliffue der, Menss ieg wed her anderledis att bringe den till Nøtte. Som ieg och formercker, att itt aff mine Seieruerch, Som wiser Minuterne, bleff ochsaa tillbage paa Huæn, Huilket Tyge bereter, att du haffuer lont Jørgen Brockenhus, att lade giørre itt andit epther, Ville ieg ocsaa gierne haffue det igien; thi ieg haffuer det her ibehoff vdi min Obseruation, om ieg haffde endskønt flere saadanne; du kanst lade en Seyermager packke det sammen vdj en lille firkantt kiste och Sende det ocsesaa till Lybch till Jochum Buch; thi ieg tencker vell, att Jørgen Brochenhus haffuer nu vel brugt det saa Møyet han haffuer ybehoff. Menss dersom han kan icke fo itt andit der giort, och ville gierne beholle det, daa maa du lade hannom haffue det; thi han er min gode Wen och tør vndertiden sige sanningen for min skyld. Jeg so selff gierne, att han wille lade giøre sig nogen Instrumenter, och dermed obseruere nogit dervdi Landit, epthersom han sagde till Tyge sig att wille giørre, och naar ieg for att wide, att det er

hans Allffwer, will ieg skriffue hanom en Instruction, huad huert Aar y besøndellighed er att obseruere. Om die Andre, som inted forstaar sig paa Saadant, ville verre Sposk derudoffuer, skall han inted paasse derpaa, eyheller suare dennom nogit dertill. Kunne han engang komme hid vd till mig, da wille ieg vell paa en kort thiid so rette hannom an derudj, att han skulle kende sig gott deraff, och siden dis lettere och løcckelliger gange om dermed, huilket du kanst sige hannom paa mine Wegne, naar du kommer y taal med hannom. Jeg lader ocsaa paa attskillige Steder vdj Tydskland, formedelst dennom, som haffuer løst dertill, rette saadant an. Och er der nogen aff die fornemme Herrer vdj Prag, som allerede haffuer ladet giort sig nogen Instrumenter, epther de, som ieg haffuer hid med mig, och wille der lade obseruere dermedt, och haffuer Keyserlige May. selff Nogen vdj forraad och achter flere att lade giørre epther nogen aff mine, nor die alle ankommer, huilke hans May. will haffue paa Slotid vdj Prag, for sig selff och huem han dertil vdj Sønderlighed vill bruge; thi hans May. haffuer stor løst och behagellighed till saadant. Och er och tilsindz strax epther Paaske att sende sin fornembste Vrmacher hid till mig, som er en sønderlig Kønstler, huilcken hoss mig Skall forfare Allehonne, som der tillhører, och siden giørre saadant for hanss May.

Kierre Eske och kierre broder, fortenck mig icke, att ieg saa thitt bemøder dig med min handell, ieg haffuer ingen anden derudj Landit, som will haffue saa møgen Wmag for mig; der som ieg vdi nogen Mode kan tienne dig Vdigien, skall du finde mig mere end Villig dertill; och vill hermed nu och allthiid haffue dig gud allmechtigste befallit; han beuar[e] dig fran Allt, dig kan werre Skadelligt enten till sæll eller liff; giør well och sig din kierre fader och Moder med alle andre Voris gode Wenner

mange gode Netter paa mine Wegne. Daterit vdj Lanthebemen, paa det keyserlige Slott Benatky, den 22 dag. Martij Anno 1600.

Concept i Autografsamlingen i Univ. Bibl. i Basel (Vol. 35, fol. 56—63). Den har adskillige Forandringer og Tilføielser; saaledes er det lange Stykke, fra „Menss dersom han kan“, til „giørre saadant for hanss May.“ (S. 105 Lin. 8 f. n. — S. 106 L. 10 f. n.) senere tilføiet. — Jørgen Brokkenhus skrev sig til Vollerslev, en nu forsvunden Herregaard i Steenløse Sogn i Fyen; han var senere Lensmand paa Halsnø Kloster i Norge 1606--1634.

28.

1600. 22. Marts. Brev fra Tyge Brahe til Kirstine Lindenov.

Min gandske wenlig Hilsen nu och allthiid forsend med Vor Herre. Kierre Fru Chirstine och kierre Modersøster, Gud allmechtigste beware eder Naadelligen och well fran allt ont; Och nest megen tacksigelsse for Allt bevist gode, huilket vdigien att forskylde ieg stedtze vill findis aff formuen willig. Giffuer ieg eder gandske wenligen thilkiende, att eders skriffuelsse er mig thillhende kommen med min Søn Thyge, Och derhos thuende breffue fra eder och eders Datter. Jomfru Elisabet, till eders Søn Clauss. Saa kan ieg eder wenligen icke forholde, att samme eders Søn er icke nu her hoss mig, mens der han haffde werrit her wed it fierring Aar, bleff hand tillsindz att wille drage ind vdj Franckerig, der att lerre sprockit, eptherdi han fornam, att samme sprock war nu icke saa møgit bruelligt vdj Keyserens gaar som thillforn, epterdi die thaller nu mest der Italiensch och Spansch, foruden Tydsk och Bemisch, och kom imod forgangen Jeullethiid en dansk Magister till mig, Ved naffn Mester Niels Hammer, som thillforn haffde werrit y

Franckerig och kunde sprogit och viste der leyligheden, hannom thog han did ind med sig, huilket mig och søntiss gott att werre, paa det han icke skulde wandre allene; thi den Dreng, han tog med sig aff Danmarck, bleff befengt och døde aff Pestelensse, førend man rett af wiiste; thi herr war en megit skrøffuellige thiid y forgangen Aar, och ieg haffde Omhu noch for Clauss, for hand icke wille ware sig well, Saa att han och icke achtede huad drengen skade, och mente att det haffde ingen Nød, intill det war forsent och slet vde med hannom; Siiden bleff samme drengs lig her nere vdj bøen hede[r]llig begraffuit, och bleff mine folck so forferrit, att ieg fick strax att føre dennom hen paa itt andit aff Keyserens Slott, ved 3 mill herfra liggendis, och Clauss fulde med oss, hor wij warre thillsammen ved 7 Vger. siden emod ieg achtid att drage hid vdigien, thog Clauss sig den Reyse for, som sagt er, helst for han fornam, att Keysern war icke snart ventendis till Prag Vdigien, som var dragen der fran for bemelte farlig Søgdom Skyld, thill en fast stad, som kaldis Pilsen, 10 Mille derfran liggendis, hor hanss May. endnu er, och neppe kommer till Prag førend epther Paaske. Jeg var tillsindz att wille haffue flid Clauss en god thieniste vdj Keyserens gaar, Menss der han fornam, att der holtz saa stor Pracht och offuerflødighed, att mange therrit vell mehre end deris besolding kunde beløffue, som och well andensteds Skier, och for dett fransøsiske sprock, som sagt er, nu icke der var sønderlig gengse, løstid hannom heller att drage ind vdj Franckerig, hor hand och Nogenstund thillforn haffde werrit, och den forneunte Magister, som fuldis med hannom, loffuit mig med hon och Mund, so frembt han Vilde haffue nogen thiid got enten aff mig eller nogen anden aff Clausis Slecht eller Venner, att han wille tage flittellig Vare paa hannom och werre hannom huld och tro

y Allemaade, som ieg och ingen Thuill paa haffuer, att han io det flittelligen giørendis vorder.

Anlangendis die forbemelte breffue, som Clauss Skulle haffue, huilke ankom nogit epther hand var affdragen, will ieg foruare [samme] thill gud vill ieg kan faa att wijde paa huad sted han er y Franckerig att finde, och mig kan stedis wiss bod till hannom; huess det icke inden Pinsdag eller S. Hans dag ske kan, will ieg forbrenne begge breffuene, saa att ingen skall fo dennom att see eller læse. Eder steder Snarer end mig bod fra Danmarck thillskuiss[1] nu vdj angaendis Sommer ind y Franckerig, Naar y kan thillforn fo at wijde hor Clauss er der att finde, som ieg tencker well, att hand skriffuer eder till med første mulighed. Gud beuare hannom och eders andre børn fra all vløcke. Och hues ieg kan giørre, som nogen aff dennom till gode och forfremmelsse kan werne, Skulle y ingen tuill paa haffue, att ieg det io heller end gierne giørre will.

Huess min thilstand och Vilkorer vdj disse Lande angaar, tencker ieg vell, att y haffuer fornummitt aff huis ieg skreff min søster Sophi sistegang till derudom, och er Allthingest, gud ske loff, y en god Wesen, forhobis att det kan herepther endnu bliffue bedre, saa att mig formedelst gudz Naade och forsøn ingenlunde fortrøder, att ieg med mine er Vddragen aff Danmarck, wille kun, att det haffde lenge tillforn sked; der er och got andenstes y werden att werre, Naar man kan kun tro det och befalle gud Allting.

Kierre Modersøster, vill ieg nu icke lenger opholde eder med denne Skriffuelse, menss nu och Allthiid haffue eder med allt, huess y vell ville, Gud Allmechtigste befalit. Giører vell och siger eders Dater, Jomfru Elisabet, mange

---

[1] Formodentlig tilskibs.

gode Netter paa mine Vegne. Daterit paa det keyserlige Slot Benatick den 22 Martij epther denne Nø Still Anno 1600.

Concept i Autografsamlingen i Univ. Bibl: i Basel (Vol. 35, fol. 64—65). Underskrift eller Udskrift findes ikke. — Kirstine Lindenov, som Tyge Brahe mindre rigtigt kalder sin „Modersøster“, var Enke efter hans Morbroder Steen Bille til Vandaas, der var død den 5. Januar 1586.

29.

1600, 22. Marts. Brev fra Tyge Brahe til Hans Tauchman.

Mein freundliche gruess mit Wunschung alles guttes zuuor. Erbar vnd vornehmer Hans Tauchman, inbesonder gutter freund. Eur schreiben, den letzten Decemb. forgangen Jahr datirt, hab ich mit meinem Son Tychonj wohll emptfangen, Vnd wie Ihr da ein formeldet, dass Ihr dem selbigen meinen Son die 20 thaller, so dem Brandenburgiske Mathematico [Johannis][1] Mullero deputirt, solltet haben fölgen lassen. So bericht er, dass Ihr dass selbige woll habt thun willen, aber Ehr hette es nicht begehrt, das es also ist nachgeblieben, seithero Eur brieff ist geschrieben worden. Ich hab auch bishero nichs vornummen von demselben Mathematico Mullero, Weiss auch nicht, ob er zu kommen gesint oder nicht. Könnet Ihr derowegen vom selbigen gelt nehmen, wass Ihr für mihr aussgelegt für botte lohn vnd brieffe, das Vbrige behalten biss auf seiner Ankombst oder weitteren bescheidt. Last mich auch wissen, ob da kein brieffue sein ankommen von Lubech vnd Hamburgk oder auch von Wittenbergk;

---

[1] Overstreget.

mich wundert dass Eur Schwager vnd mein gutter freundt M. Jostelius mihr in so lange Zeitt n'chts zuschreibt, vnd kain beskeid lest bekommen, woruon ich ihmme zuuor habe zugeschreiben, verstendigt mich derowegen wie Ihme gehet, vnd ob er wiederumb sich freien will. Ich will in diese tage wieder ein schreibent lassen ahn ihme abgehen, Vnd so bald er da auff antwortet, so verschicket dem brieff gen Prag an dem Vbersten Postmeister, so wehrd ich den wohll bekommen. Vnd thu euch hiemit sambt Euer liebe haussfraune, die von mihr vnd von meinen haussfrauwen folck soll freundlich gegrussen sein, in gott dess Allmechtigen befellen. Datirt auff dem keyserligen Slottz Benattky ihn Lanth zu Behemen den 22 thag Martij Anno 1600.

Concept med nogle Rettelser, i Autografsamlingen i Univ. Bibl. i Basel (Vol. 35 fol. 66).

30.

1600, 23. Marts. Brev fra Tyge Brahe til Peder Brahe.

Min gandske wenlig hilsen nu och Allthiid forsend med Vor Herre. Kierre Peder Brade, frenne[1] och sønderlig gode ven, gud allmechtigste beuare dig Naadelligen och well fran allt ont, Och tacker ieg dig ganske gierne for Allt beuist gode, for huess Vdigien att forskylde ieg Stedze Vill findis aff formuen willig y hues mode, ieg kand giøre nogit, som du kanst haffue ære och gode aff. Kierre Peder, ieg kunde icke lade att skriffue dig till, eptherdj mig stedis nu bod did ind y landit, huilket ieg och siste gang wille haffue giort, der ieg sende min søn Tyge der ind; Menss det bleff eptherlat, for ieg haffde

[1] Der har først staaet: Broder.

saa megit andit att thage ware, att ieg icke fick stunder der till, bedendis dig gierne, att du mig der udj icke ville fortencke, det bleff icke lat aff nogen on Ville; Och ieg Vill nest gudz hielp rette det op igien; gior du ocsaa vell och skriff mig till naar her ganger bod imellum, horledis dig och dine lider, Och huess du Vest, som mig angaaer och behaffuer att wijde. Jeg haffuer Sport, att du skulle haffue mist tho aff dine Søner, huilket mig gior ont; Menss du for att haffue gedult med gudz ville; hand spare och beuare dine andre børn, du haffuer igien, Och Vnde dennom att formeris y Gudfrechtighed, Død[1] och fromhed, med all locke och welsignelsse. Kierre Peder, ieg tuill inted paa, att du io haffuer fornummit mine Villkord och thillstand y denne landz eyn, der for[te] min son var der inde y Landit; Achter icke der for fornøden, det nu ødermere att repetere. Alltingest er endnu, gudskeloff, y samme Vesen, och forhaabis, att det herepther enda kan bliffue bedre, Saa att det ingenlunde fortrøder mig, att ieg er dragen aff mitt ferneland, her att bo; och som du vdentuiffell endnu dragis till minde huad ieg suarede der det bleff sagt om den, som lod sig høre, att hand paste inted paa hor ieg var, ieg motto drage hort och nor mig løstid, vdj so maade, att ieg sagde, wii warre dissbedre att skille ad, nor somme inted holt mig, och somme haffde ingen løst att bliffue, och att ieg yndskede, att det kun ellers kunde go den samme vell, han skulle herepther ingen wmag eller besuering haffue aff mig, huilket ieg tilldis vdj trø Aar haffuer holt, och achter ødermehre nest gudz hielp att hole; huad Ere Mand haffuer lagt ind dermed vdj fremmede land, att Man icke kunde tolle mig derudj Riget, och lod mig so lettelligen komme bort, begier ieg inted

[1] Sic; ɔ: Dyd.

att thalle om; det giør mig selff ont for mit ferneland skyld, att saadant skall Sigis och Vdspredis, eptherdi der er mange gode och oprechtige fornemme folck, der er udj, som inted kan derudom, Menss vden tuill sadan fortrøder; huad hende skall, det skicker sig selff. Naar du skriffuer mig till, da giør vel och lad mig vijde horledis Allthingest ganger till der vdj Landit, Och om nogle aff dine Døtre erre gifft eller festemø, och hor dine sønner nu erre, gud beuare dennom vell fran allt ont, och vnde dig att haffue glæde aff dennom; den same gode Gud vill ieg haffue dig med all løcke och Velfert befallit; giør well och sig J. Doritte Gøe och din Søster Sophi mange gode Netter paa mine Vegne. Daterit paa det keyserlige Slot Benatick y Lanthebehmen den 23 Martij stylo nouo Anni 1600.

Concept i Autografsamlingen i Univ. Bibl. i Basel (Vol. 35 fol. 67-68. — Peder Brahe til Krogholm, som Brevet er tilskrevet, havde været gift med Margrethe Gøie, der var død 11. April 1594, og med hvem han havde faaet Gaarden Krenkerup (det nuværende Hardenberg) i Lolland; hun var Søster til den Jomfru Dorthe Gøie, der nævnes i Brevet. (Jvf. Hist. topogr. Efterretninger om Musse Herred i Laaland, af F. R. Friis, S. 141).

31.

1600 (Marts?). Brev fra Tyge Brahe til Simon von Petkum.

Mein freundtlichen grues mit wunschung alles gutts zuuor, Erbar vnd fürnemer Symon von Petkum, inbesonders gutter freundt, Eur schreiben, datirt zu Hamburgk den 12 Februarij diesen Jahrs, hab ich bekommen, vnd daneben die beide von Magistro Dauide Fabricio vnnd Herrn Ritherhausen zu Brehmen. Was nun anlanget die brieffe an mir hero zu bestellen, gilt es mir gleich, ob

ihr sie gehn Leipzig vnd von dannen auff Dressden an mein Wirt, oder auch auff Nurrenbergk vnd von dannen hieher, oder auff Pragh ahn Herrn Doctor Heller, auff die kleine Zeitte vonhafftig, dirigirt, so werde ich sie wohl bekommen, so ferne ihr nicht gelegenheit habt, von dannen dieselbige brieffue an mir directe zuschicken.

Der Her Burgmeister Vincentius Mullerus schreibt, das Ihre Key. May. ahn die Herren von Hamburgk gethanes schreiben, Ihnen noch nicht geliebert sey, aber wen das gescheen vnd er daraus vernummen, was Ihr May. von meinet wegen Allergnedigst begerren thutt, will ehr so vill ihme ihmmer meuglig, helffen, die sache Promouiren, Worfür ich mich gegen ihme thu bedancken, Vnd hab ihme selbst weitern bescheid dauon zugeschrieben, welchen brieff ihr ihme von meinet wegen könnet vberantwortten. Das die selbige literæ Cæsareæ noch nicht alda den Herrn sein vberliebert, kan ich gedencken, das die Vhrsache sey, das mein Factor zu Lübeck, Jochum Boch, denselbigen brieff bej sich behelt, bis er die Instrumenten neben dem andern gutt gehn Hamburgk schicke, vnd wan das mitler weill nicht geschehen ist, So wirt ehr es balt thun, Wovon ich ime auch gechrieben hab, welchen brieff ihr alssbalt könnet zu ihm schicken. Vnd so balt die Instrumenten vnd das ander gutt, so ich zu Lübech hab, gehn Hamburg ist ankommen, so bitt ich freundtlich Ihr wollet bei den Herren alda solicitirern (sic), das sie wollen die furordnung thun, das man kuntte schiffe da zu bekommen, das es alles sambt was ihr alda habt, so Vhnverkaufft ist, köntte Ihr Key. May. zum gnedigsten gefallen hir auff in Behemen gefurt werden, vnd so die Herren wollen ein von ihren eygenen Diener dabey haben, der auff köntte sehen, das alle Ding richtig zuginge, wehre es mir sehr angenem, vnd so sie Mülstein oder Andern wahren, welche alhie

leichter alss da bey euch zubekommen, wieder hin ab füren zu lassen gesint, auff das die schiff nicht ledich zu hauss kemen, köntte derselbige auch darauf auffsehn haben, vnd ich wollte auch gehrn meuglichen fleiss anwenden, das solchs mit dem ehesten vnd mit Vortheill ausgericht werde etc. Vnd wie wohl Ihr meinet, das nutzlich kuntte sein, das ihr May. noch ein schreibent liess an den Erbarn Rath alda der sachen wegen abgehen, so achte ich es vhnvonnötten, dieweill das vorrige schreibent noch vürhanden oder villeigt nun schon vberliebert. Ich vorsiehe mich, das die Hern von Hamburgk werden sich wohl wissen gehorsamblich nach Ihr Key. May. ehrsten schreiben wissen zu richten; das es keines meheren bedarff, Vnd das sie keines Wegens thun werden wie die Magdeburger, ahn welchen Ihr Key. May. zuo mahl von meinet Wegen geschrieben, vnd sie gleichwohl subterfugia gefunden vnd die schuere Belegerung, so sie vor ein halb hundert Jahr gelitten, præsendirt, das sie solchs nicht thun köntten, Welchs Ihr May. hart hatt Verdrossen, vnd sie den Kop[f] darvber schüttelt, vnd zu Vhnwillen ausgenohmen. Die Rehtte waren auch gahr spötsch darüber, dass sie dürfften Ihr May. so ein ringes abslagen, Vnd hat einer von ihnen, welcher teglich mehr alss andere zu Ihr May. Zutritt hat, diesse formalia verba darzu gesagt: Wir hetten gemeint, die von Magdeburgk wehren Hoffleutte, nuhn vormercken wihr, dass sie Bauren sein, es kan wohl die Zeit kommen, das sie Ihr May. wiederumb bedarffen, Alsdan kan mahn wohl ein bessere vnd mehr glaublich Entschuldung vnd prætect finden, alss sie itzunder thun, das sie also repulsam bekommen. Hæc ille, audientibus quibusdam aliis, tum quoque meo sollicitatore, dixit, Vnd hat alssbalt Ihr May. gnedigst befolen, das ein ander brief wurde geschrieben ad Reuerendum Capitulum, Vnd die Ehrwerdige Dumb-

herren zu Magdæburgk, dass sie solchs Ihr May. zum gnedichsten gefallen thun wollen, welchs sie auch sich darzu gantz gehorsamlich erbotten. Vnd ich thu den brieff itzunder zu Ihnen verschicken, mallet jam Senatus Magdæburgensis, se id officii Cæsari non denegasse et nunc libenter, si liceret, obtemperaret, sed sero sapiunt Phryges, Cæsar etiam non vult amplius, ut per ipsos id fiat et potius opera Reuerendi Capituli, uti dictum. Wan etzliche brieffue von Heren Josepho Scaligero oder sunst auss Niederlant ankommen, oder bescheit von dem Ephemeridum Compilatore, so last mihr dieselbige mit ehester gelegenheit bekommen, Vnd sendet diesen beigelegten brieff ahn Magistrum Dauidem Fabricium nebenst dem andern ahn Heren Ritherhusium zu Brehmen; wehn derselbe den ahn Fabricium bekommet, so wirt er in wohl alssbalt gehen Resterhaffuen [1] vorschaffen. Ich vormercke auss des Heeren Davidis Fabrici schreibent, das so ehr einige gutte gelegenheit alhie köntte bekomen, das er nicht Vhngneigt wehre, alhie zu sein, Worauff ich im gutten bescheit geschrieben [habe] [2], wolte gehrn, das ehr eigentlich den brieff köntte bekommen, dan so es ihm also gefellig wehr, köntte ehr mit seiner frauwen vnd kinder vnd nöttichsten gerette hir mit schiffen von Hamburgk her auffkommen; Wnd was er dazu für nöttwendig Viaticum bedarff, köntt ihr ihm von meinet wegen vorstrecken, Vnd so ihr kains von meinen gehlt habt, da mit es wider kan erlegt werden, so will ich es euch zu Danck lassen wiederumb mit den leutten, so von Hamburgk hierauff komen, zustellen, Vnd geburlich Interesse davon geben, das ihr ohne schaden sollt sein.

Das ihr meiner lieben Schwester, Frau Sophia Brahe,

---

[1] D. Fabricius boede i Resterhaven i Øst-Friesland.

[2] Overstreget.

habt einen von meinen Kutsch wogen sambt deme, was dazu gehörig, nach ihren begehr folgen lassen, daran habt ihr recht gethan, vnd ich trage darahn kein missgefallen, es kumbt vmb so ein gering Ding nicht zuischen ihr und mihr, ich wolte ihr als meiner hertzlieben schwester viel ein grössers zugefallen geschehen lassen.

Was ihr von meinem übrigen gutt könnet alsbalt zu gelte machen, das thutt; aber dass Positiff vnd die kleine geschutz von Kupfer, Eissen oder wass sönsten metallisch ankombt, das schicket, hierauff nebenst dem, so von Lybch geschicket wird, darvnter auch thunnen [gutt wird sein][1], Vnd stellt es alles, es sei was es wolle, auff ein klar register, dass ich richtigen bescheid davon wisse. Schreibt mihr auch zu, wie lang mein Schwester ist alda zu Wandesbech gewessen, vnd wo sie dannen hin gezogen, dan ich kan nicht glauben, dass sie noch alda sey; sönsten hette ich ihr wohl geschrieben. Last mihr auch wissen, ob Erich Lange ist zu Hamburgk gewesen, vnd wie es mit seinen sachen stehet, Vnd woh er itzunder sein Wohnung hat; wan ehr alda in die naheit ist, Vnd mihr etwas schreiben will, so könt ihr mihr dasselbe zuschicken.

Was ahnlanget das die Frau Stathalterin euch geschrieben hat von den 5000 thallern, wan sie dieselbige solten gewertigk sein, so ist es an dehm, das mein gutter freundt vnd Blutsvorwanter ihn Dennemark, Eske Bilde, solte von meinet wegen dasselbige gelt in vorgangen Vmbslag erleget haben, Vnd meinen brieff wieder gefodert; Aber er hat nicht zeittlich genug bescheit davon kriegen können, sondern hat sich erbotten, zu nechstkumbstigen Vmbslag alles richtig zu machen, vnd ich vormeine, das ehr die 300 thaller zum interesse schon

[1] Overstreget.

erlegt hat. Von wegen meiner Vhnkostung, so ich ahm gebau vnd eissen werch zum Wandesbech gethan, vorsihe ich mich, das die Frau Stathalterinn mihr nicht lenger aufhalten wirt, vnd meinen schaden nicht begehren. Vnd dieweil sie ihren Sohn Bredo Wandesbech hatt abgehandelt, kan sie woll es selbst am besten richtig machen; will sie auch nicht die trallien vnd Eeissenwerch vnd wass ich sonst da hab machen lassen, behallten, vnd zahlen das, so zu vohr nicht davon bezalt ist worden, So könt Ihr es alles wiederumb wegk nehmen, vnd Alles das Eeissen wegen lassen vnd mit dem andern gutt hierauffschicken. Es sein auch noch etzliche schlossen, welche ich alda hab machen lassen, vnd zwo Kachellofen, nebenst anders, so ihr wohl wirt können erfaren, Vorsihe ich mich, das ihr in diesen vnd allen anderen werdet von meinet wegen thun was billig vnd recht sein kan, dasselbige vmb euch vnd den Eurigen wiederumb zu Vorschulden will ich stetz geflissen sein. Vnd thu Vnss hiemit semtlich in schutz des Allmechtigen befehlen.

Was ihr von meinet wegen zu Böttenlohn errleget oder sönsten das das gutt mit brettern vnd Mätten wohl worwahrt werde, oder in andern wegen beköstiget, sol euch zu danch wiederumb bezallt werden.

Concept i Autografsamlingen i Univ. Bibl. i Basel (Vol. 35 fol. 69-72).

32.

1600, 17. April. Brev fra Tyge Brahe til Fru Susanne, Thad. Hagecius' Hustru.

Meinen freundtlichen gruss mitt Wunschung alles guetten zuuor; Edele Vndt Vielthugendtsame Fraw Susanne, Ewer schreiben habe ich empfangen vndt daneben

die brieffe. so Dauidt Heidlern, euern schuldenern, angehen, vndt bin willens als baldt gen Lübeck meinem Factor alda, einem vornehmen Bürger, dess nahmen euch itzunder bekandt, zueschreiben, Vndt Vleissig zuuermahnen, dass er dazue thue, alles was ihm immer moglich sein kan, nach laut ewre Vollmacht, Vndt Ewern herren vndt euch dasselbe geldt einnehmen, Vndt werdt auss beyliegenden Zettel zuesehen haben, mitt was Worten ich solches Vonn ihm begehren will; wenn ich denn meinem bescheidt hierauf erlange, soll derselbe euch alsbaldt zuewissen gethan werden. Die Fraw wolle aber so wohl thun, vndt mihr Ihres herren Doctoris Thaddæi Zuestandt mitt furfallender gelegenheitt ferner wissen lassen. Der Allmechtige guetige Gott verleihe ihm helf vndt beystandt, denselben ich euch auch inn seinen schutz vndt schirm trewlich thue befehlen. Datum vff dem Kayss. Schloss Benatky den 17 Aprilis Anno 1600.

Postscripta.

Ferner, lieber Jochum Boch, gebe ich euch gantz freundtlich zuewissen. dass dess Edelen vndt Hochgelarten Herrn Doctoris Thaddæj Hagacij (mitt welchen ich bey 25 Jahren guete Freundtchafft vndt Correspondentz gehalten), haussfraw Susanna Haieckin etc., mihr diese verschienene Tage zugeschrieben. vndt nach dem gedachter ihr herr vndt hausswirt itziger Zeitt leyder, beyde vonn alters weegen (denn er ein Mann von 76 Jahren) vndt anderer zuefelliger schwacheitt sehr vnpasslich ist, so hat sie vonn seinet wegen begehret, dass ich Ihnen mitt gueten Raht vndt hulf erscheinen wolte, das sie konte bey einem, der alda zue Lübeck sein soll, mitt nahmen Dauidt Heidler, hundert gulden, so obgedachter Ihr herr ihm in bahren gelde geliehen, eingemahnet bekommen.

So habe ich ihr Vertrostung gethan, das ihr als meiner alda besonder guetter Freundt vndt Factor euer bestes daran thuen wurdet, wenn ihr die zugehorige brief vndt beweiss, nebenst einer richtigen Vollmacht bekomet; so hatt sie alsbaldt mihr solches alles zuegeschickt, wie ich denn euch hierneben dasselbe thun Vberlieffern, vnd ist Thaddæj vndt mein gantz vleissige bitt an euch, ihr wollet kein muhe vndt Vleiss sparen, dass diese Vornehme guete ehrliche leute kondten ohne weittern aufschub zue ihrer bezahlung kommen; man saget dasz derselbige Dauidt Heidler soll alda reich gefreyhet, vnd dess herren Stadthaubtmans aldo, eines vonn Brandensteins, tochter bekommen haben, Welches ich doch nicht baldt glaube. Wann ihm aber so wehre, kundte er der Heidler leichtlich ein solche geringe schuldt ablegen, oder wann das schon nicht ist, finde er doch wohl Raht, sein Brieff wieder einzulossen, vndt solch geldt zuebezahlen. Wo ferne er dasselbige nicht gutwillig thuen wirdt, werde ich verursacht, bey Römischer Kays. Maiestat, vnsern gnedigsten herrn, zue sollicitiren, vmb ein gnedigst schreiben an die herren Burgemeister vndt Raht zue Lubeck, das sie obgedachten herrn Thaddæum vndt seiner lieben haussfrawen zue Ihrer bezahlung helffen, vndt ernstlich dazue thuen, wass sich gehore, sintemaln ich den frommen, ehrlichen Mann Thaddæum als meinen guetten alten freundt, inn seiner Itzigen schwacheitt keines weges verlassen wil oder kan; Als dann wirdt Heidler nicht allein die Hauptsum, sondern alle interesse vndt schaden, so darauf konnen gerechnet werden, bezahlen mussen, vndt dafur zue recht stehen, dass er sein Zusage vndt brief nicht gehalten. wie einem ehrlichen Mann wohl anstehet, vor welchen ihr ihm inn gueter meinung warnen könnet, vnd wann ihr mihr vonn meinem

andern sachen wiederumb zueschreibt, so last mihr auch vonn diesen richtigen bescheidt wissen.

(Udskrift paa Brevet til Fru Susanne:) Der Edelen vndt Vielthugendtsamen Frawen Susannen Haieckin, geborner Mörlin etc. dess herrn D. Thaddæj Hagæcij ehlichen haussfrawen, meiner innsonders gonstigen vndt besondern freundin.

Brevet findes i Autografsamlingen i Univ. Bibl. i Basel, Vol. 35. Selve Brevet, fol. 106 r., er reenskrevet, men uden Underskrift; Udskriften er tilføiet øverst paa fol. 107 v., og Brevet til Jochum Bock er afskrevet fol. 106 v.—107 r. — Thaddæus Hagecius var født i Prag 1525 og døde sammesteds den 1. Sept. 1600 (Pelzel, Abbildungen böhmischer und mährischer Gelehrten und Künstler, III, 35 fg.).

33.

1600, 20. April. Brev fra Tyge Brahe til Ludolf Riddershusius.

S. P. Clarissime et eruditissime vir, amice mihi plurimum semper faciende. Literae tuae paulo post Solstitium hybernum superioris Anni ad me datae .praeterlapso nuperrimo hujus Aequinoctio mihi primum redditae sunt, quibus si per omnia nunc ita luculenter respondere, uti desiderares, non concedatur, tribuas id occupationum mearum moli; quae tamen otium utcunque admittit, brevibus exposita, sic habe. De Directionum administratione et rationibus, tum quoque distributione coeli, quae antea significavi, satis per se clara sunt, nec, etiamsi quam maxime vellem, ea exemplis illustrandi nunc suppetit oportunitas. Possunt vero secundum Eclipticam pariter Directiones fieri, non dissimiliter, juxta motum Solis diurnum, numerandae, nam et has subinde pondus habere animadverti. Debent autem Directiones institui

ad Horizontem ejus loci, in quo quis natus est, non autem ubi postea habitat; quia quilibet suum secum portat coelum suasque influentias, quocunque iverit. Octogonaria Thematum distributio ad hoc conducit, ut robur efficaciae Planetarum rectius pateat, siquidem dimidius angulus rectus sit inter Meridianum et Horizontem, post horum duorum limites, magni sunt roboris. Significata autem ex duodenaria Divisione, potius consueto Astrologorum more petenda. Transitus Saturni, quia tardigradus est, utplurimum vim habet, Martis autem minus: Tunc vero stimulantur effectus, cum in idem tempus similes profectiones coincidunt; impediuntur vero. si contrariae, et Directiones, quae generaliorem habent significationem, hic etiam augendo vel minuendo plurimum possunt. Si eodem tempore inciderint adversae et prosperae Directiones, seipsas fere elidunt et effectum boni malique imminuunt. Directiones, quae exitum naturalem vel violentem portendunt, variae se habent, nec ad certum aliquod genus restringi possunt; et oportet multa alia simul considerare, nec Stoicam necessitatem introducere. Geniturarum influxus fausti vel infelices vario modo mutari et transplantari possunt; ut non nimium iis sit indulgendum. Omnes autem rationes, quibus hoc efficitur, nimis longum foret enarrare. Neque etiam in omnes homines astra aequaliter influunt, sed quidam se reddunt eorum viribus magis obnoxios quam alii. Verum Deus, author Universi, omnia pro suo nutu moderatur. Atque haec ad quaestiones tuas pro tempore respondisse sufficiat.

Ad tempora et eventus Nativitatum, quas misisti, attendere et in eas disquirere nunc non vacat; imo etiamsi vacaret, non multum temporis talibus curis libenter tribuo, gravioribus et majoris momenti studiis potius addictus. Restitutionem motus Lunaris nunc communicare non possum, nondum enim typis edita est, uti neque in

caeteris Planetis desideriis tuis morem gerere. Conservantur adhuc libri mei et res, pro majori parte, Magdaeburgi; ubi advenerint, et opportunius otium nactus fuero, dabo operam, ut plenius in talibus gratificari queam. Literas adjunctas ad Dominum Davidem Fabricium absque omni interposita mora per certum hominem dirige; ejus enim interest, ut eas cito nanciscatur. Jamque vale, quodque pluribus nunc tecum non agam, candide excusatum habe. Dabantur ex Arce Caesarea Benatica, 5 milliaribus Praga distante, die 20 Aprilis Anni 1600, stylo recognito.

Originalbrevet (reenskrevet, med enkelte Rettelser, men uden Underskrift eller Udskrift) findes i Autografsamlingen i Univ. Bibl. i Basel (Vol. 35 fol. 109—10).

34.

1600, 22. April. Brev fra Tyge Brahe til Henrik Rantzovs Enke Christine von Halle.

Edler Vnnd Vielthugendsam Fraw Statthalterin, Insbesonders gunstige gutte freundin, Nechst meines freundtlichen grusses vnd willigen dienstes furmeldung, geb ich der Frawen gantz freundtlich zuwissen, das nach dem ich Vernommen, dass mein Vertrawtter gutte freunndt vnd blutverwanter im Dennemark, Eske Bilde, nicht zeittlich genueg hat zuewissen bekommen von der Hauptsumme im Land zu Holstein zu bezahlen, Vnnd meinen brieff wiederumb einzulössen, so hab ich ihm wiederumb davon geschrieben, vnnd alle gelegenheit noch einmahl verstendiget, Vnnd danebenst Copien von brieffuen dar zugehörig geschict, worauff ehr mir wiederumb zu geschrieben, das er alles auff nechst kumpfftigen vmbschlag in diesen lauffenden Jahr von meinet Wegen will richtig machen. Bitt darumb gantzfreundtlich, die Frawstathalterin wolt

ess alles hierin zum besten auffnehmen, Vnnd bei dem Herrn Diderich von Duigcklauben handlen, das er wolle zu frieden sein biss auf vorgemelte Zeit; die Zinss aber, welche zu nechstvorgangen Vmbslag sollte ausgelegt werden, vorsihe ich mich sey rechter Zeitt bezahlt. Ferner wolte ich die Fraustathalterin gantz freundtlich gebeten haben, dass sie wolte mit allen den Eissenwerck vnd was anders ich alda zu Wandessbech vmb mein eigen geldt nöttwendig machen lassen, ein richtig Anordnung thun, dass ess mihr möchtte wiederumb erstattet werden, Vnd nicht ferner auff dero vielgeliebten Sohn Bredo, der ich davon fleissig geschrieben (Vnd er mir dog nichtes geanttwort), auffschicken[1], furnemlich dieweill, wie ich vernommen, die Fraw willens ist, gedachtem Ihren Sohn Wandesbech abzuhandellen vnd selbst ein zuhaben. Ich wess genugk, dass die Fraw mein schaden nicht begehret vnd was zuvor darahn von Ihren lieben Herrn Stathalter, Seligen Dechtnuss, bezalt ist worden, davon die Fraw woll beschied weiss, kan davon abgeregnit werden; bitt nuhr, dass das Vbrige mihr möchtte bezahlt werden, Vnd mein Factor zu Hamburgk, Symon von Petkum, zugesthelt, der auch nebenst den Herrn zu Hamburgk, Smid Jacob Holsten, von allen bescheid weiss zu sagen, Vnd derauff zu quitiren; So fern aber der Frawen nicht geliebt die vbrige Eisentrallien vnd wass sonst von Eisen wergk da gemacht ist, zu behallten, bitt ich, dass gedachter meinen factor muge vergonnet werden, dass er dasselbige Alless, so für meinem gehlt ist beköstiget, vnd nicht bezalt. muge wiederumb wegk nehmen, vnd ein theill davon ihn Hamburgk wiederumb zu gelde machen, dass fürnembst aber, so von eissenwergk ist, mihr nebenst denn andern meinen guttern, so bald, nach ihr Röm. Kay. May., vnserm gne-

---

[1] Der synes først at have staaet: auffhandeln.

digen Herrn, schrifftlich an die Herren von Hamburgk begehr, dieselben heraufkommen, zu schicken.

Ich vorsihe mich zur Fraustathalterin, dass sie mihr diss nicht abslagen wirt, sondern mit dem ehesten, weill ess nun bei anderthalb Jahren gewesst vnd auffgeschoben ist, ein eigentlichen bescheid hierauff machen; wohrin ich kan die Fraustathalterin oder einigen von Ihren Kindern nach meinem Vermugen wiederumb dienstlich sein, will ich allzeit gantz guttwillig gefunden werden; vnd thun hiemit die Fraustathalterin sambt allen den ihrigen in schutz vnd schirm dess Allmechtigen treulich befehlen. Datirt auf dem Kayserlichen slotz Benateck in Behemen den 22 thag Aprilis stylo nouo Anni 1600.

Concept i Autografsamlingen i Univ. Bibl. i Basel (Vol. 35, fol. 111—12). Statholder Henrik Rantzov døde paa Bredenborg den 31. December (gl. St.) 1598 og blev begravet i Itzehoe den 27. Februar 1599.

35.

1600, 24. April. Brev fra Tyge Brahe til Vincents Møller.

Magnifice et Excellentissime Domine Vincenti Mullere, amice honorande, pro nupera evectione ad dignitatem consularem in amplissima vestra Republica E[ae]. T. ex animo congratulor, optoque, ut fausta et salutaris sit. Ago vero gratias, quod me humanissimis tuis literis invisere non degravatus sis, et negocium apud reliquos dignissimos Consules et Senatores urbis vestrae, de qua Caes[a]. Ma[tas], Dominus noster clementissimus, meo nomine perscripsit, promoturum polliceris. Spero autem, literas ipsius Majestatis jam ad vos pervenisse, aut cum instrumentis et rebus meis, quae Lubecae sunt, brevi allatum

iri. Quare E^{m}. T^{m}. diligenter et peramice rogatam cupio, ut sua autoritate et intercessione procurare velit, quo per omnia Cae^{ae}. Ma^{tis}. clementissimae voluntati meaeque expectationi satisfiat. De quibus Simon de Petkum te plenius instruet; ejus enim fidei et curae rem omnem commisi. Scripsi etiam denuo illi de iis, quae Wandesburgi meo aere parata sunt et nondum persoluta, ut compensationem urgeat, in quo etiam negocio praestantia tua suo consilio et auxilio, praesertim quo ad vestrae urbis fabrum et caeteros opifices, qui sciunt, quantum exposuerim illisque numeraverim, quam optime mihi subveniet, nec diffido eam, ut id ingenue fateantur, lubentia (!) animo effecturam. Si quid in his oris, quod T. P^{ae}. gratum erit, a me praestari poterit, inveniet me vicissim ad illi gratificandum quam paratissimum. Valeat P^{a}. T^{a}. cum tota domo sua quam optime et diutissime. Dabantur properanter ex arce Caesarea Benatika 24 Aprilis stylo novo Anno 1600.

(Udskrift:) Magnifico et praestantissimo Viro Domino Vincentio Mollero, Amplissimae Reipub. Hamburgensis Consuli prudentissimo et V. J. Licentiato eximio, amico suo honorando.

Concept i Autografsamlingen i Univ. Bibl. i Basel (Vol. 35, fol. 113).

36.

1600, 6. Mai. Brev fra Tyge Brahe til Kurfyrsten (Christian II.) af Sachsen.

Illustrissime et Inclyte Princeps,
Domine clementissime.

Cum Illustrissima Celsitudo Vestra me, licet peregrinum et de facie ignotum, suas Ditiones, quas admini-

strat, transeuntem, clementissimo alloquio dignata sit, et torque aurea cum sua effigie donarit atque denuo Torgae, dum in itinere essem Bohemico, ad se in arcem invitarit, non possum non hanc Illustrissimae Celsitudinis Vestrae erga me, nihil ejuscemodi promeritum, benignissimum favorem humilime agnoscere atque recolere. Cumque me imparem fatear ad quippiam, quod tanto Principi vicissim gratum sit, praestandum, id saltem submisse polliceri possum, me semper hujus clementissimae erga me voluntatis et beneficentiae, quam apud ipsam expertus sum, quoad vixero, memorem futurum, atque apud alios depraedicaturum. Verum enim vero ne prorsus meo officiolo defuisse videar, licet, uti dictum, longe inferior sim, quam ut remunerationis loco pro benignissimis suis erga me meritis restribuere quid valeam, ne tamen omnino ingratus atque horum immemor videar, ex tenui penu, quae pro meo modulo possum, depromo atque ad Illustrissimam Vestram Celsitudinem per Dominum Doctorem Jessenium, in inclyta Vestrae Cel.^{nis} Academia Wittebergae Professorem, meum, dum aliquamdiu isthic morarer, hospitem, me hic in Bohemia proximis diebus invisentem, humilime mitto, nimirum de Inerrantium Stellarum accurata restitutione librum, plurimorum annorum studio et labore partum, atque una Globum Coelestem, in quo affixae stellae juxta hanc ipsam a nobis exantlatam verificationem opera cujusdam artificiosi Batavi in insula prioris meae habitationis Uraniburgica, Regni Daniae, Patriae nostrae, solerter et accurate, quantum haec fert mechanicae sphaerae magnitudo, repraesentatae sunt. Oroque Ill.^{mam} V.^{ram} Cel.^{nem} debita submissione et reverentia, ut haec munuscula ab homine Ill.^{mae} V.^{rae} Cel.^{nis} observantissimo profecta non aspernari velit, sed clementissimo animo suscipere atque me in posterum etiam sibi commendatum habere non dedignari.

Pluribus Ill.^{mam} V.^{ram} Cel.^{nem}, gravissimis suarum Ditionum administrandarum curis occupatam, interpellare nolo, neque enim decere arbitror de privatis meis rebus ad Ill.^{mam} V.^{ram} Cel.^{nem} quippiam perscribere, quas tamen si Illma V.^{ra} Cel.^{do} aliquatenus cognoscere non degravatur, a praenominato Doctore Jessenio percipiet, quanta clementia et benignitate Augustissimus et Potentissimus Imperator Rudolphus, Dominus noster clementissimus, me subjectissimum suum clientem hic susceperit, et studia mea, quae diu multumque molior, Astronomica, prae suspicienda et nunquam satis laudata ipsius Sacrae Caes.^{ae} Ma.^{tis} erga omnes liberales artes, inprimis vero Mathematicas, affectione et favore clementissimo, fovere et promovere dignata est, rem hanc a summo, quod gerit in terris, officio non alienam neque se indignam censendo[1].

Deus opt. Max., Universi author, ipsius Caes.^{am} Ma.^{tem} in totius Reip.^{ae} Christianae et bonarum literarum tutelam atque propagationem quam diutissime nobis incolumem conservet, cui etiam aeviterno Numini Divino Ill.^{mam} Vestram C.^{nem} una cum Illma conjuge et liberis inclytis toto pectore pariter commendo: in quo etiam ut I.^{a} C.^{o} V.^{a} vivat valeat et floreat diutissime, optime, prosperrime, ex animo precor. Dabantur ex Arce Caesarea Benatica Die 6 Maji stylo novo Anni 1600.

Brevet findes i Autografsamlingen i Univ. Bibl. i Basel (Vol. 35 fol. 116—17). Det er en tydelig Renskrift med nogle Rettelser og Forandringer, deels med samme og deels med en anden Haand. Underskrift eller Udskrift findes ikke; men Bemærkningen om Dr. Jessen i Wittenberg viser hvem Brevet er tilskrevet.

---

[1] Slutningen af denne Sætning fra Ordet *rem* er senere tilføiet, i Stedet for følgende: a summo illo, quod gerit in Terris, officio rem non alienam aut se indignam censuit.

37.

1600, 7. Mai. Brev fra Tyge Brahe til Ernfrid Minkwitz.

Wohlgeborner Inbesonder gunstiger Herr vnd Freundt, nach wunschung freundtlichen gruesses, auch erböttung meiner gantz willigenn vnnd geflissenen Dienstenn gebe Ich dem Herren hiemit freindtlichenn zuuerstehenn, wie das der Wolgeborene Herr *Carolus* Freyherr von Wartenberg gestrigen[1] Tages mich alhie auf dem Kaiserlichenn Schloss Bennatig besuchet, vnnd vnter anderem vermeldet, das der Herr auf die Pfingstfeyertage [mit mir][2] bey Ihme zue sein, gentzlichen bey sich beschlossen vnd zugesagt habe. Gelanget dennach an den Herren mein freindtliches biettenn, derselbige wolle mich gunstiglichenn wiessen lassenn, welchen tag der Herr bey [mir auf dem Bennatig zue sein][3] Ihm es proponiret habe, damit ich mich vnd die meinichen auf die Reise präpariren möge, [vnd nachdem der Herr auch hat mir gunstiglichenn gehlobet, das er diesen Weg ziehen will, vnd mich alhie zu besuchen, damit wir mit einander hin ziehen, dan ich ihm auch haben zusagen mussen, bey ihme zu sein. Versehe mich gennzlich dass der Herr dis nit abschlagen werde][4]. In den Sachen, davon ich mit dem Herren schon geredet haben wird, bitte ich den Herren ganz freindtlichen, derselbige wolle di mitlerzeit wol erwegenn, vnd wann wir, ob gott wil, zusammen kommen, mir mit einem guthen rat darin erscheinen, dan ich gentzlich muss dartzu thun, was sich geburet, ut meum et meorum honorem, ut decet, legitime tuear[5]. Welches ich nach

---

[1] Der har først staaet: heutiges. [2] Overstreget.
[3] Overstreget. [4] Senere tilføiet i Marginen.
[5] Der har først staaet: In den Sachen, welche mein abge-

vermögen vmb den Herren und all den seinigen zuuerschulden jederzeit ganz willig wiel (!) erfunden werden. Vnd thue hiemit den Herrn Ich in schütz des Almechtigenn treulichenn befehlen. Geben auf dem Kayserlichenn Schloss Bennatig am 7 tag May Anno 1600.

Des Herrn
Allzeit Dienst und
Freindtwilliger
Tycho Brahe
Eigen h^{n}.

(Udskrift:) Dem Wolgebornen Herrn, Herrn Ehrenfridt von Minckwitz, Freyherrn zu Minkwitzburg auf Holesshau vnd Drehna, Röm. Kay. Ma^{t}. Appellation Rath, meinem imbesondern gunstigen Herrnn vnnd guetten Freundt.

Original i Autografsamlingen i Univ. Bibl. i Basel (Vol. 35 fol. 114—15). Kun Underskriften er egenhændig. Brevet har været sammenlagt og forseglet, men maa være blevet holdt tilbage og har (vistnok efter Gjenaabningen) modtaget saamange Rettelser og Forandringer, at det nu kun vanskeligt kan læses. Man kan ikke see ganske bestemt om Datoen er 1. Mai eller 7. Mai.

---

fertigter dem Herren aperiren wirdt vnd vortragen, wie ich auch zuuor mit dem Herren mundtlichenn davon geredet habe, bitte ich den Herren ganz freindtlichen, derselbe wolle mir hierin mit einem gutten Rath erscheinen vnd behülflichen sein. — Ved Siden af Underskriften er tilføiet: Worin ich dem Herrn oder dem seinigen nach meinem geringen Vermögen wiederumb dienstlich seyn kan, wil ich jederzeit darin willigen dan willig erfunden worden.

38.

1600, 8. Mai. Brev fra Tyge Brahe til Georg von Wolframsdorf.

Edler, Gestrenger, Ehrenuehster Innsonders gönstiger vndt guetter Freundt, Dem Herrn sein meine willige geflissene dienste hier wiederumb nach Vermögen zuuor. Vndt wann es demselben glücklich vndt wohl ergienge, wehre es mihr gantz lieb vndt angenehm zuerfahren. Dess Herrn an mich gethanes schreiben, sub Dato Torgaw den 3 Martij, habe ich vonn dem H. Doctore Jessenio wohl empfangen, durch welchen ich auch den herrn hienwieder mit einen schreiben freundtlich zuersuchen nicht hab vndterlassen können. Belangende meinen vndt der Meinigen Zuestandt alhier inn Konnigreich Behemen, ist derselbige vndter Ihr Kays. May., Vnsers allergnedigsten herrn, gnedigsten schutz vndt Gottlob inn guetten wesen, wie der herr mitt mehren Vmbstanden vonn dem obgedachten herrn Doctore Jessenio, vnserer beider gueten freundt, vernehmen kan. So ich alhier dem herrn im Kaysserlichen hof oder sonsten etwas dienstlich sein kondte, wil ich allzeit nach meinen Vermögen willig darzue erfunden werden. Von Newer Zeittung weiss ich nichts sonderlichs zueschreiben; allein das man sagt, das der Türck sich gar starck, vnd noch mehr als zuuor, ruste. Vnser gnedigster Kaysser ist noch nicht vonn Pilsen gen Prag wieder ankommen; Man verhoffet aber, das Ihr Majestet mitt dem ehrsten wieder alda sein werde; vndt seindt die Muscowiterischen gesandten, als mann vermeinet, auch dahien gefodert, alda ihr gentzliche abfertigung zuuerlangen. Mann ist auch etzlicher anderer gesandten der deutschen Fürsten alda Vermuthen. Diss habe ich also dem herrn vff sein schreiben wiederumb

zuerkennen geben wollen. Vndt thue vns hiemit sambtlichen dem Allmechtigen Gott inn seinen Vätterlichen Schutz vndt beschirmung trewlich befehlen. Datum vff dem Kayss. Schloss Benatky den 8 May Anno 1600.

D. H.
Allzeit Dienstwilliger

(Udskrift:) Dem Edelen, Gestrengen Vndt Ehrenuehsten Georgen Vonn Wolframsdorf, Erbsessen vff Vollmershain etc., Furstlichen Sechsischen Cammer Jungkhern zue Torgaw, meinem Innsonders gunstigen vndt gueten freundt.

Original i Autografsamlingen i Univ. Bibl. i Basel (Vol. 35 fol. 122). Brevet er smukt renskrevet, men Underskriften mangler. Udskriften er flygtigt tilføiet ved Slutningen af Brevet.

39.

1600, 12. Mai. Brev fra Erik Brahe til Tyge Brahe.

Si prospera fueris valetudine, patrue charissime, est quod gaudeam. Ego adhuc, Dei beneficio, bene valeo. Immortales tibi habeo gratias pro omnibus in me collatis beneficiis, inter quae vel maximum reputandum, quod et parens charissimus pro sua prudentia et tua aùtoritate non minimum confirmatus studiis literarum nos instituere nec ullis impensis ad tam honestum propositum perficiendum hactenus parcendum censuerit. Quare si pro corporis et fortunae bonis ad grates rependendas ipsa natura ducimur, quid iis debebimus, qui vel opera sùa mentes nostras (quae, quantum coelum terrae, tantum corporibus praestent) humanitatis et doctrinae donis imbuunt, vel imbuendas pro prudentia ac summo judicio

suo effecere? Itaque quod officii mei erit, gratum me semper tibi praebebo, et mihi gratulabor, cui talis contigit patruus, qui virtute, doctrina summorumque operum excellentia non Daniae aut Germaniae modo sed Europae fere universae venerabilis et charus est. Hanc animi mei significationem jam dudum est quod tibi, charissime patrue, debebam, sed cum de mansione tua nihil nobis certi constaret, hactenus differre coactus fui. Nos vero jam ultra semestre Herbornae vivimus, et ad festum Michaelis, ni fallor, sumus mansuri, nec quicquam adhuc ex Dania certi intelleximus. Nam quotidie tabellarium Aeschildum expectamus. Fratrem autem meum Otthonem cum Aslachio[1] jam domi esse censeam; cum enim hac commigraremus, in Anglia sive Scotia commorari acceperamus. Relatum quoque nobis, Tagonem Tot Heidelberge literis operam navare, et alios quosdam nobiles Danos, quos jam credo Genevam excurrisse. Ex Dania rumor hic fuit, Aeschilldum Sefeldium post celebratas filiae nuptias subito vita defunctum[2], et Fridericum Rosenkrantium caussa cecidisse et infamem pronuntiatum. Sed te diutius fortasse quam par est tali garritu detineo. Itaque te his, patrue charissime, feliciter Deo optimo maximo commendatum habeo, et amanter peto, ut me cum fratre meo Georgio et patrueli Falchone[3], qui hic quoque una mecum literis incumbunt, diligere porro atque consilio tuo dirigere non dedigneris. Datum Herbornae Nassoviorum 12 Maji Anno 1600.

T. T.
Ericus Brahae Stennonides.
M. pp.

---

[1] Cort Axelsen; jvf. Anm. 1 S. 80.
[2] Sml. Anm. under Nr. 16, S. 59.
[3] Falk Brahe.

(Udskrift:) Nobilitate generis et doctrinae excellentia praestantissimo viro Domino Tychoni Brahe, Domino de Knustrup, patruo suo chariss.

Original i Autografsamlingen i Univ. Bibl. i Basel (Vol. 23 fol. 58—59). — Erik Brahe var en Søn af Tyge Brahes Broder Steen og dennes første Hustru Birgitte Rosenkrands, der døde 1588. Han blev senere Capitain i hollandsk Tjeneste og gift med en hollandsk Dame, Lucie van Eisingen, men havde ingen Børn med hende; hun døde omtrent 1626, formodentlig i Danmark, medens hendes Moder, Fuck Elsema, endnu levede i Friesland (Klevenfeldts Samlinger i Geh. Arkivet). Ved Steen Brahes Død 1620 arvede Erik Brahe Knudstrup og Bregentved, men solgte nogle Aar senere Knudstrup til sin yngre Broder Jørgen, og Bregentved til sin Svoger Falk Gøje (C. H. Brasch, Gamle Eiere af Bregentved, 222—23).

40.

1600, 15. Mai. Brev fra Tyge Brahe til Gotfred von Brebistorff.

Mein willige Dienst mit wunschunge alles gudts beuor; wollgeborner vnd Edler Herr, Herr Gottfryd von Brebistorff, gunstiger Herr vnd freundt; des Herren schreiben ist mir heute durch dero abgefertigten behendigt, worin ich des Herrn freundtlichen guten willen kegen mir erspure, in deme das err mich in diesen nechst kunftigen pfingstagen, nebenst andern seinen freunden zu sich so freundtlich geladen, Wor fur ich auch dem Herrn, das er mich also, ein frembden vnd vnbekanten dieser örter, solche freundtschafft selbstwillig erzeiget, gar dienstlich bedanck, Vnd wolte gerne bey dem Herrn auf angedeuteten tagk mich einstellen, wen nicht zur selbigen Zeit ich anderswo mich hette versprochen. Den wie ich fur 14 tage zu Prage, auf des Herrn Haubtmans von Brandeis Hochzeit gewesen, hab ich dem Wolgebornen Herren

Carll von Wartenberch mussen angeloben, das ich in nebenst dem Wollg. Herrn Ehrenfridt von Minckwitz kunftigen Pfingstage wollte besuchen, Vnd ist genanter Herr von Wartenbergk seidthero selber alhie bey mir gewesen, vnd weiteren beschlus darauf haben wollen, in welchen ich auch consentirt. Es hat auch der obgedachter Herr Minckwitz gestern von Prag mir zugeschrieben, das er eigentlich beschlossen, auf zukunftigen Donnerstagk oder freitagk aufs lengste, alhie (ob Godt will) bey mir zu sein, das wir vns folgendes miteinander konten zu dem Herren von Wartenbergk, wie zugesagt, begeben. Nach dieser gelegenheit versihe ich [mich], werdt der Herr mich entschuldigt haben, das ich auch dissmall, wie ich gerne wolte, nicht kan zu ime kommen; was aber dissmall, wegen gemelter vhrsachen, nicht geschehen kan, gelobe ich dieweill auf einander maell, mit Gottes Heulffe (!) wiedereinzubringen, vnd will gerne dem Herrn, besunders weil wir so nahent nachbar, nach sein will vnd gelegenheit besuchen; verhoffe, das der Herr in demselben widervmb vnbeschwert sich wirt finden lassen. Bitte auch hirneben gantz dienstlich, er wolle alles zum besten ausdeuten vnd aufernehmen. Thue hiemit vns beiderseits in gnedigen schutz des Allmechtigen treulich befehlen. Datirt auf dem Keiserlichen Hause Bennatick den 15. Maj Anno 1600.

(*Udskrift:*) Dem Wolgebornen Vnnd Edlen Herrn Gottfryd von Brebistorff, auff Gruschow Vnd Struk, Römisch Kay. May. Raadt, meinem gunstigen lieben herrn, freund vnd Nachparen.

Original i Autografsamlingen i Univ. i Basel (Vol. 35, fol. fol. 126—127). Brevet er reenskrevet paa et Folioblad (126), men er ikke blevet underskrevet. Udskriften er med en anden Haand flygtigt tilføiet paa et andet Blad (127).

41.

1600, Mai. Brev fra Tyge Brahe til Friherre Sivert Rindskat eller Reindskat.

Min gandske wenlig Hilsen nu och altid forsend med vor Herre. Welbørdig Her Seyffert Rindtschadt, Gunstige gode wen; Nest min wenlig tacksigelsse for allt beuist gode, huilket igien att forskylde ieg Stedze will findis aff formuen willig, y hues maade ieg kan giøre nogit, som eder till ære och gode kan werre. Giffuendis eder derhos gandske wenligen tillkiende, att eders gode och vellmeente skriffuelsse er mig for en 10 eller 12 Vger siden tillhende kommen, med M. Johanne Keplero, som fuldis hid y dette Kongerige Behemen med den Welbørdige Fryherre, Her Johan Friderick Hoffman, eders Slecht och Byr och min gunstige gode Wenn, Och war samme eders Skriffuelsse mig megit kierkommen, saa vell som forbeneunte M. Kepler; thi ieg haffde y Langthiidt adtraad att wille wijde, hor y war och horledis det gick eder, haffde och, der ieg bode paa Wandessbechk wed Hamburgk paa itt Aars thiid att giørre, førend Røm. Key. May., Voris Allernaadigst Herre, lodt naadigste kallde mig hid till sig, Skreffuit itt breff till eder och sendt det ind vdi Jüdland, y den Ein, som ieg haffde meent, att y bode, mens ieg fick beskeen ygien, att y war dragen derfran hen y eders Fæderne Landtt.

Angaaendis forbemelte M. Keplero, war hans Ankombst mig ochsaa saare angenehm, thi ieg haffuer Vdj lang thiidt holdit megit aff hannom for hans herlige ingenium och skickellighedt Skyldt y die Mathematische och Astronomische Konster, Som y wiide mig ocsaa att haffue y Sønderlighedt Løst till, och der hand war kommen till Prag, Sende Strax derepther forbeneunte Her

Jehann Friderick Hoffmann hannom hid till mig, Och bleff hand saa her hos mig med samme Her Hoffmans gode Wille och samtøcke Ved 2 Maaueder[1]; Siden drog handt till Her Hoffman Vdj Prag ygien och var der hos hannom vdj 2 eller 3 Vger, epther hans beger, och der hans Welbordighed war saa dragen hen y itt baadt, for hans Sundhedt Skyld, lod hand Mester Keplerum komme hidt till mig igien, Paa det ieg, som tillforn, ydre mere kunde conuersere med hannom y die Astronomische Konster, intill hand kunde bekomme god gelegenhed att drage tillbage vdj gien y Stiermarck och haffde hand achtedt sig Adsteedt did hen y en aff disse Dage med første leylighed, som hand kunde bekomme fra Prag. Mens Midlertiidt er hid kommen till mig aff Danmarck en Herremand aff fornemme Adell och Rossenkrantz Slecht, der y Landit bordig, som er och min Nehr Slecht och bør; Handt er tillsinds att drage ind vdi Østerig, der Vnderdanigst att præsentere sin tienist Høyborne Ersshertzog *Mathias*, och siden att lade bruge och forsøye sig y den Vngerische Krig, och achter hand sig nest gudz hielp vdj Morgen herfran och hen till Pilsen, hor Rom. Kay. May. endnu er, der att forsøye, om handt kan forhuerue en fòrschrifft till Høybemelte Ershertzog *Matias*, att hans førstel. Naade wille thage hannom vdj tieniste, och att hand wille lade hannom werre sig med all gunst och Naade befallid. Saa haffuer ieg tallt med samme Rossenkrantz, att hand wille tage Mester Keplerum paa Wognen med sig till Wien y Østerich och staa hans tering, huilket hand och godwilligen haffuer loffuid att wille giørre for min Skyld; haffuer ieg och Raad och offuertallt Mester Kepler, att hand sin Reyse wille forholle till samme Herremand kommer hid ygien fra Pilsen,

[1] Nemlig fra 4. Februar til 6. April 1600.

huilket ieg haabis att kunde skee inden 14 Dage y det Seeniste. Saa hand da kandt føldis med hanom letteligen och foruden all bekaastning intill Wien. Och endog dette søntis Mester Kepler att wille falle for langt, thi hand yller hiem ygien for hues hand haffuer att giørre for Herrene y Stirmarkid[1] och for sin Høstruff Skyld, Saa haffuer hand dog omsier herudi beuilliget och eptherfølt mit raad, eptherdi hand formerkte att ieg mente det gott och troligen med hannom, som han och stedtze herepther skall befinde hos mig, epthersom ieg och mercker hannom att werre wertt affholdid och promouerit till det beste. Kierre Herr Syberet, dette kunde ieg icke lade att giffue eder paa denne tiid tillkiende, om M. Keplero, som y [re]kommenderit till mig, paa det y kunde wijde Aarsagen horfor hand bliffuer saa lenge wde, Och haffue hannom Vndskyldit, baade hos die andre Herrer vdj Styrmarket och hos eder selff, och wdj ligge maade lade giffue hans Høstruff, naar eder stedis boedt, dette tillkiende. Jeg skriffuer nu icke ydermere Suar paa eders skriffuelsse till mig, for Tidsendz Korthedt Skyld, Menss achter det nest gudz hielp att giørre med M. Kepler. naar hand drager did y landit ygien; thi hand haffuer set sig forre, paa Weyen att besøge eder; Saa achter ieg att suare eder nochsom till alle Puncter, som eders breff indholder. och sende ydermere. Medler tid beder ieg eder gandske gierne, at y will haffue mig Vndskyldid och ochsesaa handle det, saa att det bliffuer icke tagid M. Kepler till Mødstøcke, att [han] bliffuer saa lenge vde. Ydermere Aarsag dertill skall y, nest gudz hielp, faa att wiide y min anden skriffuelsse, naar hand ankommer; och will hermed nu och altid haffue eder gud allmechtigste befalid; giører vell och siger eders kierre

---

[1] Steiermark.

Høstruff, Fru Magdalene Munck [Oluffsdater][1] mange gode Netter paa mine och min kierre Høstruff och børns Weyne. Daterit paa det keyserlige Slott Benatick den ....

Concept i Autografsamlingen i Univ. Bibl. i Basel (Vol. 35, fol. 124—25). — Friherre Sivert Rindskat eller Reindskat (vistnok den østerrigske Baron, som 1584 var paa Hveen tilligemed Erik Lange), blev allerede 1586 gift med Fru Magdalene Munck, der var en Datter af Oluf Munck til Palsgaard, Tvis, Volstrup osv. Hun havde først været gift med Josva v. Qvalen, der var Bef. Md. paa Hagenskov og Eier af Herningsholm. Rindskat kom saaledes i Besiddelse af sidstnævnte Gaard, og som Arv efter sin Svigerfader erholdt han Taarnborg eller Blaagaard (Bispegaarden) i Ribe. 1587 havde han klaget over sine Bønders Ulydighed, men denne Klage blev afviist (Kolderup Rosenvinge, gamle danske Domme IV, 113 fg.). Men allerede 1602, om ikke tidligere, var Sivert Rindskat, til sin egen og Andres Ulykke, kommen tilbage til Danmark. Hans tyranniske Adfærd mod sine Undergivne havde endelig til Følge, at han 1609 blev dømt til livsvarigt Fængsel paa Dragsholm. — Frederik Rosenkrands og hans Forhold til Laurids Brokkenhuses Datter Rigborg Brokkenhuus (den indmurede Jomfru paa Egeskov) omtales udførligt i T. A. Beckers Maanedskrift Orion, III. Bd.) Ved et latinsk Brev af 15. Mai 1600 anbefalede Tyge Brahe ham til en af de fornemme Herrer ved Keiserens Hof, formodentlig til Coraducius, og den 24. Mai s. A. erholdt Rosenkrands en Anbefalingsskrivelse fra Keiseren til dennes Broder Erkehertug Mathias.

42.

1600, 26. Juli. Brev fra Tyge Brahe til en »Svigerinde«.

Edle Viel Ehr und Tugentsame insonders gönstige vielgeliepte Fraw Schwegerin, Derselben sein vnsere sämptliche freundtwillige Dienste vnd Alles gutten zuvor.

---

[1] Overstreget, skjøndt det er rigtigt.

Vnd kan deroselben hiemit freundtlich nitt pergen, das vns der Ochse, so der herr Schuaeger zu vnserer notturfft angekaufft, vns wohl zu handen kommen. Thuen vns dero darumb gehabten mühe zum höchsten vnd fleissigsten bedancken, Wollens auch vff alle vorfallende gelegenheit eusserstes vermögs nach zu verschülden nitt vnterlassen.

Was nuhn das verhörte gutt betrifft, das der herr Schuager vnd Fraw Schuegerin vns zu gefallen in bestallung haben, Deran geschicht vns gleichssfals zum höchesten ahngenehmsten gefallen. Wollen auch gegen gemeldte Zeit, als nemblich vmb Bartholomei, dasselbe zu besehen, ainen von vns abfertigen, allerdinges hierumb vnd schliesslichen beschaid zu machen.

Für die bienen thuen wir vns gleichssfals zum höchsten bedancken.

Vns hiemit Göttlicher Almacht getreulich empfhelendt. In eil, Prag den 26 Julii Anno 1600.

Der Pott ist seines Pottenlöhns allerdinges entrichtet.

Concept i Autografsamlingen i Univ. Bibl. i Basel (Vol. 35, fol. 132). Det vides ikke hvem der er meent med den „Frau Schwegerin", som Brevet er tilskrevet, og der kunde saaledes maaske opstaae Tvivl om hvorvidt Brevet virkelig er fra Tyge Brahe; dog kan det bemærkes, at han virkelig stod i Begreb med at kjøbe Jordegods, og at Betegnelserne for Slægtskabsforhold dengang toges i en langt mere udstrakt Betydning end nutildags, og endelig skal der ved „Schwager" ikke altid forstaaes en Slægtning, men undertiden blot en Ven.

43.

1600, 26. September. Brev fra Tyge Brahe til Hertug Otto af Brunsvig.

Durchleuchtiger, Hochgeborner Furst, Ewer Furstlichen Gnaden seindt Meine willige diennste hohestes vleises jeder Zeidt zuuor. Gnediger Herr, Nebennst schuldiger vnnd gebuerlicher dancksagung fur alle gnedige erzeigte wollthat gebe E. F. G. Ich vnterdienstlich zuuorstehenn, das Ich auss des Herrenn H. Viti Winshemii ann mich newlichen gethanene schreibenn Vernommen, das E. F. G. ob Meinem Itzigenn Zuestandt ein gnedigk gefallen getragen, Vnnd mihr mitt allen Furstlichenn gnaden gewogenn, dessenn thue gegenn dieselben mich gantzvnterdiennstlich bedanckenn. Was aber anlangt die zuegesagte Natiuitet, So soll E. F. G. Ich nicht bergenn, das zwar Meine bucher vnnd annders vonn Magdeburgk hieher ins landt zu Bohemen gebrachtt, aber Ich habe sie noch zur Zeidt nicht bekommen, Sonndern liegen zue Leuttmeritz verwartt, bisz sie vff vonn Ih. Kay. Maytt., vnnsers aller gnedigstenn Herren albereit beschehenes Anordnenn von dannen hieher nach Prage gefuhrt werden. Zue dem habe Ich auch den Zettell, so E. F. G. mir vor der Zeidt zuegeschickt, vntter annderenn Meinen brieffen Inn solchenn offternn von einem ordt zum annderenn hin vnnd wieder verruckenn verlegt, das Ich ihn so leichtlich nicht findenn kann, darumb woltten E. F. G. gnedigst geruchen vnnd mir vff einenn annderen die Zeitt der geburt neben etzlichenn accidentiis præteritis, besonndernn was Leibs Schwacheit annlanngenn thuet, vnnd zue welcher Zeitt vnnd Jahr dieselbenn geschehenn, verzeichnenn, vnnd mitt erster gewisser gelegenheit lassenn zuekommen, weill solche, propter veri-

ficationem temporis, hierinne nutzlich seine, Alss denn mitt erster mueglichkeitt E. F. G. hierinnen yndterdiennstlich zue willfehren Ich erbötigk bin, Thue also hiermidt E. F. G. nebennst deroselbenn hochloblichenn Furstlichenn gemahlin vnnd jungen herrenn dem Allmechtigenn Gott Inn seinenn Schutz gantz getrewlich befehlenn. Datum Prag den 26 Septembris Anno 1600.

E. F. G.
Vndterdienstlicher
gehorsamer

Original i Autografsamlingen i Univ. Bibl. i Basel (Vol. 35, fol. 142). Brevet er reenskrevet, men mangler Underskrift og Udskrift.

44.

1600, 10. November. Brev fra Tyge Brahe til Landgrev Moritz af Hessen.

Ad Landgravium Hassiae.

Cum Illustrissimae Celsitudinis Vestrae Legatus Magnificus, Dominus Johannes de Bopenhaussen, qui magni Regis Persarum legationem huc, Cel.nis Tuae jussu, deduxit, mihi (siquidem interea, dum hic fuit, nonnulla ex mutuo aliquoties congressu atque colloquio nobis intercessit familiaritas) indicasset, se reditum in Hassiam ad Cel.nem V.m maturare, mei officii esse duxi Ill.mam C.m V.m hisce meis literis demisse salutare et quaecunque ex mea tenuitate profisci poterint, obsequia omni debita reverentia offerre. Auxit hanc scribendi confidentiam et, idipsum ut non omitterem, persuasit non saltem ea, qua Laudatissimae memoriae V.rae Cel.nis Dominus Parens, quoad vixit, me clementissime prosecutus est benevolentia, sed et insuper V.rae ipsius Cel.nis benignissimus animus et perse-

verans erga me favor, ut vel inde liquet, quod Cel.do V.ra etiam post obitum Parentis suis clementissimis et cultissimis literis dignata sit. Quin et ex praedicto Cel.nis V.rae legato gratissima mente nec sine voluptate percepi, C.m V.m etiamnum subinde per occasionem nonnunquam mei mentionem facere, quod constantis erga me clementiae et benignitatis indicium, qua possum, submissione ac gratiarum devota actione lubens agnosco, inque eo mihi non parum congratulor.

De migratione autem e Dania, patria mea, ante quadriennium facta, quoniam C.m V.m non saltem ex propriis meis literis interea ad eam officiocissime datis, sed et aliorum procul dubio relatione per suas circumstantias jam satis edoctum esse, nihil addubito, nolo ulterius ea de re quippiam commemorare. Existimo etiam Cel.ni V.rae jam antea innotuisse, quomodo à Sacra Caes.a Ma.te, Domino nostro clementissimo, huc in Bohemiam ante biennium clementissime vocatus et in ipsius Caes.ae Ma.tis clientelam benignissime receptus, quodque Maecenatem eorum, quae diu multumque tracto, studiorum Astronomicorum in ipsius Ma.te invenirem liberalissimum. Quocirca advectis, ex ipsius etiam Caes.ae Ma.tis clementissimo mandato, per Albim fluvium omnibus meis, quibus in Dania ad tam sublimis scientiae exercitium et redintegrationem usus sum, organis, ea nuper, ipsius quoque Ma.te sic clementissime decernente, in domo quadam ampla et magnifice hic juxta Arcis hortum extructa disposui, quae numero sunt 28, tam formae et fabricae quam magnitudinis et utilitatis varietate discreta, quemadmodum supra memoratus Cel.nis V.rae Dominus legatus, qui ea singula coram intuitus est, ad C.m V.m plenius referre poterit. [Etsi vero in libro Epistolarum, qui Ill.mi et nunquam satis laudati Patris vestri literas de re Astronomica mihi clementissime scriptas, una cum mea respon-

sione, complectitur, suo loco nonnulla horum Instrumentorum reperiatur descriptio, quem librum, Ill.^{mae} Cel.^{ni} V.^{rae} a me submisse dedicatum, eam accepisse opinor, et licet insuper icones quasdam, pleraque ex hisce Instrumentis repraesentantes, postea miserim, de quibus, quod eas Cel.^{do} V.^{ra} obtinuerit, Opus illud Palatinum, mihi vicissim dono clementissime remissum, omne exemit dubium:][1] Tamen cum Organa mea Astronomica postmodum plenius delineari atque excidi, una cum uberiore fabricae et usus explicatione, atque in peculiari libro imprimi curarim, quem Imperatoriae Ma.^{ti} humilime dedicatum, una cum duobus aliis pari forma et magnitudine, quorum unus de mille affixarum stellarum accuratissime a nobis facta Restitutione, alter de Solis et Lunae verificatis motibus agit, cum primum huc advenissem, subjectissime obtulerim V.^{rae} Ill.^{mae} Cel.^{ni} eum, qui de Mechanica Astronomiae parte tractat, cum hoc ipso suo Nobilissimo et eximio legato demisse dono mittendum duxi, quem et Cel.^{do} V.^{ra} benigna fronte accipere non dedignetur, qua possum, reverentia oro. Si reliquos duos Cel.^{do} V.^{ra} una clementissima expetierit, praesertim eum, qui affixarum rectificationem scrupulose exequitur, ut collatio cum iis stellis, quas V.^{ra} Cel.^{do} ibi pariter observatas habet, institui possit, eos quoque per temporis oportunitatem quam obsequentissimo animo impertiar. Quod et nunc praestitissem, si exempla conficiendi (sunt enim ambo manuscripti) commoditas superfuisset. Quin etiam cum alia ex meis operibus lucem publicam viderint, ea cum Cel.^{ne} V.^{ra} omni debita submissione communicare ejusque solertissimo et gravissimo submittere judicio non supersedebo: Et quacunque alias in re pro mearum virium modulo quippiam, quod Cel.^{ni} V.^{rae} gratum sit, praestare potuero,

[1] Overstreget.

habebit ea in me servitorem fidelem, cui id, quicquid erit, libere demandet, qui etiam pro virili V.rae Cel.nis clementissimis desideriis omni animi submissione obtemperaturus sit. Sed ne diutius, quam par est, C.m V.m, cui me meaque studia commendata esse submisse cupio, hac interpellatione, gravioribus negociis intentam, remorer, eam quam prosperrime florere et quam diutissime saluberrimeque valere una cum Ill.ma Conjuge et inclytis liberis, a deo opt. ter Maximo devoto pectore precor. Dabantur Pragae Bohemorum die 10 Novembris Anni 1600.

Concept med adskillige Rettelser og Forandringer i Autografsamlingen i Univ. Bibl. i Basel (Vol. 35, fol. 154-55).

45.

1600, 15. November. Brev fra Tyge Brahe til Rentemester Andreas Meyer i Meklenborg.

Mein freundtlichen gruss mit wunschunge alles guten zuuor; Ehrenuester Vndt Vornemmer Herr Rentmeister, ich kan dem Herrn freundtlicher meinung nicht bergen, wie ich auss des Herren Doctoris Lucæ Backmeisterj, Superintendentis zue Rostochk, neulich an mich gethonen schreiben Vernommen, das er die 600 thall. so ich im Anfang Aprilis diesses lauffenden 1600 Jahrs, solte bey euch *loco interesse* von wegen der bewusten *Summa* haben gehabt, Von meinet wegen empfangen haben, wiewohl solchs nicht zur rechter Zeit, vber Verhoffen geschehen ist, Das ich darumb noch bisshero, dasselbige geldt durch gütte gelegenheit nicht habe könnenn erlangen, Sondern Allereerst durch dem Herrn Doctorem Johannem Gödelmannum, der gen Rostoch von hinnen zue Verreisen in Willens ist, alleine lassen abfodern,

Vndt dieweil er kaum fürn Neues Jahrs tagk dahin gelangen kan, Vndt hernacher nur drey monat restiren zu den Termin, auf welchen ich die andern 600 thaller für diesses Jahrs interesse haben soll, So ist an dem Herren mein gantz fleissiges bitten Vndt begeren, Er wolle obgedachten H. Doctor Gödellman die andern 600 thaller auf liefferung meiner Quitantze zustehen lassen, dan ich sunsten keine so gewisse gelegenheit weis, dieselbe abholen zu lassen. Vndt wan schon die Zeit, da dieses *interesse* sol bezahlt werden, nicht gentzlich alssdan verflossen ist, sundern 2 oder 3 monat *restiren*, so ist hiergegen zue erachten, das ich in diesses Jahrs Zinse lenger alss ein halb Jahr, nicht ohne meine schaden, bin aufgehalten Vndt Verhindert worden, Vndt nun nicht Vnbillig ist, das mir ein solche leidliche *compensation* hierinne wiederumb geschehen; Vndt nach deme ich vor lèngst inn Dennemarck geschrieben, zue ein Edelman von meinem blutssuerwandten, mit Nahmen Eske Bilde, das er von meinet wegen solte auf nechstverschienen Michaelis die gantze Hauptsumme, alss 10,000 thaller, aufsagen vnd resigniren, auf das ich dieselbige auf zukumpfftige Ostern, oder Anfange des Aprilis, köntte zue Lubeck oder Hamburgk, durch ainen darzue gedeputirten treuen Man, wiederbekommen, So versihe ich mich, das er dasselbe verrichtet hat, vnd bitte darumbe den Herren Rentmeister, das er woll die Versehunge thuen, Vndt eingedenck sein, das ich auf dieselbige Zeit die gantze Hauptsum, an guetten reichsthaller, so in ober Teutschlandt gangkbar sein, köntte wiederbekommen. So ferne es aber nicht geschehen ist, entweder durch genanten Eske Bilde oder andern von meinet wegen, So will ich hiemit, krafft dieses brieffes, dieselbe Hauptsumma auf nechstkommenden Michaëlis des 1601 Jahrs, geresignirt vndt aufgesagt haben, dan mir nicht zutreglich, das die-

selbe lenger alda stehen bleibe, Vndt weis alhier in Kunigreich Behemen besser nutz vndt Profit damit zueschaffen, Welchs ich den Herrn zeitlich zuuerstehen zue geben, nicht habe sollen vnterlassen. Vndt wirt der Obgedachte Herr Doctor Gödellman alda weiter bescheidt, nach deme von nothten, mundtlich oder schrifftlich, wissen zuberichten. Bitte der Herr wolle herinne thuen, wie es vor sich selbst billich Vndt ich mich zue ihme gentzlich verlasse. Hiemit dem Allmechtigen Gott beuehlen. Datum Prag den 15 Dag Nouembris Anno 1600.

Des Herren allzeit freundtwilliger
Tycho Brahe
mitt Eigen hd[tt].

In deme der Herr Rentmeister etwa mitt dieser handtschrifft vndt quittirung, die ich hiemit Vbersende, nitt allerdinge friedtlich, soll der Herr Doctor Gödellman meinet wegen ein andere auff diesse Sechshundert thaller, so kunfftigen 1 Aprilis Anni 1601 verschienen sein werden, dem Herrn, Vnter seiner handt Vndt indsigell, folgen lassen, welche eben so viel gelten soll alss wans von mir selbst beschehen; zur Vrkundt hab ich abermahl Vntherschrieben. Actum die et loco ut supra.

Brevet findes i Autografsamlingen i Univ. Bibl. i Basel (Vol. 35 fol. 158—59). Det er en smukt reenskrevet, men kun Underskriften er egenhændig; det har været sammenlagt i Brevform, men Udskriften, der vel skulde have været anbragt paa den sidste ledige Side (fol. 159 v.), mangler.

46.

1600. 16. November. Brev fra Tyge Brahe til Eske Bille.

Min gandske wenlig Hilsen nu och altidt forsendt med Vor Herre. Kierre Eske Bilde, Broder och Sønder-

lige gode Ven, Nest min wenlig och Store tacksigelsse for Allt bewist gode, huilcket att forskylde ieg Stedze will findis aff formuen willig ý hues maade ieg kan giørre nogit, som du kanst haffue ære och gott aff etc. Giffuendis dig der hos ganske wenligen tillkiende. Att epthersom ieg tillforren haffuer skreffuit dig till, Att du willde fly mig det bref indløst, som ieg haffde stoendis vdi Lantheholstein, Och ieg forseer mig till. att du det till forgangen Ombslag giortt haffuer, Och att Pengene erre vdi tiide bleffuen Opsagt vdi Lanthemeckelburg, epthersom ieg ocsaa tillforn haffuer skreffuit dig till och sent dig skrifftlig beskeen om, Saa haffuer ieg nu skreffuit die unge Herre[r] aff Meckelburg deris Rentmester till, vedt Nauffn Andreas Meyer, att handt willde lade mig bekomme Hoffuidtstollen Vdigen, som er 10000 thaller, till den første dag Aprilis eller 14 dage derepther y det seeniste vdj dette tilkommendis Aar; Er derfor min gandske wenlig bøn till dig, at du wilde well giørre och forschaffe det saa, att handt kunde bekomme det breff Vdigien, som mig er giffuit paa samme Penge, inden den Termin kommer, Att Pengene kunde bliffue leuerit och oppeborrit Vdj Lübeck eller Hamburgk, hoss en Viss Man, och siden hidt forskreffuen, epthersom ieg, nest gudz hielp, ingen[1] den tidt kommer, will skriffue dig wijdre beskennig till hervdom; Och saa ieg megit gierne, att du medler tiidt med første muellighedt wilde skriffue mig till huis du her vdj haffuer Vdrettidt; Dersom det icke er skedt (huilcket ieg dog icke will forhoffue). Daa beder ieg dig ganske gierne, att du willde flii det saa, att det wist skier met første muelighedt, Och wille det bliffue well langt om Mandt skulle tøffue dermedt till Omslag kommer Vdigien. Giør flux derfor dit beste, som ieg tig

---

[1] Sic, ɔ: inden.

fulkommendis tilltroer, att alting kan gange for sig med første muelighedt.

Kierre Eske, kan ieg dig ocsaa wenligen icke forholde, att siiden mit Gotz met minne Instrumenter ere alltsammen kommen hidt op formedelst Elben, saa wijt den er Skiffrig, och epther Rømisch. Key. Mayt. Naadigst befalling och forordnung bleffetført hidt till Prag, hor ieg nu er, daa Sauner ieg allehonde der vdj blant, som icke er metkommenn. Och kan icke wijde om det er bleffuen tillbage vdj min gaar y Kiøbenhauffn, eller och till Lybech; Thi till Hamburg eller Magdeburg troer ieg icke lettelligen att nogit endnu skall findis deraff. Beder ieg dig derfor ganske gierne, att du wilde well giørre, och lade grandgiffuellig forfare, hor det seder sammen dermedt, Och hor det kan findes. Jeg sender dig herhoss En Sedell, paa huilcken ieg haffuer ladit antegnit saa megit som ieg kan saa snart komme yhu att werre bortte deraff, endog det kan well endaa werre mere endt ieg saa snart kan sauffne; Jeg forseer mig till dig, att du giørrer din beste tiidt her vdj, Och haffuer ieg ocsaa skreffuit min factor vdj Lubeck till dervdom. Kierre Eske och kierre Broder, fortenck mig icke, att ieg saa bemøder dig met mine Sager; kan ieg giørre nogit vdj gien, som dig kan werre tient met, daa skallt du Alltidt finde mig ganske willig och Redebon dertill; och achter ieg, nest gudz hielp, ydremere at skriffue dig och mine andre venner till, Naar Peder Bradis Karl kommer hidt igien, som er dragen indt for hannem y Lanthe Vngern, Vill derfor nu och altidt haffue dig med allt huis du vell wilt, gudt almechtigste befallidt. Datum Prag den 16 Dag Nouembris Anno 1600.

Original i Autografsamlingen i Univ. Bibl. i Basel (Vol. 35, fol. 163). Brevet er smukt og tydeligt skrevet, men uden Underskrift eller Udskrift.

47.

1621, 5. November. Skrivelse fra Keiser Ferdinand til Hertug Johan Frederik af Würtemberg, angaaende Tyge Brahes haandskrevne Observationer m. m.

Ferdinand.

Hochgeborner, lieber Vetter vnd Fürst, Wir füegen deiner L. hiemit in gnaden zuuernehmen, das Vnsser, wie auch vnssers freundlichen Brueders Ertzhertzog Leopolden zu Österreichs L. Rath vnd dero hohen Stiffts Passau, hof Cantzler, Frantz Gannszneb Thengnagl genant, nach unlengst verschienen 1604 Jahr, denn Joanni Kepplero Mathematico, vermög eines zwischen ihnen beeden damahln aufgerichten schrifftliehen contracts, dauon D.r L. subtra A. Abschrifft zuempfahen, von allen. weiland dess fürnemmen weitberüehmbten Mathematici Tychonis Brahe observationibus, schön vnd sauber abgeschriebne, vnd in viel büecher eingebundene Copien, bei welchen ex ipsis Autographis gleichsfalls etwas mitgelauffen, auff guet trauen vnd glauben dargeliehen, welche ietzgerüerte Copien vnd Authographa, sambt thails Mathematischen Instrumenten, bald die volgende Jahr hernach gen Lintz gefüehrt worden sein. Demnach aber vorgedachter Keppler. dem angedeüten Contract, wie wir glaubwürdig verständigt werden, nicht allein khein Volziehung gelaistet, sonder sich verschiener Zeit, ohne genommen vnd erlangte verwilligung vnd erlaubnusz, mit hinwegfüehrung obangeregter Mathematischen Copien vnd Instrumenten, von Lintz nacher D.r L. hoff, gen Stuttgartt begeben, Vnd wirr dann gentzlich gemaint vnd entcblossen sein. dieselbe, neben der selbst billigkheit, auch fürnemlich darumben zu vnssern handen zubringen, weil vns nicht

vnbewust ist; was mercklichen Vnkosten vnd Verlag (der groszen müeh vnd arbeit zugeschweigen) weiland vnsser hochgeehrter Vorfahr, herr Vetter vnd Vatter Kaiser Rudolff, Christmilder gedechtnusz, auff obbesagtes Tychonis Brahe observationes vnd opera Mathematica gewendet, dahero dann Vnnssers Löblichen hausses verdienter Ruehm, zu künfftiger gedechtnuss billich hinderlassen werden solle.

Hierumben so ermahnen vnd begehren wir an D.r L. hiemit vetter: vnd gnediglich, die wolle obgananten Kepplerum, zu vnsämlich würckliche abfolg vnd herauszgebung obgerüerter Mathematischen Copien, Autographen vnd Instrumenten, mit gezimenden Ernst, alssbald anhalten, vnd volgendis dieselbe, zuhanden des jenigen, welcher bei D.r L. sich (innahmen obbesagtes vnssers Brueders, Ertzhertzog Leopolden L:) dero wir hierunter vnsser Kays. Commission aufgetragen, vollmächtig anmelden wirdt, vnfehlbarlich einliefern vnd überantworden lassen.

An deme volbringst D.r L: zu gebühr vnd billichkheit, vnssern angenehmen gnedigist gefälligen willen, dero wir mit vetterlichen hulden, Kays. gnaden, vnd allem gueten wol gewogen sein.

Geben Wien den 5 Novembris 1621.

Ferdinandt.

An etc. Herrn Johann Friderichen, Hertzogen zu Württemberg etc.

Ad mandatum
Puecher.

Copie Kays. Mayt. Schreiben an etc., Herrn Johann Friderich, Hertzogen zu Würtemberg etc., Johann Kuppleri transaction halben de tabulis Rudolphæis.

Afskriften findes i det k. k. Hofbibliothek i Wien (Nr. 35 e cod. 10,686).

48.

1628, 17. August. Brev fra Joh. Kepler til Jørgen Brahe.

Edler Gestrenger, Grossgünstiger Herr vnd freund, Dem Herrn seind mein beflissene Dienste zuvor. Vnd füeg Ime Zuvernemen. dasz Ich den 26 jüngstabgelauffenen Monats Julij Gottlob glücklieh vnd wol nacher Sagan angelanget, vnterwegs zu Görlitz die notdurfft mit dessen orts Buchtruckhern Ramba geredt, Ime auch zu künfftigen fällen mir vnter die arme zugreiffen willig befunden. Demnach Ich nu dise 3 wochen über mich etwas in den allherogebrachten typis ersehen vnd befinde, dasz Ich zimlich wohl bestehe, auch von Gitschin einer anticipation halben wilfährige antwort bekhommen; nit weniger mein hievor zu Linz vnd Praag gewester Mitgehülff Benjamin Ursinus, jetzo Professor zu Franckfort an der Oder, mir schrifftliche Zusag gethan, mich ehister Tagen zubesuchen, vnd gutten Rath mit zubringen: altso versehe Ich mich in kurtzer Zeitt zu einem Anfang des Druckhs Observationum zugelangen; bin willens desshalben ehiste auch nacher grossen Glogow zu spacirn, mich dessen Orts Druckhereigelegenhaiten zuerkündigen, dan es ein weg von hier nacher Görlitz oder Glogow.

In vleissiger ablesung des Büchleins Willebrordi Snellii, titulirt Observationes Hassiacæ et Specilegium biennale ex Observationibus Bohemicis Tychonis Brahe, gedruckt Lugduni Batavorum apud Justum Colsterum Anno 1618, befind Ich, dasz disser Snellius müesse den gantzen sibenden Tomum in folio des Protocolls gehabt haben, nämlich alles was anno 1600 vnnd 1601 zu Praag observirt worden. Da hatt der Herr nachzudenckhen, ob nit disser tomus in turbis illis anni 1618 von Jemanden

denen Erben entnommen vnd mit Irgend einer legation nacher Holland verführt worden. (Hatt der Herr Correspondentz, er lasse mit des Snellij wittib handlen vmb restituirung.) Gleichwol hatt Er nit alles gedruckt, sondern nur einen auszug gemacht: Dahero dem Herrn obligen will, weil er ja das Protocoll nit mehr hatt, desto vleissiger auff die zwen letzte Tomos oder abschrifften de annis 1600, 1601 sein auffsehen zuhaben, vnd hab ich vergessen, solche zu Praag von dem Herrn zubegehren, Damit Ich das gantze exemplar bey einander hette gehabt: möchte auch nochmahlen sie gar wohl zeitlich haben, vnd mit des Snellij edition collationirn. Der Herr trachte nach sicherer gelegenhaitt, dieselbige zuschickhen, oder spacir einmahl selber herunter. Herr Cantzler Steffen Ilgen würt sein weib vnd Kind von Praag nacher Gitschin abholn, dem wären dise Bücher zuvertrauen. Mir gehet diser Verlust im Hirrn vmb, dasz die Erben nitmehr dan diesen einnigen Tomum Protocolli vnter Iren Handen gehabt, vnd haben Ine verlohren. möchte sie das Vnglückh ferner treffen, dasz sie auch die zwen descriptos tomos verlieren möchten, das wär eine schand, dasz wir uns also dan der blössigen Excerptorum Snellii betragen vnd seiner Edition trauen müessen. Vnter andern zimlich glücklichen Dingen, meine einrichtung zu Sagan betreffend, felt mir doch diss beswärlich für, dasz Ich so lang von Vlm, Franckfort, Nürnberg, khain antwort bekhomme, dahero nur der Herr das beste thun musz, als welcher disen orten nehemer vnd die Post an der Hand hatt. Ich waisz im wenigesten nit, ob der Titul gedruckt, zu Franckfort oder zu Vlm, Ich waisz nit, ob mein sportula mit den Erratis zu Franckfort oder zu Vlm, Ich waisz nit, wie es mit der Mappa zu Nürnberg stehet. Das mein Freund, Herr Philipp Eckhenprecht, Bürger vnd Handelsman in Nürnberg, von meinet wegen 87 fl.

empfangen habe auff Raittung, das waisz Ich .... auch, dasz er davon 16 fl. bey den Spenglerischen zu Vlm habe dem H. D. Sebastian Stromair über- vnd anngeschafft zu verlag des Tituls. Ob aber Ime Eckheprechten noch andere 51 fl., das ist 34 Reichstaler in specie, zugestellt worden seien, das hette Ich sollen nacher Praag (zu Handen Herrn Francesco Cortese gegen den Jesuitern über) berichtet werden, habs aber nit erwarten khönden. Ich habs bey Cortese nidergelegt, noch im Aprilen, Cortese hatt mir darumben eine Zeddel mit seiner Hand geschriben. Ich hab dise Zeddel dem H. Eckheprechten eingeschlossen, den Tag mainer Verraisung nacher Sagan, das Schreiben an Eckheprecht hab Ich in angesicht H. Hoffmans, Saxischen Factors in der alten statt, in der Eisengassen (beim gulden greiffen main Ich) vermacht, vnd Ime Hoffmannen zugestellt, der hatt zugesagt, solches gewiss zubestellen. Ich hab auch zum uberfluss des Hoffmans Dienern ein Memorial hinterlassen, das H. Hofman das schrieben durch Jemand bekanten vnd Vertrauten zu Nürnberg vnd nit durch den gemainen botten, der die brieve austregt, dem Eckenprecht einantworten lassen solde, disz zu dem end, ob etwa Eckeprecht nit ein einheimisch wäre. Weil mir dan an diser Zettel gelegen, also bitt Ich vleissig, der Herr wöll bey Hoffman, seinem Diener. vnd bey H. Cortese selber nachfragen. ob Eckeprecht an mich nichts geschriben, ob er die 34 Reichstaler noch nit abgefordert habe. Ich bin zimlich vnbekant bey Cortese, würt mir derhalben sehr angenem sein, wan er dieser 34 Taler auch gegen dem Herrn gestendig ist, wan je Eckeprecht nichts geschriben hette, oder gar gestorben, vnd des H. Cortese Zeddel verlohren wäre. Weil dise 34 Reichstaler noch vnser gemain werckh angehen, hoffe Ich es werde dem Herrn nit zuwider sein, sich etwas weniges drinnen zubemühen, ob wol Ichs in

sein aignen sachen, da es seine glegenhait sain würde, zubeschulden erböttig. Thue hiemit vns baider seitz dem schutz des Almechtigen empfehlen. Ime auch von meiner hausfr. vnd mir, so wol auch die fr. Kalckherin vnd die Irige D.... grüssen. Datum Sagan den 17. Augusti anno 1628.

D. H.
Dienstwilliger (?)
J. Kepler,
Mathematicus.

Beygeschlosne Schreiben hab Ich vor 14 Tagen nacher Praag geschickt, es hatt aber der befelehte (?) die Personen nit zu finden gewust, Sie wohnen gastsweise in der Neuen statt in H. Hegners Reformations secretarii gasthauss, hinter im hoff zue rechten. Wären sie nit zue stellen, so ist doch ein diener von Inen fürhanden, oder man kans von dort ausz durch die fuhrleutte Inen nach Regenspurg schicken. Bitt vmb ein puch (?) oder spacirweg (?)....

(I Marginen, henimod Brevets Slutning:)

Eckheprecht möchte auch einen abdruckh der Mappa vnd schreiben darbey Irgend einen Nürnberger Landgu..... zugestelt haben, derowegen in der alten statt bey den drey Cronen oder auff der klainen seitten bey den vier glockhen, oder auf dem Borsoliz (?) beim Fidl (?) oder weissem Rosse nachzufragen, ob nit ein schreiben an mich den Kellern hinterlassen worden; felt eine vnrichtigkeit in dieser sach für, so bitt Ich solches H. Cantzlern Ilgen zuberichten, der würdt ein rathen (?).

(Udskrift:) Dem Edlen Vnd Gestrengen Herrn Georg Brahe, Meinem sonders günstigen Herrn vnd Freund.

Praag an der Stiegen
in der Fr. Kalckherin
Behausung einzulifern.

Originalbrevet findes i det k. k. Hofbliothek i Wien (Nr. 26 e cod. 10,686). Det er skrevet med Keplers Haand, men paa sine Steder temmelig utydeligt. I Seglet i Lak staaer Keplers Vaaben og Bogstaverne I. K.

Tillæg til Nr. 4.

Skjøndt nedenstaaende Anmærkning af Tyge Brahe ikke omtaler Sofie Brahes versificerede Brev til Erik Lange, tjener den dog til at vise, at hun ikke, som forhen antaget, selv kan have skrevet det paa Latin og meddeler desuden flere hidtil ukjendte Efterretninger om hende. Den findes i et Haandskrift i det k. k. Hofbibliothek i Wien, nemlig i Nr. 10,686, fasc. 7 (fol. 11 v.—12), der indeholder nogle af Tyge Brahes Breve, som han her havde ladet afskrive til Trykning. Foran Anmærkningen (der heller ikke er egenhændig) er skrevet med en anden Haand: „Hic potest inseri Epistola Sophiae Braheae, Sororis Domini Tychonis“. Sofie Brahes Brev til Broderen og hans Svar, som omtales i Anmærkningen, kjendes ikke, hverken paa Dansk eller i latinsk Oversættelse.

Occasio et argumentum subsequuturae epistolae Danica lingua conscriptae, ut benignus lector intelligat, quur hic inseratur.

Quum sororem habeam Sophiam nomine, ante sexennium quidem marito probo et nobili viduatam, satis tamen adhuc juvenculam, et unica prole, eadem mascula, gaudentem, illa, ex quo in his viduitatis suae annis multis (uti plerumque fit) molestiis et curis afficeretur, laevamina quaedam, quibus animum, quantum fieri posset, subinde refocillaret, quaesivit: primumque hortum prope aedes Erichsholmenses (quas in Scania obtinet, arcis munitae instar exaedificatas) pulcherrimum sane illum, et cui vix similis in his aquilonaribus mundi oris existit, magno conamine assiduoque labore, ut caetera taceam, apprimeque ordinarie, tam quo ad ar-

borum diversi generis, quam herbarum hortensium dispositionem et caetera etiam requisita, rite conformatum, ubi tale prius nihil erat, instruxit. Quo tandem confecto, quum necdum importunioribus curis satis relevata esset, Chymicas quoque praeparationes, quo ad spagirica quaedam medicamenta concernerent, affectavit, in quibus etiam haud infeliciter versata est: imo tandem non solum amicis et ditioribus ea, ubi opus erat, benevole impertiens, sed et pauperibus gratis largiens, utrisque non parum sic profuit. Tandem, quum ne hac quidem ratione animi, ad plura et altiora semper tendentis, desideria explevisset, Astrologicis quoque praedictionibus ex genethliacis coeli constitutionibus instituendis sedulo animum applicavit, sive ingenii acrimonia et genii cujusdam ad majora semper instigantis impulsu, sive quod hic sexus sua sponte ad futurorum curiosam cognitionem, forte etiam non absque aliquali superstitione, proclivis sit. Ego quidem, licet in prioribus, pyronomicis tamen potius quam hortensibus (quas satis per se calluit), rebus praescriptione et institutione, pro ut desideravit, illi non defuissem, attamen ut ab astrologicis speculationibus desisteret, nec tam abstrusa difficilioraque, quam quae femineo subdi possint ingenio, affectaret, serio hortator fui. Ea nihilominus, ut est animo invicto adeoque sibi confidenti, ut ne quidem viris ingenio cedere velit, eo acrius hisce studiis incubuit et Astrologiae primordia partim ex latinis auctoribus, suo sumptu in vernaculam linguam conversis, partim Germanicis hac de re scriptoribus (quum hujus idiomatis non ignara sit) brevi tempore suapte industria hausit. Quod quum non obscuris indiciis animadverterem, non adeo, ut antea, restiti, sed saltem ut in his moderate progrederetur, suasi. Indulsi autem haec eo libentius, quod scirem, ipsam non mediocre hinc aerumnarum vidualium, et has concomitantium, levamen sentire, cogitationibus ad alias et altiores imagines commode avocatis: Sperabam nihilominus, eam non nimium in talibus progressuram, sed rei susceptae

obscura difficultate, et labor (!) in calculo administrandorum magnitudine fructam, sponte sua hujus studii taedio tandem affectam iri. Quod quum illa (uti est astuta) persentisceret, hanc satis prolixam ad me dedit epistolam, in qua praeter alia suos in Astrologicis progressus luculenter commemorat, et quod hanc artem assequi possit, per pyronomica exercitia probare conatur. Licet enim non paucas his subesse difficultates praemonueram, tamen, quia his superatis haud contemnendum in illis praeparationibus profectum fecerit (quem etiam affatim recenset), nulla quoque in Astrologicis futura obstacula quo minus et ea vincat, atque artis hujus penetralia introspiciat, inde argumentatur: Seque hujus cognitionis, industriae et laboris nequaquam poenitere, sed potius indies magis magisque ejus desiderio accendi significat, et me, ut cursum inceptum, quo plura et secretiora discat, promoveam, amanter rogat: tandemque tres quaestiones astrologicas, haud equidem leves, aut a re alienas proponit, quas sibi per me resolvi cupit. Atque haec est ferme hujus epistolae tam occasio quam summa. Quum vero in ea non pauca contineantur ad Astrologicae artis declarationem facientia, et forte in his quaedam etiam eruditiora, quam quis a femina expectasset, non intermittendum duxi, quin eam huic Epistolarum astronomicarum libro insererem; praesertim quum sciam, me id illa non invita facere; neque enim alias tam prolixe et diligenter ab ipsa conscripta fuisset. Subjiciam autem eam primum Danica et nostrate ligua, quemadmodum ipsius manu exarata erat mihique ex vicina Scania transmissa, conscriptam: ubi nihilominus consulto quaedam artis vocabula (quae illa satis ex usu quotidiano familiaria habet) non mutavi: Eandem vero postea in latinam linguam conversam, ut et nostri inexperti eam intelligant, subjuncturus sum, simulque Danicam meam responsionem, una cum ejusdem latina versione, quae etiam Astrologiae studiosis non ingrata, uti spero, continebit, subnectam. Nec quis importunius cavilletur aut aegre

.at, quod Danica hisce Latinis commisceamus, quum et idem in priori tomo circa Germanicas Landgravii epistolas fecerimus. Quod, quum in Germanicis licuit, existimo etiam in Danicis merito improbari non debere. Quin etiam licet quibusdam dubium movere forte possit, an haec re vera a femina nobili Dana conscripta sit epistola, a praenominata sorore mea propriis digitis conscriptam ex aede ejus (quam in Scania inhabitat) mihi transmissam esse, et quod plus est, omnia quae in ea continentur, illam scite et expedite callere, imo et plura hisque majora et difficiliora indies continuo et indefesso studio, quantum per alias molestias et domesticas occupationes licet, gnaviter assequi. Neque sane id adeo mirum esse debet, ex quo Fulvia Olympia Morata[1] in Germaniam transiens, eam eruditionis existimationem adepta sit, ut et in Academia Heidelbergensi publice docuerit, et scripta nonnulla in lucem ediderit doctrinae cujusdam et eloquentiae non expertia: nisi forte plus admirandum sit, sororem hanc nostram longe altiores et abstrusiores artes sectari, quam eloquentia illa vel Ciceroniana, cui Fulvia saltem addicta erat, sustineat. Neque enim admodum difficile erat mulieri Italicae et in latina lingua ab incunabulis institutae in eadem eloquenter quodammodo loqui et scribere; quum per se mulieres (si quae sunt cordatiores) naturali quadam facundia idque ex Lunari et Mercuriali influentia, praeditae sint; adeo ut nonnullae etiam (modo non quam plurimae) in garrulitatem et vaniloquentiam degenerent: Quae vero astrologica artificialiter et scite didicerit tractaritque, vix (quod sciam) femina hactenus inventa est; quum etiam pauci inter eos, qui docti appellari volunt, viros haec solide percipiant. Nec dubito, si haec Nostra latini idiomatis cognitione non destitueretur, quin

[1] Om Fulvia Olympia Morata (f. i Ferrara 1526, d. i Heidelberg 1555) kan sees J. F. Hautz, Geschichte der Universität Heidelberg, II, 430—31, og flere der anførte Kilder.

multis parasangis in variis artibus hac potissimum lingua conscriptis Olympiam istam Fulviam Moratam vel quasvis alias aequare, si non superare posset: adeo ut ex rerum coelestium, quas hactenus non segniter hausit, magisque quam quas altera tractavit, sublimium scientia, haec Olympica Fulgida et insuper Morata appellari meretur: quum et Olympica seu coelestia, quae altera ignoravit, intelligat, et non saltem genere, sed et genio atque ingenio Fulvia illa haec forte magis fulgeat, et eadem quoque moribus non minus, si non plus morata existat. Quamvis et ea, quam a nobis ob tam eximias dotes ascititiam accepit denominationem, qua *Uraniam* eam appellamus (ut taceam quod ab ipsis incunabulis *Sophiae* nomen assequuta sit), hoc ipsum compendiosius et promptius complectatur. Quae tamen non ob id commemoro, quod Fulviae illius Moratae laudes, quas adhuc laudabiliores fuisse vellem, invidiose elevare intendam, aut hanc ullasve alias honestas et bene moratas, etiamsi minus doctas feminas prae sorore nostra contemnere, sed saltem ut eo facilius persuadeam, hanc, quam subjungo, epistolam ab illa conscriptam esse: eamque et ista, quae complectitur, scire et his abstrusiora indies addiscere. Neque cuiquam me hac in parte aut nauseam aut invidiam merito movere posse credam, quod absque omni praejudicio id, quod res est, de sorore mihi apprime nota tester. Quur autem ipsa latinas literas, quarum in tenella aetate cupidissima erat, ut et tunc aliqualem in iis profectum fecerit, non, uti supra dictum est, addidicerit, ipsamet in epistola suo loco, licet obsure, caussas et obstacula indicat. Nunc igitur ipsam epistolam, quae plenius omnia expediet, addita postmodum, ut polliciti sumus, latina versione, in medium proferemus: sperantes, quod quemadmodum syncere scripta et impartita est, sic etiam candide a candidis accipietur.

T. B.

REGISTER

OVER

PERSON- OG STEDNAVNE

Rettelser.

S. 66 L. 14, oldormivit læs: obdormivit.
- 94 og 95. Der burde have været henviist til: G. C. F. Lisch, Tycho Brahe und seine Verhältnisse zu Meklenburg, i: Jahrbücher des Vereins f. meklenb. Gesch. XXXIV.
- 133 - 18. Der skulde have været tilføiet en Anm. om, at der vistnok menes Jakob Seefeld.